

**UCHWAŁA NR LII/382/24
RADY GMINY SZUMOWO**

z dnia 22 marca 2024 r.

w sprawie uchwalenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo

Na podstawie art. 18 ust. 2, pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.) oraz art. 12 ust. 1, w związku z art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2023 r. poz. 997 z późn. zm.), w wykonaniu Uchwały Nr XLI 293/23 Rady Gminy Szumowo z dnia 3 lutego 2023 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo uchwala się, co następuje:

§ 1. Uchwala się zmianę Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo zatwierdzonego Uchwałą Nr 196/XLI/02 Rady Gminy Szumowo z dnia 8 października 2002 r., zmienionego Uchwałami Rady Gminy Szumowo: Nr XLII/197/06 z dnia 28 września 2006 r., Nr III/14/06 z dnia 29 grudnia 2006 r., Nr XVI/74/08 z dnia 28 lutego 2008 r., Nr XXXI/133/09 z dnia 30 czerwca 2009 r., Nr XXXVII/159/10 z dnia 21 stycznia 2010 r., Nr X/59/11 z dnia 15 grudnia 2011 r., Nr XXI/142/13 z dnia 18 września 2013 r., Nr XI/57/15 z dnia 30 października 2015 r., Nr XXXVIII/257/18 z dnia 10 sierpnia 2018 r., Nr XVI/103/20 z dnia 21 lutego 2020 r. i Nr XXXV/242/22 z dnia 28 czerwca 2022 r., zwaną dalej „zmianą studium”.

§ 2. Integralnymi częściami niniejszej uchwały są:

- 1) Tekst jednolity Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Szumowo wraz z ujednoliconymi rysunkami w skali 1 : 25000, 1 : 7500 oraz 1 : 5000, stanowiące załącznik nr 1;
- 2) Rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag do projektu zmiany studium, stanowiące załącznik Nr 2;
- 3) Dane przestrzenne do aktu, stanowiące załącznik Nr 3.

§ 3. Traci moc Uchwała Nr 196/XLI/02 Rady Gminy Szumowo z dnia 8 października 2002 r. z późn. zm., w części uregulowanej niniejszą uchwałą.

§ 4. Wykonanie Uchwały powierza się Wójtowi Gminy Szumowo.

§ 5. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady

Elżbieta Szymańska

WÓJT GMINY SZUMOWO

**STUDIUM
UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY SZUMOWO**

CZEŚĆ I – UWARUNKOWANIA

TEKST JEDNOLITY STUDIUM

(ZMIANĘ TEKSTU STUDIUM WYRÓŻNIONO BOLIDEM I KURSYWĄ)

**ZAŁĄCZNIK NR 1
DO UCHWAŁY NR LII/382/24
RADY GMINY SZUMOWO
Z DNIA 22 MARCA 2024 R.**

SZUMOWO 2024

ZESPÓŁ AUTORSKI STUDIUM

Główny projektant:

mgr inż. arch. Alicja Mieszkowska - upr. urb. nr 242/88

Projektanci:

Struktura funkcjonalno – przestrzenna:

mgr inż. arch. Elżbieta Tyszka - upr. urb. nr 964/89

Środowisko przyrodnicze i turystyka:

mgr Andrzej Lewandowski - upr. biegłego nr 023

Rolnictwo i gospodarka gruntami:

mgr inż. Teresa Ciborowska

Sfera społeczna i gospodarcza:

mgr Jan Chojnowski

Komunikacja:

mgr inż. Jerzy Przybyłowicz

Zaopatrzenie w wodę i odprowadzenie ścieków:

mgr inż. Hanna Konarzewska

Elektroenergetyka:

inż. Krystyna Fronczek

Grafika komputerowa:

tech. Jacek Babel

Prace techniczne:

tech. Barbara Żebrowska

ZESPÓŁ AUTORSKI ZMIANY STUDIUM (2018, 2020, 2022)

mgr Andrzej Lewandowski - upr. urb. Nr 1621

mgr Zbigniew Bargielski

ZESPÓŁ AUTORSKI ZMIANY STUDIUM (2024)

mgr Andrzej Lewandowski - upr. urb. Nr 1621

mgr inż. Dariusz Jakacki

mgr Zbigniew Bargielski

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE

- I. Struktura funkcjonalno - przestrzenna
- II. Środowisko przyrodnicze
- III. Środowisko kulturowe
- IV. Sfera społeczna
- V. Sfera gospodarcza
- VI. Komunikacja
- VII. Infrastruktura techniczna
- VIII. Synteza uwarunkowań rozwoju**
 - Materiały źródłowe

ZAŁĄCZNIKI GRAFICZNE - MAPY

- 1. Środowisko przyrodnicze gminy Szumowo skala 1: 25 000
- 2. Środowisko przyrodnicze wsi Szumowo skala 1: 5 000
- 3. Struktura funkcjonalno - przestrzenna gminy Szumowo skala 1: 25 000
- 4. Struktura funkcjonalno - przestrzenna wsi Szumowo skala 1: 5 000
- 5. Infrastruktura techniczna gminy Szumowo skala 1: 25 000
- 6. Infrastruktura techniczna wsi Szumowo

WPROWADZENIE

Podstawę prawną opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo stanowią:

- ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U.) z 1999 r. Nr 15, poz. 139, Dz. U. Nr 41, poz. 412),
- uchwała Nr 49/X/95 Rady Gminy w Szumowie z dnia 23 czerwca 1995 roku w sprawie przystąpienia do opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo,
- umowa o dzieło Nr 13/99 z dnia 25 maja 1999 roku.

Przedmiotem opracowania studium jest gmina Szumowo w jej granicach administracyjnych.

Zakres studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy obejmuje uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej.

W studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
- stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- prawa własności gruntów,
- jakości życia mieszkańców,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

W studium określa się w szczególności:

- obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów szczególnych,
- lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i zagrożenia środowiskowe,
- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy,
- obszary zabudowane, ze wskazaniem, w miarę potrzeby, terenów wymagających przekształceń lub rehabilitacji,

- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę, ze wskazaniem, w miarę potrzeby obszarów przewidzianych do zorganizowanej działalności inwestycyjnej,
- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową wynikające z potrzeby zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej,
- kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym obszary, na których będą stosowane indywidualne i grupowe systemy oczyszczania ścieków, a także tereny niezbędne do wytyczania ścieżek rowerowych,
- obszary, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych lub ze względu na istniejące uwarunkowania,
- obszary przewidywane do realizacji zadań i programów wynikających ze strategii rozwoju województwa zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa.

Części składowe opracowania:

Część I - Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne (diagnoza),

Część II - Kierunki zagospodarowania przestrzennego.

UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

Do opracowania uwarunkowań zewnętrznych wykorzystano materiały, wytyczne i ustalenia zawarte w opracowaniach w skali kraju, makroregionu i województwa.

Gmina Szumowo położona jest w środkowo-zachodniej części województwa podlaskiego, w powiecie zambrowskim.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2010 przyjętą przez Sejmik Województwa w sierpniu 2000 roku, gmina znajduje się w obszarze funkcjonalnym zachodnim. Obszar ten ukierunkowany jest na rozwój nowoczesnego rolnictwa oraz przemysłu przetwórczego.

Powiat Zambrowski dzięki sprzyjającym warunkom glebowym w sposób szczególny predysponowany jest do rozwoju wysokotowarowego rolnictwa opierającego się na nowoczesnych technologiach przemysłu rolno-spożywczego.

Szumowo pełnić będzie rolę gminnego ośrodka wzrostu.

Ważniejsze uwarunkowania zewnętrzne wpływające na rozwój gminy:

- położenie na obszarze "Zielonych Płuc Polski",
- położenie w rejonie ekonomiczno-rolniczym o najkorzystniejszych warunkach glebowo-rolniczych w województwie podlaskim,
- przebieg drogi krajowej nr 8 Warszawa-Białystok,
- przebieg gazociągu tranzytowego Rosja-Niemcy,
- przebieg gazociągu wysokiego ciśnienia Białystok-Warszawa.

SPIS TREŚCI

UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE

I. Struktura funkcjonalno - przestrzenna	8
1. Położenie i ogólna charakterystyka gminy	8
2. Sieć osadnicza	8
3. Struktura funkcjonalno-przestrzenna gminy	10
II. Środowisko przyrodnicze	16
A. Przyrodnicze uwarunkowania zewnętrzne	
1. Położenie geograficzne	16
2. Powiązania hydrograficzne	16
3. Powiązania szaty leśnej	16
4. Powiązania w systemie przyrodniczych obszarów chronionych	16
B. Przyrodnicze uwarunkowania wewnętrzne	
1. Lokalne zasoby środowiska	17
2. Obszary i obiekty objęte ochroną przyrody	28
3. Zagrożenia środowiska przyrodniczego	28
4. Uwarunkowania fizjograficzne rozwoju przestrzennego	31
5. Obszary ograniczonego użytkowania	33
III. Środowisko kulturowe	35
1. Historyczne układy wiejskie	35
2. Zabytkowe cmentarze	36
3. Tereny objęte ochroną archeologiczną	37
4. Obiekty zabytkowe i kulturowe	37
IV. Sfera społeczna	40
1. Demografia	40
2. Warunki mieszkaniowe	43
3. Obsługa ludności	44

V. Sfera gospodarcza	48
1. Rolnictwo	48
2. Pozarolnicza działalność gospodarcza	61
3. Turystyka i wypoczynek	62
VI. Komunikacja	63
1. Uwarunkowania zewnętrzne	63
2. Sieć dróg kołowych	64
3. Ocena stanu systemu dróg i zaplecza	67
4. Obciążenia i docelowe funkcje sieci drogowej	68
VII. Infrastruktura techniczna	69
1. Zaopatrzenie w wodę	69
2. Odprowadzanie ścieków	74
3. Elektroenergetyka	75
4. Zaopatrzenie w gaz	77
5. <i>Telekomunikacja</i> ¹	78
VIII. Synteza uwarunkowań	78
IX. Bilans terenów	83
Materiały źródłowe	88
Załączniki graficzne	90
1. Środowisko przyrodnicze gminy Szumowo w skali 1: 25 000	
2. Środowisko przyrodnicze wsi Szumowo w skali 1: 5 000	
3. Struktura funkcjonalno - przestrzenna gminy Szumowo w skali 1: 25 000	
4. Struktura funkcjonalno - przestrzenna wsi Szumowo w skali 1: 5 000	
5. Infrastruktura techniczna gminy Szumowo skala 1: 25 000	
6. Infrastruktura techniczna wsi Szumowo skala 1: 5 000	

¹ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.

I. STRUKTURA FUNKCJONALNO – PRZESTRZENNA**1. Położenie i ogólna charakterystyka gminy**

Gmina Szumowo położona jest w zachodniej części województwa podlaskiego w powiecie zambrowskim. Sąsiaduje z gminami: od północy – Śniadowo i Zambrów, od wschodu - Zambrów, od zachodu i południa z gminami województwa mazowieckiego (Lubotyń, Ostrów Mazowiecka i Andrzejewo).

Powierzchnia gminy: 14 115 ha

Użytkowanie gruntów:

▪ Użytki rolne	9 904 ha	→	70,2 %
▪ Lasy	3 431 ha	→	24,3 %
▪ Grunty zabudowane i zurbanizowane, w tym	636 ha	→	4,5 %
- tereny osiedlowe	291 ha		
- tereny komunikacyjne	340 ha		
- użytki kopalne	5 ha		
▪ Tereny różne i nieużytki	47 ha	→	0,3 %
▪ Wody	97 ha	→	0,7 %

Ludność gminy ogółem: 5 141 osób, w tym w ośrodku gminnym Szumowo – 1100 osób (wg danych Urzędu Gminy – stan na dzień 31.12. 1999 r.)

Podstawowa funkcja gminy – rolnicza.

Funkcje uzupełniające – przemysł wydobywczy, gospodarka leśna.

2. Sieć osadnicza

Sieć osadnicza gminy liczy łącznie 20 jednostek osadniczych o bardzo dużym zróżnicowaniu pod względem wielkości; od liczących 1100 – Szumowo i 765 – Srebrna do liczących 20 mieszkańców – Stryjki i 26 Mrocзки Stylągi. Przeciętna wielkość wsi wynosząca 257 osób należy do jednej z większych w regionie łomżyńskim i w powiecie zambrowskim. Jest to związane z występowaniem znacznej ilości wsi dużych (powyżej 300 mieszkańców) w południowo-wschodniej części gminy. Przeciętna wielkość wsi położonych na południowo-wschód od trasy Warszawa – Białystok wynosi 306 osób wobec 197 osób jako przeciętnej wielkości wsi położonych na północny-zachód. Strukturę osadniczą części północno-zachodniej tworzą w większości wsie małe i bardzo małe (6 spośród 9 liczy mniej niż 100 mieszkańców).

Gęstość zaludnienia gminy wynosi 27 osób/km² (średnia w woj. podlaskim 59 osób/km²).

Gmina zróżnicowana jest również pod względem charakteru zabudowy. W części północno-zachodniej dominuje zabudowa zwarta w postaci wsi ulicówki. W części południowo-wschodniej zabudowa jest luźna, często wręcz rozproszona zaś wsie mają postać wsi rzędówek lub wielodrożnic.

Z wielkością i charakterem zabudowy wsi związany jest system i zakres obsługi ludności. W części południowo-wschodniej więcej wsi posiada placówki usługowe typu szkoła podstawowa, sklep, strażnica OSP, zlewnia mleka, itp. Dostęp do wyżej wymienionych usług jest zgodny z ich normatywnym zasięgiem. Praktycznie wszystkie jednostki posiadają pełen zakres usług podstawowych w zasięgu 2 km. Odmiennie kształtuje się sytuacja w części północno-zachodniej. Zdecydowana większość usług skoncentrowana jest we wsi Szumowo. W pozostałych wsiach występują nielicznie i pojedynczo nie zapewniając pełnego zakresu obsługi. Część wsi znajdujących się w większym oddaleniu od Szumowa (Kaczynek, Głęboz Wielki, Stryjaki) nie ma odpowiednich warunków dostępności do usług podstawowych.

Głównym ośrodkiem jest wieś Szumowo skupiająca 21,5 % ludności gminy. W systemie osadniczym województwa jest ośrodkiem o znaczeniu gminnym. W Szumowie skoncentrowane są usługi z zakresu obsługi ludności oraz obsługi rolnictwa. Struktura funkcjonalno – przestrzenna ośrodka gminnego została scharakteryzowana w pkt 3.1.

Funkcję ośrodka wspomagającego dla miejscowości gminnej pełni wieś Srebrna, wyposażona w usługi podstawowe.

Jednostki osadnicze gminy to wsie typowo rolnicze. Pozarolnicze funkcje wsi rozwinięte są w niewielkim stopniu. Są to usługi i przemysł.

Funkcja usługowa poza Szumowem i Srebrną ogranicza się do pojedynczych obiektów usługowych z zakresu obsługi ludności (szkoła, kaplica, strażnica OSP, świetlica, sklep, bar) i obsługi rolnictwa (skup mleka, żywca) występujących w rozproszeniu.

Funkcja przemysłowa jest słabo rozwinięta. Zakłady produkcyjno - usługowe mieszczą się w Szumowie (tartaki, piekarnie), Łętownicy (tartak), Ostrożnym (masarnia i zakład produkcji materiałów budowlanych), Paproci Dużej (zakład betoniarski).

Na terenie gminy rozwija się również przemysł wydobywczy. Złóża surowców mineralnych eksploatowane są w Szumowie i w Radwanach Zaorzu.

3. Struktura funkcjonalno – przestrzenna gminy

Gmina Szumowo to głównie obszar produkcji rolnej. Grunty orne oraz użytki zielone zajmują 70,2 % powierzchni gminy. Obszar predysponowany przyrodniczo do rozwoju upraw intensywnych.

Przebieg gminy rozgranicza system naturalnych powiązań przyrodniczych, wytworzony wzdłuż cieków wód powierzchniowych – rzek Ruż, Orz, Węgroda i Łętówka.

Przez obszar gminy przebiega wododział III rzędu rozdzielający zlewnię Bugu (środkowa i wschodnia część gminy) i Narwi (część zachodnia).

Lasy zajmują 24,3,3% powierzchni gminy. Największy kompleks leśny (fragment Czerwonego Boru) występuje w północno – zachodniej części gminy.

Tereny zurbanizowane zajmują jedynie 4,5 % ogólnej powierzchni gminy. W ich strukturze przeważają drogi (53 %). Tereny osiedlowe zajmują 291 ha (46 % terenów zurbanizowanych).

Zainwestowanie wsi stanowi zabudowa zagrodowa. W uzupełnieniu występują pojedyncze obiekty usługowe i zakłady produkcyjne.

Elementem istotnym w układzie przestrzennym jest droga krajowa Warszawa – Białystok (projektowana ekspresowa) przecinająca pierwotne powiązania ekologiczne i ograniczająca dostępność terenów po obu stronach drogi.

Droga krajowa łączy sieć dróg powiatowych obsługujących jednostki osadnicze gminy.

Przez obszar gminy przebiegają dwa gazociągi:

- gazociąg wysokiego ciśnienia 250 mm,
- gazociąg tranzytowy 1400 mm Rosja – Niemcy.

Z uwagi na uwarunkowania przyrodnicze oraz istniejące zainwestowanie na obszarze gminy wydzielono następujące jednostki strukturalne:

- **Jednostka I - ośrodek gminny** – obejmuje zainwestowaną część obszaru Szumowa oraz tereny położone w bezpośrednim sąsiedztwie istniejącego zainwestowania,
- **Jednostka II – rolniczo – leśna** – obejmuje tereny położone w kierunku północno – zachodnim od drogi krajowej nr 8 Warszawa – Białystok.
- **Jednostka III – rolnicza** – obejmuje tereny położone w kierunku południowo – wschodnim od drogi krajowej.

Strukturę funkcjonalno - przestrzenną gminy przedstawiono na mapie w skali 1:25000.

3.1. Jednostka I – ośrodek gminny

3.1.1 Położenie i ogólna charakterystyka

Szumowo położone jest przy drodze krajowej Nr 8 Warszawa – Białystok na wododziale III rzędu rozdzielającym zlewnię Bugu (część wschodnia) i Narwi (część zachodnia).

W układzie równoleżnikowym w północnej części Szumowa występują kompleksy dobrych gleb w III – IV klasie bonitacyjnej. Południowa część charakteryzuje się znacznym udziałem lasów i gorszymi warunkami glebowymi. Wzdłuż zachodniej granicy wsi zalega duże udokumentowane złoża kruszywa naturalnego.

Ranga ośrodka - gminny ośrodek rozwoju.

Funkcje ośrodka:

podstawowa - rolniczo – usługowa, uzupełniająca – przemysł wydobywczy.

Strukturę funkcjonalno – przestrzenną Szumowa przedstawiono na mapie w skali 1 : 5000.

3.1.2. Struktura funkcjonalno – przestrzenna w układzie obszarów funkcjonalnych

■ obszar A

Obszar położony w centralnej części miejscowości. Obejmuje najstarszą część układu przestrzennego z zabytkowym zespołem kościoła parafialnego i cmentarzem parafialnym.

Podstawowa funkcja obszaru – mieszkaniowo – usługowa.

Użytkowanie obszaru - obszar w przeważającej części zainwestowany zabudową mieszkaniową i usługową. Niezainwestowane enklawy użytkowane są rolniczo.

Charakterystyka zainwestowania:

Tereny usług:

- zespół kościoła parafialnego oraz dom parafialny,
- usługi handlu, gastronomii, ochrony przeciwpożarowej (strażnica OSP),
- bankowości, łączności (Bank Spółdzielczy, poczta) i administracji (Urząd Gminy),
- ochrony zdrowia (Gminny Ośrodek Zdrowia),
- obsługi rolnictwa (punkt skupu mleka),

Tereny zabudowy mieszkaniowej:

- zabudowa zrealizowana w formie wolnostojącej. Zabudowie mieszkaniowej towarzyszą usługi (zrealizowane głównie w parterach budynków zlokalizowanych przy ul. Szkolnej) oraz zabudowa gospodarcza,

Tereny zabudowy zagrodowej:

- zabudowa zagrodowa występuje w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej i usługowej,

Tereny zieleni urządzonej:

- cmentarz parafialny,

Tereny urządzeń zaopatrzenia w wodę:

- ujęcie wody ze stacją wodociągową,
- zbiornik przeciwpożarowy.

Obiekty dysharmonizujące lub funkcje kolizyjne:

- budynek stacji wodociągowej zrealizowany w sąsiedztwie zabytkowego zespołu kościoła,
- zabudowa mieszkaniowa w strefie sanitarnej cmentarza,
- budynki inwentarskie w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej.

Tereny wymagające przekształceń:

- niezagospodarowane enklawy terenu – zapewnienie dostępności komunikacyjnej.

Tereny posiadające opracowane plany miejscowe:

- tereny położone w północnej i zachodniej części obszaru – przeznaczone pod zabudowę zagrodową z dopuszczeniem jednorodzinnej.

■ obszar B

Obszar położony w południowo - wschodniej części miejscowości w rejonie ulic Szkolnej, Cmentarnej i Przemysłowej. Obejmuje tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej oraz tereny rolne i leśne.

Funkcje obszaru – mieszkaniowo – usługowa, rolnicza i gospodarka leśna.

Użytkowanie obszaru - obszar zainwestowany w rejonie istniejących dróg. Niezainwestowaną część obszaru stanowią użytki rolne i leśne.

Charakterystyka zainwestowania:

Tereny usług:

- usługi oświaty – szkoła podstawowa i gimnazjum, przedszkole,
- handlu, gastronomii, obsługi komunikacji (stacja paliw z parkingiem),
- usługi na rzecz rolnictwa – skup artykułów rolnych, zaopatrzenie w środki produkcji, usługi mechanizacyjne i weterynaryjne,

Tereny produkcyjno - usługowe:

- zakłady piekarnicze przy ul. Szkolnej,

Tereny zabudowy mieszkaniowej:

- zabudowa mieszkaniowa zrealizowana głównie w rejonie ul. Szkolnej i Cmentarnej,

Tereny zabudowy zagrodowej:

- pojedyncze działki siedliskowe przy ul. Szkolnej i Przemysłowej.

Zbiornica padłych zwierząt

Obiekty lub funkcje kolizyjne:

- obiekt gastronomiczny i parkingi zrealizowane w strefie technicznej gazociągu.

Tereny wymagające przekształceń:

- niezagospodarowana enklawa terenu – zapewnienie dostępności komunikacyjnej.

Tereny posiadające opracowane plany miejscowe:

- tereny położone w południowej części obszaru – przeznaczone pod realizację osiedla zabudowy mieszkaniowej i usługowej.

■ obszar C

Obszar położony w północnej i środkowej części miejscowości w rejonie ulic Szkolnej, Leśnej i Wyzwolenia. Obejmuje tereny rolne oraz zabudowę zagrodową.

Podstawowa funkcja obszaru – rolnicza.

Użytkowanie obszaru - obszar w przeważającej części użytkowany rolniczo. Zainwestowana jest część obszaru położona przy istniejących ulicach.

Charakterystyka zainwestowania:

Tereny zabudowy zagrodowej:

- zabudowa zwarta zrealizowana wzdłuż ulic Szkolnej, Leśnej i Wyzwolenia,
- pojedyncze działki zabudowy rozproszonej,

Tereny produkcyjno - usługowe:

- tartak przy ul. Wyzwolenia.

Tereny posiadające opracowane plany miejscowe:

- tereny położone w zachodniej części obszaru – przeznaczone pod zabudowę zagrodową z dopuszczeniem jednorodzinnej.

■ obszar D

Obszar położony w południowo – zachodniej części miejscowości w rejonie ulicy Przemysłowej. Obejmuje tereny eksploatacji złoża kruszywa naturalnego, tereny rolne i leśne.

Funkcje obszaru – przemysł wydobywczy, rolnicza i gospodarka leśna.

Użytkowanie obszaru – w środkowej i zachodniej części prowadzona jest eksploatacja żwiru. Pozostałą część obszaru stanowią użytki rolne i leśne.

Tereny wymagające przekształceń:

- *zdegradowane tereny poeksploatacyjne.*

Tereny posiadające opracowane plany miejscowe:

- *przeważająca część obszaru posiada opracowane plany miejscowe z przeznaczeniem pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną i usługową, produkcyjną – usługową oraz powierzchniową eksploatację kruszywa naturalnego.²*

3.2. Jednostka II – rolniczo – leśna

Jednostka położona jest w zasadniczej części w obrębie wału morenowego i kompleksu leśnego Czerwonego Boru. Obszar odznacza się znacznymi deniwelacjami oraz dużym udziałem lasów w strukturze użytkowania.

Podstawową funkcją jednostki jest rolnictwo wykorzystujące tereny trwałych użytków zielonych. Funkcją uzupełniającą pełni gospodarka leśna.

Duże kompleksy leśne położone w północno – zachodniej części jednostki o przydatnych dla rekreacji siedliskach oraz przebieg szlaków turystycznych

- drogą krajową Warszawa – Białystok,
- drogą powiatową Szumowo – Śniadowo,

stwarzają możliwości rozwoju funkcji turystycznej.

Sieć osadniczą jednostki tworzy 8 wsi: Głębozcz, Kaczynek, Mrocзки Stylągi, Radwany Zaorze, Stryjki, Zaręby Jartuzy, Żabikowo Prywatne i Krajewo Budziły, w których mieszka 13% ludności gminy. Wsie są małe pod względem liczby mieszkańców. Tylko dwie jednostki liczą powyżej 100 mieszkańców (Głębozcz – 156, i Zaręby Jartuzy – 132). Na obszarze położona jest część gruntów z zabudową kolonijną wsi Ostrożne i Wyszomierz.

Wszystkie jednostki osadnicze to wsie typowo rolnicze. Funkcja usługowa rozwinięta jest w ograniczonym zakresie. Placówki usługowe zlokalizowane są w następujących wsiach:

- Głębozcz (strażnica OSP, świetlica, sklep, skup mleka),
- Kaczynek (świetlica, bar gastronomiczny, skup mleka),
- Radwany Zaorze (strażnica OSP, świetlica).

Ponadto na gruntach wsi Ostrożne znajduje się szkoła podstawowa i obiekt sakralny (kaplica) oraz na gruntach wsi Wyszomierz obiekt gastronomiczny.

² Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.

Pozarolnicza działalność produkcyjna jest słabo rozwinięta. Ogranicza się do zakładu masarniczego funkcjonującego na gruntach wsi Ostrożne i do zakładu górniczego prowadzącego eksploatację złoża kruszywa naturalnego w Radwanach Zaorzu.

3.3. Jednostka III – rolnicza

Obszar jednostki charakteryzuje się wysoką jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej z dominacją gleb III i IV klasy bonitacyjnej. Predysponowany jest do rozwoju intensywnej produkcji rolnej. Powierzchnie leśne ograniczone są do dwóch kompleksów Nadleśnictwa Łomża w okolicach wsi Wyszomierz i Żabikowo.

Obszar o niskich walorach krajoznawczych. Lokalne znaczenie posiada Paproć Duża (zabytkowy układ przestrzenny). Ruch turystyczny ogranicza się do turystyki tranzytowej po drodze krajowej Warszawa – Białystok.

Sieć osadniczą jednostki tworzy 11 wsi, w których mieszka 65,5 % ludności gminy. Największe pod względem liczby mieszkańców to: Srebrna (765 osób), Pęchratka (465), Paproć Duża (434).

Wieś Srebrna, położona w środkowej części jednostki pełni funkcję ośrodka wspomagającego dla miejscowości gminnej. Występuje tutaj największa koncentracja usług podstawowych z zakresu obsługi ludności (szkoła, usługi handlu i gastronomii, strażnica OSP, świetlica, biblioteka) i obsługi rolnictwa (skup mleka, usługi mechanizacyjne, sprzedaż środków produkcji). Po kilka placówek usługowych z zakresu obsługi ludności zlokalizowanych jest w Łętownicy, Ostrożnem, Paproci Dużej, Pęchratce i Srebrnym Borku. Są to usługi oświaty (szkoły podstawowe), handlu i gastronomii, ochrony przeciwpożarowej (strażnice OSP) oraz usługi na rzecz rolnictwa.

W Paproci Dużej ponadto znajduje się obiekt sakralny (kaplica). Pozostałe placówki usługowe występują w rozproszeniu i są to: świetlica i punkt skupu mleka w Wyszomierzu oraz strażnica OSP i świetlica w Żabikowie Rządowym.

Funkcja przemysłowa jest słabo rozwinięta i odgrywa małą rolę w strukturze przestrzennej jednostki. Zakłady produkcyjne znajdują się w Łętownicy (tartak), Ostrożnem (produkcja materiałów budowlanych), Paproci Dużej (zakład betoniarski), Nowym Szumowie (tartak).

II. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

A. Przyrodnicze uwarunkowania zewnętrzne

1. Położenie geograficzne

Według podziału fizyczno-geograficznego Polski obszar gminy położony jest na pograniczu dwóch mezoregionów: Międzyrzecza Łomżyńskiego (północno-zachodnia część) oraz Wysoczyzny Wysokomazowieckiej (południowo-wschodnia część). Granica pomiędzy tymi jednostkami przebiega wzdłuż wschodniego podnóża wału Czerwonego Boru.

2. Powiązania hydrograficzne

Gmina leży na wododziale oddzielającym zlewnię Narwi i Bugu. Poprzez ich dopływy: Orz i Ruż oraz Łętówkę i Węgrodę teren gminy Szumowo posiada powiązania z sąsiednimi gminami. W zlewniach powyższych cieków znajdują się gminy z północno-wschodniej części województwa mazowieckiego: gm. Lubotyń Stary (Orz) i gm. Andrzejewo (Łętówka i Węgroda) w powiecie ostrowskim oraz z jedną gminą województwa podlaskiego: gm. Śniadowo (Ruż) w powiecie łomżyńskim. Powiązanie hydrograficznych mają istotne znaczenie w zakresie wspólnej dla wszystkich gmin ochrony wód przed zanieczyszczeniami i gospodarowaniem zasobami wodnymi.

3. Powiązania szaty leśnej

Północna część gminy Szumowo leży w obrębie kompleksu leśnego Czerwony Bór rozciągającego się na przestrzeni około 40 km od Łomży po Ostrów Mazowiecką. Wspólna ekologizacja gospodarki leśnej w gminach powinna polegać na kształtowaniu wielofunkcyjności lasów na całym obszarze, prowadzeniu przebudowy drzewostanów, zwiększaniu udziału lasów ochronnych, zwiększaniu lesistości, zagospodarowaniu lasów na potrzeby funkcji wypoczynkowej.

4. Powiązania w systemie przyrodniczych obszarów chronionych

Zgodnie ze strategią Zielonych Płuc Polski gmina Szumowo znajduje się w obszarze o charakterze łącznikowym i o podstawowym znaczeniu dla kształtowania systemu powiązań przyrodniczych w dorzeczu Narwi i Bugu w połączeniu z układami przyrodniczymi Równiny Kurpiowskiej i Równiny Mazowieckiej.

B. Przyrodnicze uwarunkowania wewnętrzne

1. Lokalne zasoby środowiska

1.1 Rzeźba terenu

Rzeźba terenu ukształtowana została przede wszystkim w stadiale mławskim zlodowacenia środkowopolskiego i reprezentowana jest przez zespół form szczelinowych stanowiących południową część Czerwonego Boru zlokalizowanego w północno-zachodnim fragmencie gminy. W skład zespołu wchodzi liczne pagórki i wzgórza kemów oraz moren martwego lodu wznoszące się do 175 m n.p.m.

Wał Czerwonego Boru otaczają niżej położone powierzchnie terasów kemowych (125- 145 m n.p.m.) oraz równin wytopiskowych (125-135 m n.p.m.). W północnej części terasy kemowe są zwydmione i przybierają postać pól piasków przewianych z drobnymi pagórkami o wysokości względnej 1-2 m.

Drugim charakterystycznym elementem rzeźby jest zdenudowana wysoczyzna morenowa zajmująca znaczne powierzchnie otaczające wał Czerwonego Boru od wschodu, zachodu i południa. Wysoczyzna jest płaska i wyniesiona 128-132 m n.p.m.. Miejscami powierzchnię wysoczyzny urozmaicają pagórki i wzgórza moren czołowych lub moren martwego lodu. Pierwotna rzeźba wysoczyznowa poddana została w późniejszym okresie procesom denudacji i erozji, w wyniku czego powierzchnia moren uległa obniżeniu i rozcięciu przez wody roztopowe. Wśród plejstocénskich form geomorfologicznych wyróżnić można:

- obniżenia wytopiskowe wypełnione holocénską akumulacją bagienną występujące w środkowej części gminy;
- dolinki denudacyjne o charakterystycznym nieckowatym przekroju poprzecznym i łagodnie nachylonych zboczach, suche w obrębie Czerwonego Boru i podmokłe na obszarze wysoczyznowym;
- terasy zalewowe rzeki Ruż i Orz o płaskich dnach, często podmokłe, wyniesione 0,5 - 1,5 m ponad koryta rzeczne, występujące na zachodzie gminy;
- dolinki boczne o płaskich dnach położone w sąsiedztwie dolin licznych bezimiennych cieków.

1.2 Budowa geologiczna

Podłoże geologiczne stanowi prekambryjska platforma wschodnioeuropejska, tzw. Wyniesienie Mazursko-Suwalskie, na którym zalegają głębokie serie paleozoiczne i mezozoiczne stanowiące jednocześnie podłoże dla utworów trzeciorzędowych (iły, mułki miocenu).

Utwory czwartorzędowe związane ze zlodowaceniem środkowopolskim reprezentowane są przez gliny zwałowe rozdzielone osadami wodnolodowcowymi lub zastoiskowymi. W ich obrębie wzgórza i pagórki morenowe budują osady piaszczysto-żwirowe z domieszkami kamieni i głazów. Największe powierzchnie utworów glin występują w południowej, środkowej i północno-wschodniej części gminy.

Wał Czerwonego Boru oraz jego otoczenie zajmują utwory wodnolodowcowe związane z akumulacją szczelinową, wykształcone w postaci piasków i żwirów z domieszką mułków, tworząc zespół pagórków i wzgórz kemów (zachodni i północno-zachodni fragment gminy). W bezpośrednim sąsiedztwie zalegają drobne i średnie piaski terasów kemowych z przewarstwieniami osadów pylastych i organicznych. Na północnym skrawku powierzchnie terasów są zwydmione i pokryte piaskami eolicznymi. W obniżeniach wytopiskowych występują pyły, piaski pylaste, lokalnie iły lub gliny pylaste.

Utwory holocénskie wypełniają współczesne dna dolin i zagłębień terenu. W dnach dolinek denudacyjnych spotyka się głównie mułki i piaski deluwialne, a w dolinach większych cieków namuły i piaski humusowe oraz torfy o miąższości 0,5 - 1,5 m (okolice Wyszomierza Wlk., w dolinie rzeki Ruż).

1.3 Surowce mineralne

Wielkość i charakter zasobów surowcowych występujących w gminie warunkowane są budową geologiczną. *W granicach gminy występują piaski i piaski ze żwirem związane z peryferyjną częścią moreny Czerwonego Boru w okolicach wsi: Głębocz Wielki, Mroczy-Stylongi, Szumowo, Radwany-Zaorze, Rynołty, Wyszomierz Wielki, Zaręby-Jartuzy.*³

~~Największe znaczenie posiadają złoża kruszywa naturalnego w Szumowie, których łączne udokumentowane zasoby szacowano w kategorii C₂ na 14.148 tys. ton, w tym zasoby bilansowe piasku 2.308 tys. ton oraz piasku i żwiru 11.840 tys. ton. Seria złożowa, częściowo zawodniona, występuje w jednym poziomie o miąższości 1,9-12,1 m. Obecnie złożo jest sukcesywnie eksploatowane w południowej części.~~

³ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XVI/103/20 Rady Gminy Szumowo z dnia 21.02.2020 r.

~~W okolicach wsi Radwany Zaorze wydobywa się głównie piaski, podrzędnie piaski ze żwirem. Udokumentowane zasoby dotyczą poszczególnych działek, nie zaś granic złóż. Seria złożowa w postaci piasków drobnych i średnich z przewarstwieniami piasków grubych i żwirów posiada miąższość 1,5-12,8 m. Łączne zasoby piasków szacowano w 1994 roku na 184.566 tys. ton, pospółki i piasku na 683 tys. ton. Kruszywo znajduje zastosowanie w budownictwie mieszkaniowym i drogownictwie ⁴~~

Na terenie gminy Szumowo udokumentowano w kategorii C₁ następujące złoża kopalin:

- 1) złożo piasków „Mroczi Stylągi II” o zasobach 1940,3 tys. ton (obręb Mroczi-Stylągi – dz. nr: 88/23, 88/24, 88/25 i 88/26),
- 2) złożo piasków ze żwirem „Rynoły II” o zasobach 676,28 tys. ton (obręb Rynoły – dz. nr 1/2),
- 3) złożo kruszywa naturalnego „Szumowo VII” o zasobach 7163,6 tys. ton (obręb Szumowo – dz. nr: 27/1, 27/2, 27/3, 28, 32/2, 32/3, 33/3, 33/4, 33/5, 33/6, 34/3, 34/4, 34/5, 34/6, 35/1, 35/2, 37/1, 37/2, 39/1, 39/2, 40/7, 40/8, 40/9, 40/10, 40/11, 40/12, 42/1, 42/3, 42/9, 42/11, 42/25, 42/26, 42/32, 42/35, 44/9, cz.44/10, 44/11, 44/12),
- 4) złożo piasków „Wyszomierz Wielki XV” o zasobach 948,1 tys. tys. ton (obręb Wyszomierz Wielki – dz. nr 1/2),
- 5) złożo piasków „Wyszomierz Wielki XVI” o zasobach 170,0 tys. ton (obręb Wyszomierz Wielki – dz. nr 217) ⁵
- 6) złożo piasków i pospółki „Radwany” o zasobach 1449 tys. ton (obręb Radwany -Zaorze – dz. nr 30/1, 30/2, 31/1, 31/2) ⁶.

Niewielkie ilości kruszywa występują w rejonie Żochowo-Radwany Zaorze. Warstwa pospółki piasku i żwiru zalega w sposób nieciągły w formie rozległych gniazd i soczewek. Złożo nie jest eksploatowane.

~~Badania geologiczne kruszywa naturalnego prowadzone w okolicach Krajewa Budzicy, Kalinowa i Wyszomierza Wielkiego przyniosły wyniki negatywne. ⁷~~

Surowce ilaste na terenie gminy nie występują. We wszystkich rejonach (Zaręby Jartuzy, Pęchratka Polska, Wyszomierz Wlk., Srebrna, Łętownica) nawiercono gliny piaszczyste lub zapiaszczzone nieprzydatne dla budownictwa i gospodarki.

^{4,6} Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XVI/103/20 Rady Gminy Szumowo z dnia 21.02.2020 r.

^{5,7} Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018 r.

Torfy mają niewielkie miąższości i dość wysoką popielność. W warunkach bilansowych pojawiają się w dwóch rejonach:

- torf olchowy i turzycowo-olchowy o zasobach bilansowych 2 564 tys. m³ w dolinie Rużu w okolicach Głębozca Wielkiego (wykorzystanie rolnicze),
- torf turzycowo-zmurszały o zasobach bilansowych 71 tys. m³ w okolicach wsi Ostróżne (wykorzystanie ogrodnicze).

Na obszarze gminy określono obszary perspektywiczne występowania kruszywa naturalnego: na zachód od zabudowań wsi Szumowo oraz surowców ilastych na południe od zabudowań wsi Głębozcz Wielki.

W obrębie Zaręby Jartuzy wokół istniejącej kopalni kruszywa naturalnego wyznaczono obszar perspektywiczny występowania złóż kopalin obejmujący działki o nr ewid. 227, 228, 231, 232, 233, 452, 453/1 i 454/1 o łącznej powierzchni około 11,7 ha, który wymaga szczegółowych badań geologicznych, celem udokumentowania złoża.⁸

1.4 Zasoby wodne

1.4.1 Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym gmina leży na wododziale Narwi i Bugu. Północno-zachodnia część terenu znajduje się w zlewniach rzek Ruż i Orz stanowiących dopływy Narwi, a południowo-wschodnia część w zlewni Broku, dopływu Bugu.

Największym ciekim jest Ruż posiadający tutaj swój górny odcinek biegu. Szerokość koryta wynosi zaledwie 1 m. Najwyższe stany osiągnęte są w okresie marzec-kwiecień, a najniższe latem w lipcu-sierpniu.

Orz posiada swoje tereny źródłiskowe wśród mokradel położonych w obrębie użytków zielonych w pobliżu Szumowa. Rzeka płynie następnie wzdłuż zachodniej granicy gminy i wpływa na tereny województwa mazowieckiego. Oprócz wyżej wspomnianych rzek przepływają tutaj rzeki Węgroda i Łętówka.

Pozostałe bezimienne ciek, jak również rowy melioracyjne wypełniają dna rozległych obszarów użytków zielonych i odprowadzają okresowo wody do wyżej wymienionych rzek lub rzeki Brok.

⁸ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024r.*

Gmina pozbawiona jest naturalnych zbiorników wodnych. Występują tutaj natomiast małe sztuczne obiekty o charakterze oczek wodnych, stawów i zbiorników przeciwpożarowych. Najczęściej są to zbiorniki powstałe na skutek eksploatacji surowców mineralnych, jak na przykład w Szumowie.

1.4.2 Mała retencja

Retencjonowanie wody w rzekach i zbiornikach pozwala na racjonalne ich wykorzystanie, gromadzenie w stanach zagrożeń powodzią oraz dostarczanie jej w okresach suszy.

Obecnie na terenie gminy znajduje się kilka zbiorników wodnych spełniających rolę gospodarczą i przeciwpożarową.

Program małej retencji obejmuje:

- projektowany zbiornik wodny o powierzchni około 2,0 ha i pojemności ca 50 tys. m³ w Szumowie zasilany wodami rzeki Orz z przeznaczeniem na cele rekreacyjne i terminem realizacji do 2015 roku,
- modernizację istniejących zastawek w zlewni rzeki Orz i Ruż pozwalających na poprawę funkcjonowania sieci melioracji podstawowej.

W zakresie dalszych melioracji szczegółowych pomimo wielu krytycznych uwag zakłada się budowę nowych urządzeń odwadniająco-nawadniających uwzględniających wysokie wymagania ochrony środowiska naturalnego, w tym wyłączenie z melioracji gleb marginalnych, enklaw gruntów z drzewostanem lub o zwartym zadrzewieniu, pozostawieniu istniejących „oczek wodnych”. Zakres prac melioracyjnych ograniczony będzie do konserwacji i odtwarzaniu zdekapitalizowanych urządzeń oraz objęcia nowych terenów o słabym poroście roślinności.

Na poprawę bilansu wodnego można również oddziaływać poprzez stosowanie zabiegów agrotechnicznych i agromelioracyjnych, na które składają się między innymi: wprowadzanie zalesień, stosowanie odpowiedniego układu pól ornych i użytków zielonych, wykonywanie zabiegów przeciwozyjnych itp.

1.4.3 Wody gruntowe

Pod względem warunków hydrogeologicznych obszar gminy zróżnicowany jest na cztery strefy o odmiennych reżimach:

- strefę den dolinnych i zagłębień terenu z występowaniem zwierciadła swobodnego wód gruntowych zalegających w utworach łatwo przepuszczalnych na głębokości mniejszej niż 1 m p.p.t.;
- strefę dolinek denudacyjnych z gwałtownymi zmianami poziomu wód gruntowych w zależności od opadów atmosferycznych;
- strefę obszarów pozadolinnych (terasy kemowe, wzgórza i pagórki kemów, moren czołowych i moren martwego lodu) z występowania ciągłego poziomu wód gruntowych o zwierciadle swobodnym utrzymującym się w utworach łatwo przepuszczalnych na głębokościach poniżej 3 m p.p.t.;
- strefę o zakłóconej ciągłości poziomu wodonośnego z uwagi na trudno przepuszczalne podłoże, w której wydziela się obszary zbudowane z glin lub piasków na glinie z płytkimi wodami zawieszonymi oraz obszary zbudowane z utworów o zróżnicowanym składzie (mułki, ility, piaski pylaste) z koncentracją i stagnacją wód ze względu na utrudnione wsiąkanie i spływ.

1.4.4 Wody podziemne

Wodonośne warstwy użytkowe występują na różnej głębokości w piaszczystych przewarstwieniach czwartorzędowych glin, pyłów i ilów.

Studnie Szumowa, Wyszomierza, Paproci Dużej, Srebrnego Borku ujmują wodę z warstw tworzących dolinę kopalną przewodząca wodę w kierunku północ-południe, przykrytą około 40-60 m miąższości kompleksem glin zwałowych i ilów.

Ujęcie wody w Łętownicy pobiera wodę z niżej położonych (około 90 m) osadów drobno klastycznych izolowanych od powierzchni 80-100 m pakietem glin, pyłów i ilów. Ruch wody odbywa się w kierunku półn.-wsch. - pd.- zach.

Jakość wody pod względem bakteriologicznym i fizyko-chemicznym jest mało zróżnicowana. Woda pochodząca z powyższych ujęć odbiega od przyjętych norm z uwagi na zwiększoną zawartość związków żelaza oraz amoniaku o geologicznym pochodzeniu. Nie występują natomiast związki azotu, co świadczy o braku dopływu zanieczyszczeń powierzchniowych (ścieki socjalno-bytowe, gnojowica itp.).

1.5 Warunki glebowe

Obszar gminy charakteryzuje duże zróżnicowanie warunków glebowych. W północno- zachodniej części terenu najczęściej spotykanymi typami są gleby brunatne

wyługowane z małym udziałem gleb bielcowych, wytworzone z piasków luźnych, piasków słabo gliniastych lub gliniastych lekkich. Powyższe gleby spotkać można sporadycznie na obszarze wsi Rynołty, Pęchratka Polska, Paproć Duża, Srebrny Borek.

Na północy zalegają również czarne ziemie lub gleby murszowe sąsiadujące bezpośrednio z użytkami zielonymi.

W południowo-wschodniej części gminy przeważają gleby w typie gleb brunatnych i bielcowych z małym udziałem czarnych ziem o składzie glin lekkich na glinie średniej lub piasków gliniastych mocnych na glinach (Srebrna, Srebrny Borek, Paproć Duża).

Gleby żytne, żytnio-ziemniaczane słabe i zbożowo-pastewne słabe wytworzone z piasków gliniastych całkowitych występuje w północno-wschodniej części gminy.

Trwałe użytki zielone zajmują 12 % powierzchni. Spotyka się je w dolinach cieków i w zagłębieniach terenu. Największe powierzchnie występują w granicach wsi Mrocзки Stylągi, Wyszomierz Wielki, Żabikowo, Kalinowo, Ostróżne i Szumowo. Na północy są to gleby murszowe, na zachodzie gleby torfowe. W dużym rozdrobnieniu występują natomiast gleby hydrogeniczne zajmujące dna dolin i obniżeń wytopiskowych.

Obszar gminy charakteryzuje się mało korzystnymi warunkami glebowymi dla produkcji rolniczej. Najwyższą wartość rolniczą przedstawiają gleby brunatne i bielcowe występujące w okolicach wsi Srebrny Borek, Paproć Duża, Wyszomierz Wielki, Pęchratka Polska, zaliczone do 2 kompleksu pszenego dobrego i 3 kompleksu pszenno-żytniego w IIIa-IIIb klasie bonitacyjnej gruntów ornych. Powyższe kategorie gleb są bardzo korzystne i korzystne dla produkcji rolnej bez ograniczeń dla wszystkich kierunków upraw, a także warzywnictwa.

Gleby o nieco gorszych stosunkach powietrzno-wodnych, okresowo nadmiernie wilgotnych występują w postaci większych płatów w pasie północ-południe w środkowej części gminy. Stanowią je gleby w typie czarnych ziem zaliczanych do IVa-IVb klasy bonitacyjnej i 8 kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego. Nadają się do upraw roślin pastewnych i warzyw wodolubnych. Po uregulowaniu stosunków wodnych można poprawić ich przydatność nawet do 2 kompleksu gruntów ornych.

Do gleb chronionych należą również gleby żytnio-ziemniaczane słabe i zbożowo-pastewne słabe w klasie IVb. Gleby te są mniej zasobne w składniki pokarmowe, występują w rozdrobnieniu w sąsiedztwie lepszych kategorii, zwłaszcza w północno-wschodniej części gminy.

Na północnym-zachodzie dominują natomiast gleby słabe w V i VI klasie bonitacyjnej, przede wszystkim brunatne z małym udziałem bielcowych. Należą do

6 kompleksu żytnio-łubinowego i żytnio-ziemniaczanego słabego. Są stale lub okresowo za suche i mało urodzajne, przez co nie nadają się do intensyfikacji rolnictwa. Podniesienia ich bonitacji jest prawie niemożliwe. Przydatne są jedynie do uprawy żyta, ziemniaków i łąbinu o niskim plonowaniu. Sporadycznie gleby te spotyka się także we wsiach: Rynołty, Pęczratka Polska, Paproć Duża i Srebrny Borek.

Do najslabszych gleb zaklasyfikowano 9 kompleks zbożowo-pastewny słaby w typie gleb czarnych ziem, murszów i biellic. Charakteryzują się słabą strukturą i są okresowo podmokłe. Występują przeważnie w sąsiedztwie użytków zielonych słabych.

Trwałe użytki zielone występują głównie w dolinach cieków i w zagłębieniach terenowych z większą koncentracją we wsiach Mroczi Stylągi, Wyszomierz Wielki, Żabikowo, Kalinowo, Ostróżne i Szumowo. Są to głównie użytki średniej wartości w III i IV klasie bonitacyjnej na glebach murszowych w północnej oraz gleb torfowych w zachodniej części gminy.

Słabe użytki zielone V klasy bonitacyjnej stanowią mały udział w ogólnej powierzchni pastwisk oraz łąk i są położone w znacznym rozdrobnieniu na terenie całej gminy. Na ogół wymagają poprawy stosunków wodnych, chociaż z uwagi na podłoże reprezentowane przez gleby hydrogeniczne wskazane są do pozostawienia w użytkowaniu rolniczym.

1.6 Szata roślinna

1.6.1 Ekosystemy leśne

Pod względem lesistości gmina należy do obszarów średnio zalesionych, a odsetek lasów w strukturze użytkowania wynosi 22,7 % ogólnej jej powierzchni.

W strukturze własności zdecydowanie dominują lasy prywatne zajmujące 70,2 % powierzchni, a lasy Nadleśnictwa Łomża posiadają areał 30,8 %

Lasy rozmieszczone są nierównomiernie, a największa koncentracja terenów leśnych występuje w północnej i środkowej części gminy (uroczysko Rząśnik, uroczysko Żabikowo, uroczysko Srebrna-Wyszomierz Wielki).

Uroczysko Rząśnik stanowi najrozleglejszy kompleks lasów państwowych z dominującym typem siedliska boru świeżego, które występuje na najuboższych glebach piaszczystych. Drzewostan stanowi przede wszystkim sosna z domieszką brzozy, czasem dębu, podszyt jałowiec i jarzębina, a runo leśne borówki i wrzosy.

Na mniejszych powierzchniach pojawiają się żyźniejsze siedliska boru mieszanego świeżego, lasu mieszanego, lasu świeżego, lasu wilgotnego i olsu.

Siedliska borowe mieszane świeże porastają piaszczyste gleby z drzewostanami sosnowymi z większym udziałem innych gatunków drzew typu dębu, grabu, brzozy i olsów.

W podszytcie spotyka się leszczykę, kruszynę, jarzębinę, a w dnie lasu poziomki, rokiety i borówki.

Lasy mieszane występują w zachodniej, centralnej i wschodniej części gminy w kompleksach Żabikowo i Srebrna-Wyszomierz. Drzewostan mają zróżnicowany - sosna, dąb, brzoza lub osika, podszyt i runo są dość bogate i bujne.

Las świeży zajmuje większe powierzchnie na wschodzie terenu, na glebach brunatnych. Drzewostan reprezentowany jest przez dąb, brzozę lub osikę. Runo i podszyt odznaczają się dużą bujnością.

Lasy wilgotne, bory mieszane i olsy występują w obniżeniach terenu lub w pobliżu cieków na glebach murszowych. Największe ich kompleksy spotyka się w okolicach Żabikowa, Srebrnej i Wyszomierza Wielkiego. W zależności od żyzności podłoża podszyt i runo są zróżnicowane, tak pod względem gatunkowym, jak i bujności.

1.6.2 Walory leśne

Obszary leśne posiadają wielorakie znaczenie wśród których wymienić trzeba rolę gospodarczą, turystyczną i ekologiczną .

Na terenie gminy Szumowo gospodarcze znaczenie lasów jest małe. Na stan taki wpływ mają przede wszystkim: mało korzystna struktura wiekowa i małe zróżnicowanie gatunkowe drzewostanów oraz mała odporność siedlisk leśnych. Gospodarka produkcyjna lasów państwowych polega na bilansowaniu zrębów z odnowieniami. W lasach prywatnych gospodarcza rola lasów ogranicza się do pozyskiwania drewna na potrzeby budownictwa indywidualnego oraz na opał.

Małe jest również znaczenie turystyczne, choć potencjał w tym zakresie jest znaczący. Najbardziej predysponowane są większe kompleksy leśne porastające siedliska świeże z drzewostanem sosnowym w wieku powyżej 40 lat. Klimat wnętrza lasów sprzyja pobytowi ludzi, a umiarkowane zwarcie podszytu i drzewostanu umożliwia swobodną penetrację. Obszary leśne cechuje ponadto znaczna odporność na antropopresję oraz atrakcyjność krajobrazowa. Lasy tej kategorii przydatności występują w obrębie wyniesionych partii wału Czerwonego Boru (okolice wsi Kaczynek, Głęboz i Szumowo).

Potencjalne możliwości wykorzystania dla rekreacji posiadają lasy na siedliskach świeżych lecz z drzewostanami do 40 lat, z czym wiąże się większe zwarcie, mniejsza

odporność, słabe wykształcenie fizjocenozy itp. Do czasu osiągnięcia przez roślinność większej stabilności i odporności należy wykluczyć z wykorzystania turystycznego.

Ograniczone możliwości reprezentują bory wilgotne z drzewostanami powyżej 40 lat, gdzie penetracja turystyczna ograniczona może być do wyznaczonych szlaków.

Ekologiczna funkcja lasów poza powszechnie uznanymi wartościami ogranicza się do powierzchni 443 ha lasów wodochronnych występujących w obrębie lasów państwowych Nadleśnictwa Łomża. Drzewostany te stanowią ciągi hydrologiczne siedlisk wilgotnych, chroniące zasoby wodne.

Lasy wodochronne znajdują się w następujących oddziałach: 92-96, 97g, 98, 99a, b, c, 101, 102, 107, 108, 109g, h, i, 112b, c, d, f, g, h, 105c, d, 124g, 125, 128, 129, 130c, d, f, 133.

1.6.3 Ekosystemy łąkowe i bagienne

Występowanie roślinności łąkowej i bagiennej nierozdzielnie związana jest z dolinami rzecznyymi i obniżeniami terenowymi charakteryzującymi się specyficznymi warunkami gruntowo-wodnymi. Prace melioracyjne użytków zielonych spowodowały daleko idące procesy odwodnień i nieodwracalnej degradacji tych terenów. Końcowym efektem było wyginięcie roślinności związanej z dawnymi metodami gospodarki łąkarskiej oraz ograniczenie zasięgu występowania cennych przyrodniczo łąk trzęślicowych, mozgowych i innych. Dotyczy to zwłaszcza dolin Rużu w okolicach Głębocha i Kaczynka oraz Orzu w okolicach wsi Radwany Zaorze, Mroczyki Stylągi.

1.7 Klimat

W podziale klimatycznym Polski wg Romera gmina zaliczana jest do dzielnicy Łomżyńsko-Grodzieńskiej, charakteryzującej się średnią roczną temperaturą powietrza 6,8^o C, z najcieplejszym lipcem (17,5^o C) i najzimniejszym lutym (-4,6^o C). W ciągu roku notuje się średnio 55 dni mroźnych z temperaturą poniżej 0° C oraz 25 dni gorących z temperaturą powyżej 25° C. Przeciętnie obserwuje się 126 dni z przymrozkiem, najwięcej w styczniu. Okres wegetacji trwa tutaj około 200-210 dni, rozpoczynając się w drugiej pentadzie kwietnia i kończąc się pod koniec października. Lato trwa średnio 80-90 dni, a zima 100-110 dni.

Wilgotność względna powietrza wykazuje przebieg podobny do przeciętnego w kraju i w skali rocznej wynosi 82 %. Najwyższe wartości występują od sierpnia do marca, a najniższe w czerwcu - 70 %. Z przebiegiem wilgotności związana jest częstotliwość występowania mgieł - około 41 dni w roku z maksimum ich pojawiania się w październiku

i listopadzie. Najwięcej chmur pojawia się w okresie listopad-luty z maksimum w listopadzie - 20,4 dni, a najmniej we wrześniu - 6,4 dni.

Obszar otrzymuje średnio 557 mm opadu, z czego 399 mm przypada na okres wegetacyjny. Najwięcej opadów notuje się w lipcu i sierpniu (84,2 - 90,2 mm), najmniej zaś zimą i wczesną wiosną. Opady letnie są krótkotrwałe z dużym ich natężeniem i towarzyszą im często burze, średnio 15 razy w roku z maksimum występowania w lipcu - ca 5 dni.. Pokrywa śnieżna zalega przeciętnie przez 82 dni, od listopada z przerwami do kwietnia.

W rozkładzie wiatrów dominuje sektor zachodni - 23,0 % i południowo-zachodni (13,8 %). Najrzadziej wieją wiatry z kierunku północno-wschodniego i wschodniego. Cisze atmosferyczne są notowane w 4,4 % liczby notowań wiatru w ciągu roku, najczęściej latem i jesienią, najrzadziej zimą.

Średnie prędkości wiatrów wynoszą 3,6 m/s. Najsilniejsze wiatry występują zimą od listopada do marca, a najsłabsze wiatry wieją w okresie letnim.

Ogólne warunki klimatyczne modyfikowane są przez lokalne czynniki fizjograficzne. Największy wpływ na zróżnicowanie klimatu lokalnego mają: rzeźba terenu, rodzaj gruntu, stosunki wodne oraz pokrycie roślinne.

1.8 Walory krajobrazowe

Krajobraz naturalny stanowi zasób środowiska przyrodniczego, na który składają się: ukształtowanie terenu, wody powierzchniowe, pokrycie terenu, obiekty ochrony konserwatorskiej. Biorąc pod uwagę te uwarunkowania należy stwierdzić, że gmina Szumowo charakteryzuje się zróżnicowanymi walorami krajobrazowymi.

Zdecydowanie lepszymi walorami krajobrazu odznacza się północno-zachodnia część gminy charakteryzująca się większymi deniwelacjami terenu i stopniem zalesienia wału Czerwonego Boru w rejonie wsi Kaczynek, Głęboz Wielka i Szumowo (dominanty krajobrazowe). Wysokości względne pomiędzy poszczególnymi formami morfologicznymi dochodzą do 30- 40 metrów. Duże jest również nachylenia terenu, miejscami sięga ono ponad 15%. Dzięki tak ukształtowanej rzeźbie w krajobrazie naturalnym zaznaczają się punkty widokowe.

Walory krajobrazowe obszaru wzbogacają zbiorniki wodne wraz z zielenią urządzoną i obiektami małej architektury powstałe na zrehabilitowanych terenach poeksploatacyjnych w południowo-zachodniej części Szumowa.⁹

⁹ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.

1.9 Ciągi ekologiczne

Obszary dolin rzecznych i obniżeń terenowych wypełnionych często siecią rowów melioracyjnych oraz kompleksów leśnych pełnią funkcje ciągów ekologicznych, tworząc na terenie gminy lokalny system powiązań przyrodniczych. W skład systemu wchodzi biocenozy łąkowo-pastwiskowe, leśne, bagienne i wodne skupiające obszary najbardziej czynne biologicznie. Tworzą one ciągi ekologiczne umożliwiające prawidłowe przewietrzanie, pełnią zasadniczą rolę w systemie stosunków wodnych, skupiają bogatą ilość gatunków roślin i zwierząt, umożliwiają im migrację itp. Ze względu na funkcje ekologiczne jakie pełnią, wskazane są do pozostawienia w dotychczasowym użytkowaniu rolniczo-leśnym.

2. Obszary i obiekty objęte ochroną przyrody

Na podstawie Rozporządzenia Nr 11/96 Wojewody Łomżyńskiego z dnia 4 grudnia 1996 roku w sprawie uznania niektórych obszarów województwa za użytki ekologiczne na terenie gminy Szumowo uznano jako użytk ekologiczny bagno „Moczary” o powierzchni 2,12 ha położone w obrębie wsi Wyszomierz (dz. Nr 122) będące w zarządzie Nadleśnictwa Łomża, Leśnictwo Żabikowo oznaczone w planie urządzenia PGL jako oddział 225i.

Na obszarze użytku zabrania się:

- pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzenia drzew i innych roślin,
- zbioru wszystkich dziko rosnących roślin,
- niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, gniazd ptasich i wybierania jaj,
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczenia wód i gleby oraz powietrza,
- wydobywania torfu i innych kopalin
- niszczenia gleby oraz zmiany sposobu jej użytkowania,
- palenia ognisk,
- zmiany stosunków wodnych.

3. Zagrożenia środowiska przyrodniczego

3.1 Eksploatacja surowców mineralnych

Podstawowym czynnikiem degradującym powierzchnię ziemi była dotychczas niekontrolowana eksploatacja kopalin, w wyniku której znacznej dewastacji uległo kilkadziesiąt hektarów użytków rolnych i leśnych. Pozyskiwanie surowców mineralnych

odbywało się dotychczas w przeważającej części bez zezwolenia właściwych organów administracji. Eksploatacja prowadzona była dorywczo bez rozpoznania geologicznego złóż i planów rekultywacji powstałych wyrobisk. Prowadziło to do nieuzasadnionej ze wszech miar dewastacji terenów i obniżenia walorów środowiska przyrodniczego, szczególnie w dolinach.

Nowe uregulowania prawne wprowadziły obowiązek uzyskania koncesji na wszelkie prace geologiczne i eksploatację złóż. Wszystkie inne punkty poboru kruszywa oraz torfów winny być zamknięte i przywrócone do pierwotnego stanu użytkowania.

3.2 Zanieczyszczenia wód powierzchniowych

Jakość wód płynących nie odpowiada wymaganym klasom czystości. Głównymi źródłami zanieczyszczeń jest gospodarka komunalna i zakłady produkcyjno-usługowe, tereny zabudowy wiejskiej (obiekty inwentarskie) oraz zanieczyszczenia obszarowe w postaci nawozów mineralnych i organicznych, środki ochrony roślin. Występujące zanieczyszczenia wód azotanami spowodowane są przesiąkaniem do nich gnojowicy lub roztworów wymywanych ze źle składowanych odpadów, przym obornika i naturalnego procesu wymywania azotanów z pól uprawnych i użytków zielonych. Parametrem decydującym o przekroczeniu wymaganej klasy czystości wód lub pozaklasowości jest wskaźnik z grupy bakteriologicznej - miano Coli.

Na terenie gminy nie prowadzi się obecnie badań stanu sanitarnego wód powierzchniowych. Jedyne punkty pomiarowe wód rzeki Ruż znajduje się w Miastkowie, gdzie odnotowano w 1998 roku III klasę czystości wód. Na jakość wody wpływ wywierają: podwyższone wartości BZT5, stężenie azotu azotynowego oraz miano Coli typu kałowego. W przypadku wskaźników fizykochemicznych podwyższone stężenia obserwowano sporadycznie w ciągu roku.

W ostatnich latach powszechnie wzrosło zagrożenie dla wód i gruntu ze względu na systematyczne wodociągowanie obszarów wiejskich, przy jednoczesnym braku kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków.

3.3 Zagrożenie powodziowe

Na obszarze gminy nie występują tereny zalewowe i związane z nimi urządzenia ochrony przeciwpowodziowej. Do terenów okresowo podmokłych zaliczane są użytkowane rolniczo łąki i pastwiska w dolinie rzeki Orz i Ruż. W większości przypadków cykliczne zalewy wiosenne nie powodują strat gospodarczych z uwagi na fakt, że są to tereny

wykorzystywane jako ekstensywne użytki zielone. Generalnie okresowe zalewy dotyczą terenów rolnych i nie zagrażają wsiom położonym w sąsiedztwie cieków wodnych.

3.4 Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego

Gmina jest terenem wybitnie rolniczym, w której brak jest dużych zakładów przemysłowych oraz większych obiektów hodowlanych, znaczących źródeł zagrożeń dla powietrza atmosferycznego. Niemniej jednak wymienić można pewne źródła zanieczyszczeń występujące w gminie. Są to między innymi:

- zakłady produkcyjno-usługowe w Pęchratce Polskiej i Ostróżnem (zakłady napraw samochodowych),
- obiekty użyteczności publicznej (szkoły podstawowe i gimnazjum, ośrodek zdrowia, urząd gminy),
- stacje paliw w Szumowie i Srebrnej,
- indywidualne paleniska domowe na terenie całej gminy wprowadzające do powietrza zanieczyszczenia powstałe w wyniku spalania węgla kamiennego, zwłaszcza w sezonie grzewczym,
- ulice wiejskie i drogi publiczne, wzdłuż których odbywa się ruch samochodowy emitujący do atmosfery spaliny oraz pył z nieutwardzonych jezdni,
- obiekty gospodarcze i inwentarskie oddziałujące na otoczenie poprzez emisje organicznych związków zapachowych, w tym pojemniki na śmieci oraz zbiornica padliny, tuczarnie i obory.

3.5 Hałas

Do najważniejszych czynników mających wpływ na klimat akustyczny gminy zaliczyć należy komunikację drogową oraz w mniejszym stopniu hałas związany z działalnością gospodarczą.

Największym źródłem hałasu jest ruch samochodowy odbywający się wzdłuż drogi krajowej Warszawa-Białystok, a zwłaszcza ruch pojazdów ciężarowych i autobusowych. Niewielki hałas o charakterze okresowym generuje ruch lokalny ograniczający się do pozostałych dróg w gminie, w szczególności w obrębie zabudowy wiejskiej, a także sprzęt rolniczy w czasie prac polowych.

Hałas przemysłowy posiada charakter punktowy i dotyczy kilku obiektów produkcyjno- usługowych. Są to między innymi tartaki w Szumowie i Łętownicy oraz zakłady napraw samochodowych w Ostróżnem i Pęchratce Polskiej. Poprzez analogię

z innymi obiektami tego typu należy zakładać, że w porze dziennej mogą one emitować do atmosfery hałas o natężeniu przekraczającym dopuszczalne 50 dB przewidywane dla terenów zabudowy mieszkaniowej.

3.6 Gospodarka odpadami

System gromadzenia odpadów stałych w gminie polega na zbiórce śmieci do kontenerów rozstawionych w poszczególnych wsiach oraz ich wywozie na wysypisko komunalne zlokalizowane w Czerwonym Borze. Zbiórką i wywozem śmieci zajmuje się firma prywatna.

~~Gromadzenie zwłok zwierzęcych odbywa się w zbiornicy zlokalizowanej na działce nr 378/8 w Szumowie, a następnie ich wywozie do wytwórni mączki kostnej w Górskim Ponikły Stok w gm. Rutki.~~

W Szumowie obok realizowanej oczyszczalni ścieków projektowany jest Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów komunalnych.¹⁰

3.7 Rekultywacja gruntów

Analiza stanu środowiska przyrodniczego pozwoliła wyodrębnić następujące formy degradacji i dewastacji gruntów:

- wyrobiska poeksploatacyjne kruszywa naturalnego o zróżnicowanych powierzchniach rozmieszczone na terenie całej gminy,
- przesuszone na skutek nadmiernego odwodnienia tereny użytków zielonych,
- zanieczyszczone odpadami powierzchnie leśne, rowy przydrożne itp.,
- inne grunty i nieużytki.

W ramach rekultywacji terenów poeksploatacyjnych w południowo – zachodniej części Szumowa powstały zbiorniki wodne wraz z zielenią urządzoną i obiektami małej architektury.¹¹

4. Uwarunkowania fizjograficzne rozwoju przestrzennego

Kompleksowa ocena warunków fizjograficznych pod kątem naturalnych predyspozycji terenów do pełnienia określonych funkcji w aspekcie ochrony środowiska przyrodniczego wyróżnia w obrębie gminy następujące obszary:

¹⁰ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024r.*

¹¹ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.*

4.1.1 Obszary najlepszych gleb bardzo korzystnych i korzystnych do produkcji rolnej (III-IV klasa bonitacyjna), przydatne do wszystkich kierunków upraw oraz warzywnictwa, położone głównie w zwartym kompleksie w środkowej, wschodniej i południowej części gminy.

4.1.2 Obszary leśne pełniące funkcje gospodarcze, turystyczne i ekologiczne, wskazane do racjonalnego gospodarowania zasobami. Lasy posiadają istotne walory klimatyczne, ochronne dla gleb, wód oraz dla krajobrazu naturalnego. Funkcja turystyczna przewidziana dla lasów na siedliskach świeżych z drzewostanem powyżej 40 lat. Większe kompleksy lasów turystycznych położone są w okolicach Wyszomierza i Szumowa.

4.1.3 Obszary dolin rzecznych i zagłębień spełniające funkcje ekologiczne, wskazane do pozostawienia jako tereny otwarte w strukturze przestrzennej gminy. Pełnią one ważną rolę w systemie powiązań przyrodniczych w skali regionalnej (dolina Rużu, Orzu i Broku) i skali lokalnej (pozostałe formy dolinne). Obszary te stanowią zbiorniki retencyjne o dużych zasobach wodnych, tworzą układ wentylacyjny, posiadają bogate i zróżnicowane zbiorowiska roślinności łąkowej i zajęte są przez trwałe użytki zielone, przydatne dla rolnictwa. Jednocześnie ze względu na złe warunki gruntowo-wodne, parametry geotechniczne gruntów oraz walory klimatyczne (tereny inwersji termicznych i częstego zalegania wilgotnego powietrza) powinny być wykluczone z zabudowy.

4.2 Obszary niepodlegające ochronie prawnej przed zmianą użytkowania wskazane do różnych form zagospodarowania, w tym:

4.2.1 Tereny o najkorzystniejszych warunkach fizjograficznych dla zabudowy odznaczające się płaską rzeźbą z nachyleniem do 2 %, głęboko zalegającą wodą gruntową poniżej 2,0 m, nośnymi gruntami piaszczysto-żwirowymi, słabymi glebami w V i VI klasie bonitacyjnej oraz dobrymi warunkami klimatu lokalnego, w tym dostatecznym przewietrzaniem, niską wilgotnością względną i dobrą termiką oraz dużym nasłonecznieniem. Należą do nich obszary położone w środkowej i północno-zachodniej części gminy w okolicach Szumowa, Wyszomierza, Głębozca i Kaczyńka.

4.2.2 Tereny o mniej korzystnych warunkach fizjograficznych dla zabudowy z uwagi na stosunki wodne i klimatyczne. Obok obniżonych walorów klimatu lokalnego (zwiększona

wilgotność, pogorszona termika, częstsze zaleganie mgieł i spływy zanieczyszczeń powietrza) występują zmienne warunki gruntowo-wodne z wodą gruntową płycej niż 2,0 m oraz zaleganiem w podłożu w domieszce z gruntami mineralnymi gruntów organicznych odznaczających się słabą nośnością. Posadowienie zabudowy możliwe jest bez podpiwniczeń i przy zastosowaniu izolacji przeciwwilgociowej.

5. Obszary ograniczonego użytkowania

5.1 Cmentarze

Na obszarze gminy znajduje się jeden cmentarz grzebalny w Szumowie. Pas terenu izolujący cmentarz od zabudowań mieszkalnych, zakładów produkujących żywność, od ujęć wody, źródeł i strumieni służących do czerpania wody do picia powinien wynosić minimum 50 m. z uwagi na fakt, że wszystkie obiekty korzystają z wodociągu (Rozporządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 25 sierpnia 1959 roku w sprawie określenia, jakie tereny pod względem sanitarnym są odpowiednie na cmentarze (Dz. U. Nr 52 z dnia 16 września 1959 roku, poz. 315).

5.2 Ujęcia wód podziemnych

Odnośnie ujęć wody na cele publiczne obowiązuje Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 roku w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody - Dz. U. Nr 116, poz. 505).

Według rozporządzenia strefa ochronna źródła wody i ujęcia wody podlega zakazom i ograniczeniom w zakresie użytkowania i korzystania z wody obejmujący ujęcie wody, źródło wody oraz grunty do nich przyległe. Strefę ochronną dzieli się na bezpośrednią i pośrednie (wewnętrzną i zewnętrzną).

Wszystkie studnie zlokalizowane na terenie gminy posiadają strefy ochrony bezpośredniej o szerokości 8-10 m od zarysu urządzeń oraz są ogrodzone siatką. Na terenie stref ochrony bezpośredniej zabronione jest użytkowanie gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęć wody oraz należy zapewnić:

- odprowadzenie wód opadowych w taki sposób, aby nie przedostawały się do urządzeń służących do poboru wody,
- zagospodarowanie terenów zielenią,
- szczelne odprowadzanie poza granice stref ścieków z urządzeń sanitarnych,

- ograniczenie do niezbędnych potrzeb przebywania osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

W przypadku ujęcia w Szumowie ze względu na warunki geologiczne dla studni nr 1,2 i 3 konieczne jest zachowanie strefy zewnętrznej ochrony pośredniej o nieregularnym kształcie na długości 733 m i zmiennej szerokości pasa strumienia wód podziemnych 302-604 m.

Ze względu na 50 m nadkład glin i mułków nad warstwą wodonośną nie przewiduje się zmian w użytkowaniu terenu objętych strefą ochrony pośredniej. Zaleca się jednak przestrzegać norm agrotechnicznych w zakresie stosowania nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin zastępując je w miarę możliwości nawozami naturalnymi i środkami biologicznymi.

Strefę zewnętrzną ochrony pośredniej dla ujęcia wody w Srebrnym Borku określono w wielkości 756 m w górę strumienia dopływu i 56 m w dół strumienia odpływu oraz szerokości pasa strumienia wód podziemnych dopływających do ujęcia 224-112 m w kierunku prostopadłym. Warunkiem koniecznym jest skanalizowanie terenów zabudowy zagrodowej położonej w obrębie strefy.

Ujęcie wody w Wyszomierzu Wielkim posiada strefę ochrony pośredniej o wymiarach 140 na 200 m.

Dla ujęcia wody w Paproci Dużej ustanowiono strefę ochrony pośredniej, której granice przebiegają wzdłuż okolicy wsi oraz obejmują pas terenu położony w części północnej.

W obrębie stref ochrony pośredniej z uwagi na możliwość pogorszenia jakości wody mogą być wprowadzone ograniczenia w użytkowaniu gruntów i korzystania z wód w zakresie:

- wprowadzania ścieków do wód powierzchniowych i podziemnych,
- lokalizowania nowych ujęć wody ze względu na ochronę zasobów i potencjalne skażenie warstwy wodonośnej,
- lokalizowania zakładów uciążliwych dla środowiska i ferm hodowlanych,
- lokalizowania cmentarzy,
- lokalizowania wysypisk śmieci,
- lokalizacji zbiorników lub magazynowania substancji ropopochodnych oraz chemicznych.

Pozostałe dwa ujęcia wód podziemnych w Łętownicy i Pęczratce Polskiej z uwagi na występowanie w podłożu trudno przepuszczalnego pakietu glin zwałowych nie stwierdzono konieczności wyznaczania powyższych stref.

5.3 Stacje bazowe telefonii komórkowej

W gminie funkcjonują dwie stacje bazowe telefonii komórkowej w Szumowie i Wyszomierzu Wielkim. Stacje są źródłem niejonizującego promieniowania elektromagnetycznego występującego na wysokościach, na których nie przebywa człowiek i nie stanowi to zagrożenia dla jego zdrowia i życia (Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowych zasad ochrony przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym szkodliwym dla ludzi i środowiska).

5.4 Drogi publiczne

W przypadku dróg obowiązują strefy ograniczonego użytkowania wynikające z Ustawy z dnia 21 marca 1985 roku o drogach publicznych - Dz.U Nr 14, poz.60 oraz Zarządzenia Generalnego Dyrektora Dróg Publicznych z dnia 31 marca 1995 roku w sprawie ustalenia wytycznych projektowania dróg. Szerokość stref zależy od klasy technicznej drogi oraz od średniego dobowego ruchu pojazdów w roku.

5.5 Gazociąg

Przez teren gminy przebiegają dwa gazociągi, wzdłuż których zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 14 listopada w sprawie warunków technicznych jakim powinny odpowiadać sieci gazowe (Dz. U. Nr 139, poz. 686) obowiązują strefy ochronne o zróżnicowanej szerokości z zakazem zabudowy po obu ich stronach.

III. ŚRODOWISKO KULTUROWE

1. Historyczne układy wiejskie

Ochroną konserwatorską objęty jest układ historyczny wsi Paproć Duża. Układ przestrzenny wytyczony został w latach 1803-1806 na podstawie planu z 1799 r., przez kolonistów niemieckich w ramach akcji osadniczej prowadzonej przez Prusy.

Ochroną objęto:

- rozplanowanie wsi: regularny, promienisty układ 9 dróg zbiegających się w centralnym punkcie wsi, który tworzy obszar o planie koła przecięty główną drogą Srebrna-Pęchratka Mała i ograniczony drogą okrężną,
- cmentarz ewangelicki przy drodze do Srebrnej i mogiła z końca 1920 r.,
- teren dawnego cmentarza przy kościele ewangelickim wraz z zachowanym starodrzewem.

Ochrona układu polega na:

- zachowaniu promienistego układu dróg biegnących w granicach wsi w ich obecnym przebiegu i szerokości,
- zachowaniu centralnej kolistej części układu wraz z drogami historycznymi i utrzymaniu jej ogólnospołecznego, reprezentacyjnego charakteru, co wiąże się z nie wprowadzaniem na ten obszar indywidualnej zabudowy mieszkalnej,
- zachowaniu historycznych elementów układu: terenu cmentarza przy nieistniejącym kościele ewangelickim i cmentarza ewangelickiego przy drodze do Srebrnej wraz z towarzyszącą im zielenią,
- utrzymaniu kolonijnego charakteru rozplanowania wsi o luźno rozproszonych siedliskach usytuowanych wzdłuż głównych dróg.

2. Zabytkowe cmentarze

Paproć Duża - cmentarz ewangelicki oraz kopiec- mogiła z 1929 roku.

Srebrny Borek - cmentarz ewangelicki.

Szumowo - cmentarz rzymsko-katolicki.

Żabikowo Rządowe - cmentarz wojenny z I wojny światowej.

Ochrona zabytkowych cmentarzy polega na:

- zachowaniu i konserwacji historycznych elementów ukształtowania terenu (nasypy, wały, układ alejowy, układ kwater i mogił),
- zachowaniu i konserwacji starodrzewu,
- zachowaniu i konserwacji zabytkowych nagrobków, historycznego ogrodzenia i bram,
- usuwaniu elementów zniekształcających (samosiewy, wyrobiska, śmietniki),
- zakazie lokalizowania w ich bezpośrednim sąsiedztwie działalności o uciążliwym charakterze oraz obiektów zasłaniających widok na cmentarz czy też dysharmonizujących przestrzennie i kompozycyjnie z ich elementami,

- cmentarze z I wojny światowej i ewangelickie należy wyłączyć spod wszelkiej działalności inwestycyjnej,
- wszelkie prace na terenie cmentarzy objętych ochroną należy uzgodnić z WKZ.

3. Tereny objęte ochroną archeologiczną

Tereny te zastrzeżone są jako miejsca obserwacji archeologicznej i znajdują się w następujących miejscowościach:

- Łętownica - osada wczesnośredniowieczna,
- Srebrna - osada XIII – XVIII w.

Ochrona tych terenów polega na:

- uzgadniania wszelkiej działalności inwestycyjnej pod nadzorem archeologiczno-konserwatorskim,
- w przypadku stwierdzenia reliktyw archeologicznych teren winien być udostępniony do badań archeologicznych, a wszelkie inne prace winny być wstrzymane na tym terenie,
- wyniki badań archeologicznych powinny decydować o możliwości ich kontynuowania bądź zaniechania i zmianie przeznaczenia terenów.

4. Obiekty zabytkowe i kulturowe

4.1. Obiekty zabytkowe (wpisane do rejestru zabytków woj. łomżyńskiego) objęte są ścisłą ochroną konserwatorską, która polega na ich zachowaniu i konserwacji, wszelkie prace przy obiektach i na terenach zabytkowych oraz w ich bezpośrednim otoczeniu mogą być prowadzone jedynie za zgodą WKZ.

4.2. Obiekty kulturowe (pozostałe figurujące w spisie) stanowią przedmiot zainteresowania konserwatorskiego, podlegają zachowaniu i ochronie. Prace przy obiektach kulturowych winny być opiniowane przez WKZ. Rozbiórka każdego z nich może być dokonana tylko w uzasadnionych przypadkach (bardzo zły stan techniczny) za zgodą WKZ.

Obiekty te znajdują się w następujących wsiach :

Głęboocz Wielki

- Dom nr 49 drewn. z około 1936,
- Bunkier z II wojny światowej

Kaczynek

- Dom nr 3 drew. z 1939 r.
- Dom nr 8 drew. z 1929 r.
- Dom opuszczony drew. 3 ćw. XIX w.
- Spichrz drew. XIX/XX w.
- Stodoła drew. XIX/XX w.

Krajewo Budziły

- Dom nr 14 drew. koniec XIX w.

Ostrożne

- Obora w zagrodzie nr 44 drew. pocz. XX w.
- Zagroda nr 61 (dom drew. l.20 XX w. , obora drew. 1915 r.)

Paproć Duża

- Dom nr 33 drew. Pocz. XX w.
- Dom nr 63 drew. pocz. XX w.
- Cmentarz ewangelicki nr rej A- 351.

Paproć Mała

- Dom nr 4 drew. 1922 r.
- Zagroda nr 16 (dom drew. z 1934 r., obora drew. z 1934 r).
- Dom nr 22 drew. l.20 XX w.

Pęchratka

- Dom nr 4 drew pocz. XX w.
- Dom nr 7 drew z około 1930 r.
- Dom nr 8 drew z około 1930 r.
- Dom nr 34 drew koniec XIX w.
- Dom nr 45 drew. pocz. XX w.
- Dom nr 46 drew. pocz. XX w.
- Dom nr – drew. Z 1926 roku

Pęchratka Polska

- Dom nr 34 drew pocz. XX w.
- Dom nr 47 drew. k. XIX w.
- Dom nr 75 drew l.20 XX w.
- Kapliczka murowana pocz. XX w.

Radwany Zaorze

- Dom nr 7 drew. pocz. 1920 r.

- Dom nr 8 drewn. l. 20 XX w.
- Dom nr 10 drewn. l. 20 XX w.
- Zagroda nr 11 (dom drewn. pocz. XX w., obora drewn. pocz. XX w.)
- Dom nr 20 drewn. około 1920 r.
- Dom nr 32 drewn. XIX/ XX w.
- Dom nr – drewn. około 1920 r.

Rynoły

- Zagroda nr 17 (dom drewn. pocz. XX w. , obora drewn. pocz. XX w.).

Srebrna

- Dom nr 28 drewn. z 1946 r.
- Spichlerz w zagr. nr 37 drewn. l. 30 XX w.
- Dom nr 86 drewn. pocz. XX w.
- Dom nr 108 drewn. l.20 XX w.
- Dom nr 111 drewn. k. XIX w.
- Dom nr 118 drewn. k. XIX w.
- Dom nr 126 drewn. l. 20 XX w.
- Dom nr 131 drewn. l. 20 XX w.
- Młyn wodny drewn. pocz. XX w.
- Kuźnia drewn. około 1930 r.

Srebrny Borek

- Dom nr 36 drewn. k. XIX w.
- Dom nr 56 drewn. k. XIX w.
- Szkoła murowana pocz. XX w. Nr rej A-497.
- Cmentarz ewangelicki.

Szumowo

- Kościół parafialny pod wezwaniem Nawiedzenia NMP, mur. z 1867 r. nr rej 79.
- Synagoga, ob. dom parafialny drewn. l. 30 XX w. nr rej. 314.
- Cmentarz rzymskokatolicki nr rej. 346.

ul. Dolna

- Dom nr 12 drewn.l.20 XX w.
- Dom nr 16 drewn. l. 20 XX w.
- Dom nr 24 mur. z 1929 r.

ul. Leśna

- Dom nr 23 drewn. pocz. XX w.

ul. 1-go Maja

- Dom nr 56 mur. z 1910 r.
- Dom nr 92 drewn. około 1945 r.
- Dom nr 111 drewn. około 1945 r.
- Dom „Bar” mur. 1920 r.
- Dom – przedszkole, mur. l. 30 XX w.

ul. Przemysłowa

- Dom nr 2 drewn. l. 20 XX w.
- Zagroda nr – (obora drewn. przed 1939 r. dwie stodoły drewn. przed 1939 r.).

Zaręby Jartuzy

- Dom nr14 drewn l. 30 XX w.
- Dom nr25 drewn l. 20 XX w.
- Dom nr29 drewn l. 30 XX w.

Żabikowo Prywatne

- Dom nr 2 drewn l. 20 XX w.
- Dom nr 11 drewn. z 1920 r.
- Dom nr 12 drewn. z 1928 r.

Żabikowo Rządowe

- Dom nr 12 drewn. z 1918 r.
- Cmentarz z I wojny światowej nr rej 274.

IV. SFERA SPOŁECZNA

1. Demografia

Według danych Urzędu Statystycznego w Łomży, gminę Szumowo w końcu 1999 roku zamieszkiwało ogółem 4892 osoby. Przeciętna gęstość zaludnienia kształtowała się na poziomie 35 osób na km², czyli nieco mniej niż w innych gminach powiatu zambrowskiego. Zmiany liczby mieszkańców gminy przedstawiono w poniższej tabeli:

Wyszczególnienie	1975	1980	1990	1995	1996	1997	1998	1999
Liczba ludności ogółem	5464	5184	5014	5021	4962-	4910	4900	4862
Przyrost ogółem	-32	-60	-16	-9	56	-52	-10	-38
Przyrost naturalny	42	57	26	7	-5	0	-2	9
Współczynnik przyrostu	7,6	10,9	5,0	1,4	-1,0	0,0	-0,4	17

naturalnego w %								
Saldo migracji	-7,4	-117	-42	-16	-51	-52	-8	-47

Charakterystyczną tendencją rozwoju demograficznego był stały ubytek zaludnienia z niewielkimi zmianami jego dynamiki. Najwyższe tempo spadku zaludnienia notowano w drugiej połowie lat 70-tych i początkowej dekadzie lat 80-tych. Znaczące ograniczenie odpływu ludności nastąpiło na początku lat 90-tych, co związane było z ograniczeniem możliwości pozyskania pracy poza terenem gminy. Sytuację z drugiej połowy lat 90-tych można określić mianem ujemnej stagnacji demograficznej, która oznacza niewielkie zmiany w zaludnieniu, jednak z przewagą tendencji spadkowej. Podstawowym czynnikiem decydującym o stanie i zmianach zaludnienia był ruch migracyjny. W całym analizowanym okresie przeważała emigracja i ona decydowała o rozmiarach spadku zaludnienia. Przyrost naturalny był niewielki należał do jednego z najniższych w rejonie i nie mógł rekompensować strat wynikających z odpływu migracyjnego.

1.1 Zróżnicowanie strukturalne

Ze względu na emigracyjny charakter rozwoju demograficznego struktury biologiczne ludności gminy kształtują się niezbyt korzystnie. Współczynnik feminizacji określający proporcje między liczbą kobiet i mężczyzn kształtuje się na poziomie 94,7 co oznacza jeden z najwyższych niedoborów kobiet w regionie. Ten stan dotyczy wszystkich grup wiekowych, powyżej 18 roku życia i jest szczególnie dotkliwy wśród tzw. młodej ludności w wieku produkcyjnym (20-40 lat). Stwarza to poważne utrudnienia w zawieraniu małżeństw i funkcjonowaniu gospodarstw rolnych.

Podobnie, niezbyt korzystnie kształtuje się struktura wieku ludności. W porównaniu z innymi gminami województwa odznacza się niższym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz wyższym w wieku poprodukcyjnym. W ostatnim okresie dzięki osiągnięciu wieku produkcyjnego, liczniejszych roczników z lat 1975-1980 sytuacja uległa nieznacznej poprawie. Jest to jednak zjawisko krótkotrwałe, bowiem mało liczne roczniki z lat 80 i 90 tych powodować będą sukcesywny spadek udziału ludności w wieku produkcyjnym młodszym. Negatywny wpływ na strukturę wieku ma ciągle utrzymujący się na wysokim poziomie odpływ migracyjny. Zmiany udziału głównych grup wiekowych ludności w latach 1978-1998 przedstawiono w poniższej tabeli:

Wyszczególnienie	1978	1988	1996	1998
Ludność ogółem	100,0	100,0	100,0	100,0
w tym wieku:				
- przedprodukcyjnym	30,4	30,6	29,9	28,9
- produkcyjnym	50,9	48,9	51,0	51,5
- poprodukcyjnym	18,7	20,6	19,1	19,6

1.2 Zatrudnienie

Ogólne zatrudnienie na terenie gminy wynosi około 2250 osób. Głównym działem gospodarki gminy dostarczającym miejsca pracy i dochodu dla 1930 osób jest rolnictwo indywidualne. W pozarolniczych działach gospodarki zatrudnionych jest ogółem 322 osoby, co stanowi tylko 14,6% ogółu zatrudnionych. Głównymi działami gospodarki dostarczającymi najwięcej miejsc pracy: jest edukacja – 98, działalność produkcyjna – 97, handel – 84, administracja 48 służba zdrowia – 19 osób. W okresie ostatnich 5-ciu lat nie zanotowano znaczących zmian w strukturze zatrudnienia ludności gminy. Ogólne zatrudnienie w pozarolniczych działach gospodarki w okresie 1995 do 1999 roku wzrosło tylko o 15 osób. Podobna stagnacja utrzymuje się prawie we wszystkich pozarolniczych działach gospodarki; wyjątek stanowi handel, gdzie nastąpił wzrost zatrudnienia z 56 do 84 osób. Brak rozwoju pozarolniczych działów gospodarki stanowi przyczynę utrzymywania się wysokiego zatrudnienia w rolnictwie indywidualnym. Przeciętnie na 100 ha użytków rolnych pracuje 20,4 osób, co stanowi jeden z wyższych wskaźników w tym zakresie w regionie. Innym niekorzystnym zjawiskiem na rynku pracy gminy jest występowanie bezrobocia, którego rozmiary, którego rozmiary stopniowo zwiększają się. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych na terenie gminy (177 osób w 1997) jest stosunkowo mała w porównaniu z miastami lub innymi gminami. Wynika to z faktu niskiego zatrudnienia w pozarolniczych działach gospodarki. Mając jednak na względzie wysokie zatrudnienie w rolnictwie indywidualnym należy liczyć się z występowaniem znacznej nadwyżki ludności rolniczej w stosunku do potrzeb. Przy przyjęciu, zatrudnienia w rolnictwie indywidualnym na poziomie 14-15 osób na 100 ha użytków rolnych, utajone bezrobocie na wsi można ocenić na co najmniej 550 osób.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza sytuacji demograficznej ukazuje liczne niekorzystne zjawiska i przemiany. Długotrwały proces wysokiego odpływu migracyjnego ludności powodował obniżenie wartości zasobów siły roboczej. Również w perspektywie najbliższych kilkunastu

lat ze względu na niskie rozmiary przyrostu naturalnego nie należy oczekiwać poprawy. Jeszcze gorzej kształtuje się sytuacja na rynku pracy gminy. Jest on zdominowany przez rolnictwo indywidualne, w którym już od wielu lat, ze względu na postępujący proces mechanizacji pracy, odczuwalny jest nadmiar zatrudnienia (bezrobocie ukryte). Niedorozwój pozarolniczych działów gospodarki ogranicza możliwości jakiegokolwiek wyboru i zmiany miejsca pracy.

Występowanie znacznych rezerw siły roboczej (około 700 osób) tworzy sprzyjające warunki dla rozwoju działalności produkcyjnej opierającej się na wykorzystaniu dużej ilości pracowników jednak o stosunkowo niskim poziomie kwalifikacji.

2. Warunki mieszkaniowe

Ogólne zasoby mieszkaniowe gminy (stan 1998 roku) stanowi 1245 mieszkań, dysponujących 5047 izbami mieszkalnymi o łącznej powierzchni mieszkaniowej 101193 m². W ostatnich latach przyrost zasobów mieszkaniowych był niewielki, co przedstawia tabela:

Wyszczególnienie	1991	1994	1997	1998
Liczba mieszkań	1203	1232	1243	1245
Liczba izb mieszkalnych	4754	4936	5039	5047
Powierzchnia mieszkaniowa w m ² .	94900	98400	101050	101193

Mimo zastoju w budownictwie gminy, warunki mieszkaniowe ludności gminy kształtują się stosunkowo korzystnie. Porównanie podstawowych standardów mieszkaniowych gminy z analogicznymi dla woj. podlaskiego przedstawia poniższa tabela:

Standardy mieszkaniowe		Gmina Szumowo	Województwo Podlaskie	Powiat Zambrów
Przeciętna liczba osób na	mieszkanie	3,94	3,18	3,55
	izbę	0,93	0,86	0,95
Powierzchnia mieszkaniowa w m ² na:	mieszkanie	81,3	64,5	68,1
	izbę	20,7	20,3	19,2

Stosunkowo wysoki wskaźnik liczby osób przypadających na 1 mieszkanie związany jest z występowaniem większej ilości rodzin wielopokoleniowych (rodzina z dziadkami) oraz rodzin wielodzietnych. Natomiast znacznie korzystniej kształtuje się wskaźnik powierzchni mieszkaniowej przypadającej na 1 mieszkanie i osobę. Świadczy on o wyższym udziale mieszkań dużych o pow. mieszkaniowej przekraczającej 100 m².

Nieco gorzej przedstawia się wyposażenie mieszkań w urządzenia sanitarne. W obrębie gminy brak jest sieci kanalizacyjnej, zaś łączna długość sieci wodociągowej wynosi 95 km (stan z 1998r). Do sieci tej podłączonych jest 936 budynków mieszkalnych, co stanowi 75,2% ogółu. Z sieci wodociągowej nie mają możliwości korzystania mieszkańcy 15 wsi oraz pojedyncze gospodarstwa w zabudowie kolonijnej.

3. Obsługa ludności

3.1 Edukacja

3.1.1 Szkolnictwo gimnazjalne

Szkolnictwo gimnazjalne na terenie gminy prowadzone jest przez gimnazjum w Szumowie. Do realizacji zadań dydaktycznych wykorzystywany jest jeden obiekt, wspólnie ze szkołą podstawową w Szumowie. Z 15 pomieszczeń do nauczania korzysta łącznie 395 uczniów. Przeciętnie na 1 pomieszczenie do nauczania przypada 26,3 uczniów, co oznacza tylko nieznaczne przekroczenie normy (25 uczniów /na 1 pomieszczenie).

Znacznie więcej trudności spełnia wspólne korzystanie z jednego obiektu przez dwie placówki. Uniemożliwia to oddzielenie młodzieży gimnazjalnej od młodzieży szkolnej. Zasięg obsługi gimnazjum znacznie przekracza 3 km - normę samodzielnego dojścia ucznia do szkoły. Konieczne jest zorganizowanie dowożenia dla kilkudziesięciu uczniów.

3.1.2 Szkolnictwo podstawowe

Szkolnictwo podstawowe na terenie gminy prowadzone jest przez 7 szkół podstawowych o pełnym zakresie kształcenia (klasy I – VI). Dane dotyczące placówek szkolnych przedstawiono w poniższej tabeli:

Szkoły podstawowe - lokalizacja	Liczba pomieszczeń do nauczania	Liczba uczniów	Liczba etatów	Stan techniczny
Szumowo	15	207 + 188	18	dobry
Łętownica	7	39	6	dostateczny
Ostrożne	7	54	8	dobry
Paproć Duża	8	52	7	zły
Pęchratka	6	62	7	dobry

Srebrna	8	65	8	dobry
Srebrny Borek	6	46	6	dostateczny
Łącznie	57	713	60	-

Przeciętnie na 1 pomieszczenie do nauczania przypada 12,5 uczniów co stwarza bardzo korzystne warunki nauczania. W większości szkół odczuwalny jest niedobór dzieci, wymagający łączenia oddziałów szkolnych. Dotyczy to w szczególności szkół w Łętownicy i Srebrnym Borku. Stan techniczny obiektów szkolnych z wyjątkiem szkoły w Paproci Dużej jest odpowiedni. Rozmieszczenie istniejących placówek szkolnych jest prawidłowe. Zapewnia normatywne (do 3 km) warunki dojścia prawie ze wszystkich wsi gminy. W większym oddaleniu od szkoły podstawowej znajdują się dzieci ze wsi Kaczynek, Głęboz Wielki, Zaręby Jartuzy, Radwany Zaorze uczęszczające do szkoły w Szumowie. Problem ten rozwiązuje możliwość korzystania z zorganizowanego dowozu uczniów do gimnazjum.

3.2 Ochrona zdrowia

Obsługę ludności w zakresie podstawowego lecznictwa otwartego pełni Gminny Ośrodek Zdrowia w Szumowie. Dysponuje on dwoma gabinetami lekarskimi i jednym stomatologicznym. Stan techniczny i wyposażenie placówki ocenia się jako dostateczny.

Warunki korzystania mierzone ilością osób przypadających na 1 gabinet lekarski kształtują się poniżej normy. Nie są spełnione również warunki dostępności do placówki, ponieważ wsie Kaczynek, Łętownica, Paproć Duża znajdują się w odległości większej niż 6 km od obsługującej je placówki. Ogólnie jednak warunki korzystania i dostępności uznać należy za dostateczne. W zakresie lecznictwa specjalistycznego i szpitalnego ludność gminy obsługiwana jest przez placówki zlokalizowane w Zambrowie i Łomży.

*W Szumowie funkcjonuje Warsztat Terapii Zajęciowej Zgromadzenia Sióstr Służek NMPN prowadzący działalność w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej, przygotowując osoby ze znacznym i umiarkowanym stopniem niepełnosprawności do aktywnego włączenia ich w życie społeczne oraz do podjęcia pracy zawodowej.*¹²

3.3 Handel

Obsługę handlową mieszkańców gminy pełni 26 sklepów zatrudniających ogółem 42 pracowników i dysponujących 1223 m² pow. użytkowej.

¹² Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018 r.

Przeciętnie na 1000 mieszkańców przypada około 245 m² pow. użytkowej co oznacza średnio korzystne warunki obsługi. Sieć handlowa opiera się na tzw. sklepach wielobranżowych oferujących podstawowe artykuły spożywcze oraz chemii gospodarczej.

Tylko w Szumowie występuje kilka placówek specjalizujących się w określonym asortymencie towarów. Obsługa w placówkach handlowych prowadzona jest w sposób tradycyjny.

Rozmieszczenie przestrzenne placówek handlowych jest prawidłowe. Poza Szumowem, sklepy występują w 10 wsiach. Prawie wszystkie wsie znajdują się w odległości mniejszej niż 3 km od najbliższej placówki. Dodatkowo na terenie gminy funkcjonuje 5 placówek prowadzących tzw. handel obwoźny.

Zapewniają one stałą dostawę podstawowych artykułów pozostałym mieszkańcom gminy. Ogólnie należy stwierdzić, że sieć handlowa gminy zapewnia obsługę handlową mieszkańców w odpowiednim stopniu.

3.4 Kultura

Placówkami zajmującymi się upowszechnianiem kultury i sztuki na terenie gminy są:

- Gminny Ośrodek Kultury w Szumowie,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Szumowie,
- Filia Gminnej Biblioteki Publicznej w Srebrnej,
- świetlice wiejskie w Głębozcu Wielkim, Pęchratce i Wyszomierzu.

Jedynie Gminny Ośrodek Kultury dysponuje własnym obiektem. Pozostałe mieszczą się w pomieszczeniach szkół lub remiz strażackich. Ze względu na skromne środki finansowe działalność placówek upowszechniania kultury została ograniczona. Zinstytucjonalizowaną działalność prowadzą tylko placówki biblioteczne i Gminny Ośrodek Kultury. Pozostałe wykorzystywane są do organizacji doraźnych uroczystości rodzinnych i okolicznościowych.

3.5 Ochrona przeciwpożarowa

Ochroną przeciwpożarową na terenie gminy pełni 9 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej zlokalizowanych we wsiach: Szumowo, Głęboz, Ostrożne, Srebrna, Łętownica, Pęchratka, Srebrny Borek, Zaręby Jartuzy i Paproć Duża. Rozmieszczenie przestrzenne placówek jest prawidłowe. Wszystkie wsie gminy znajdują się w odległości mniejszej niż 3 km od najbliższej jednostki. Możliwość szybkiego dotarcia do miejsca pożaru ogranicza w niektórych przypadkach nieodpowiedni stan dróg. Korzystnie przedstawia się także

zaopatrzenie wsi w wodę do celów gaśniczych. Większość wsi posiada wodociąg; w pozostałych występują baseny p/poż. lub naturalne zbiorniki.

Znacznie gorzej ocenić należy wyposażenie jednostek w sprzęt gaśniczy. Tylko 6 spośród 9 posiada samochód gaśniczy; pozostałe dysponują tylko motopompą i węzami.

W przypadku większych pożarów akcję gaśniczą prowadzi zawodowo jednostka PSP z Zambrowa, zaś jednostki OSP pełnią rolę wspierającą.

3.6 Poczta

Obsługę pocztową mieszkańców gminy pełnią 2 placówki:

- Urząd Poczto-Telekomunikacyjny w Szumowie dysponujący 2 okienkami operacyjnymi,
- punkt pocztowy w Srebrnej i Pęczratce Polskiej.

Obie placówki mieszczą się w pomieszczeniach dzierżawionych w budynkach prywatnych. Powierzchnia użytkowa wynosi około 30 m². Przeciętnie na jedno okienko operacyjne przypada około 1700 osób co w połączeniu z niewielką powierzchnią użytkową placówek stwarza niezbyt korzystne warunki obsługi. Rozmieszczenie wyżej wymienionych placówek jest prawidłowa. Zdecydowana większość wsi gminy znajduje się w odległości mniejszej niż 6 km od obsługującej je placówki. Ze względu na ograniczenie częstotliwości korzystania z placówek pocztowych, w ocenie mieszkańców gminy istniejąca sieć placówek jest wystarczająca.

3.7 Administracja

Placówki zaliczane do szeroko rozumianej administracji są na terenie gminy nieliczne.

Najważniejsze z nich to:

- Urząd Gminy łącznie z Radą Gminy,
- Bank Spółdzielczy,
- Gminna Spółdzielnia SCH – biuro.

Wszystkie wyżej wymienione placówki dysponują własnymi budynkami o dobrym stanie technicznym. Zlokalizowane są w środkowej części Szumowa, co stwarza odpowiednie warunki korzystania dla interesantów.

V. SFERA GOSPODARCZA

1. Rolnictwo

Gmina Szumowo położona jest w VIII rejonie ekonomiczno-rolniczym o najkorzystniejszych warunkach glebowo przyrodniczych w województwie (według Strategii rozwoju województwa podlaskiego). Rejon charakteryzuje się glebami wysokiej jakości oraz dużym udziałem gruntów ornych. Wiodące kierunki produkcji rolnej to chów bydła i uprawa roślin intensywnych.

1.1 Struktura użytkowania gruntów

Według danych zawartych w rocznym sprawozdaniu Wykaz gruntów na dzień 1 stycznia 2000 r. użytkowanie gruntów w gminie oraz porównanie z pozostałym obszarem regionu przedstawia się następująco:

Wyszczególnienie	Gmina Szumowo		Powiat zambrowski	Województwo podlaskie
	ha	%	%	%
Powierzchnia ogólna	14115	100,0	100,0	100,0
Użytki rolne	9904	70,2	62,4	59,5
Lasy	3431	24,3	25,8	34,1
Wody	97	0,7		
Użytki kopalne	5	0		
Tereny komunikacyjne	340	2,4		
Tereny osiedlowe	291	2,1		
Tereny różne	4	0		
Nieuzytki	43	0,3		

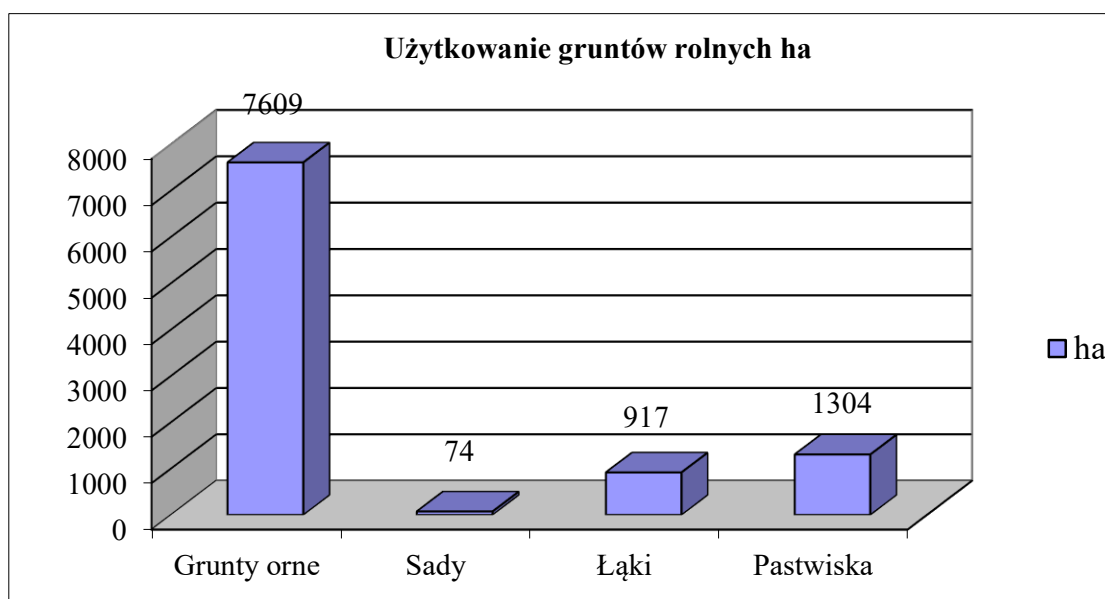
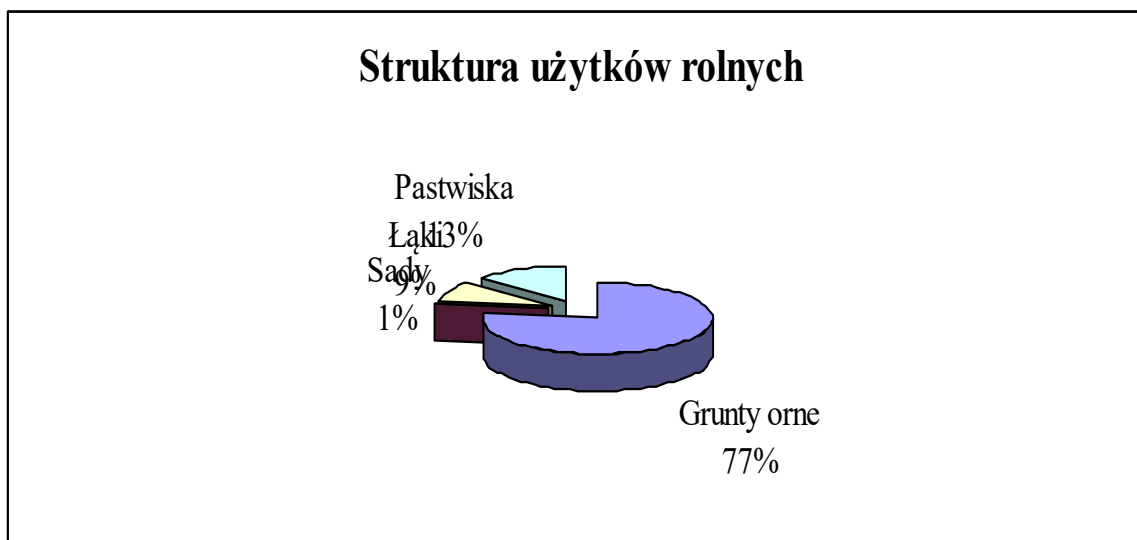
W porównaniu z obszarem województwa i powiatu obszar gminy charakteryzuje się:

- wyższym udziałem użytków rolnych,
- niższym stopniem lesistości terenu.

1.2 Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Według opracowania IUNG w Puławach oraz Wykazu Gruntów, jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy przedstawiają poniższe wykresy i tabele:

W strukturze użytków rolnych wysoki udział stanowią grunty orne 77 % (obszar powiatu 78,7% ,województwo 66,2%). Udział użytków zielonych wynosi 22,4 % i jest zdecydowanie niższy od średniego udziału w województwie i w nieco przekracza średni udział użytków zielonych w powiecie zambrowskim.

Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej w punktach według opracowania IUNG w Puławach:

	Gmina Szumowo	Obszar byłego województwa
- jakość i przydatność rolnicza gleb	50,2	42,2
- agroklimat	8,2	8,0
- rzeźba terenu	3,9	4,2

- warunki wodne	3,4	2,9
Ogółem	65,7	57,3

Elementy określające jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej kształtują się powyżej średniej byłego województwa łomżyńskiego, jedynie uwarunkowania wynikające z rzeźby terenu są gorsze niż na pozostałym obszarze.

Wskaźnik bonitacji:	Gmina Szumowo	Obszar byłego województwa
grunty orne	47,1	41,5
użytki zielone	40,5	32,6

Udział gleb wg klasyfikacji gleboznawczej w gminie w porównaniu do obszaru województwa i powiatu przedstawia się następująco:

Grunty orne

Klasa bonitacyjna	Powierzchnia w ha	Udział %	Udział % w województwie podlaskim	Udział % w powiecie zambrowskim
II	1	0	0	0
III a	98	1,2	0,9	1,3
III b	1680	20,7	6,8	14,7
IV a	2019	25,0	21,5	27,6
IV b	1685	20,8	25,9	23,9
V	1610	19,9	26,4	21,4
VI	875	10,8	16,8	9,7
VI z	130	1,6	1,7	1,4

Użytki zielone

II	3	0,2	0	0,1
III	237	13,0	4,2	7,1

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY SZUMOWO - UWARUNKOWANIA**

IV	878	48,0	40,1	66,2
V	611	33,4	36,2	20,1
VI	89	4,9	18,0	5,8
VI z	11	0,6	1,5	0,7

Jakość gleb w gminie, a szczególnie gruntów ornycych jest wyższa niż średnio w powiecie zambrowskim i województwie. Gmina wchodzi w obręb regionu wysokomazowieckiego północnego i południowego (wg waloryzacji IUNG w Puławach) i charakteryzującego się średnią przydatnością do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Udział użytków naturalnych (lasy, użytki zielone, nieużytki) wynosi 38,3 % w powierzchni ogólnej gminy.

Udział kompleksów przydatności rolniczej gleb przedstawia się następująco:

kompleks	2 pszenney dobry	2219 ha	27,4 %
kompleks	4 żytni b. dobry	1950 ha	24,2 %
kompleks	5 żytni dobry	680 ha	8,4 %
kompleks	6 żytni słaby	1166 ha	14,4 %
kompleks	7 żytni bardzo słaby	915 ha	11,3 %
kompleks	8 zbożowo pastewny mocny	810 ha	10,0 %
kompleks	9 zbożowo pastewny słaby	348 ha	4,3 %
kompleks	2z użytki zielone średnie	1115 ha	61,0 %
kompleks	3z użytki zielone słabe i bardzo słabe	711 ha	39,0%

Przewagę stanowią kompleksy rolnicze dobre o przydatności do prowadzenia produkcji rolnej o wyższej intensywności.

Gmina położona w obrębie małych cieków wodnych stanowiących dopływy rzeki (3,9 km). Znaczna część obszaru gminy posiada urządzenia melioracyjne (system rowów otwartych oraz drenaż). Budowle piętrzące wodę zastawki i przepustozastwki znajdują się na ciekach Ruż Górny I, Kanał Szumowski, Łętownica w miejscowościach Radwany, Wyszomierz, Kaczynek, Głęboz, Srebrna, Żabikowo, Szumowo, Pęchratka. Na obszarze gminy udział gleb o poszczególnych kategoriach uwilgotnienia przedstawia się następująco:

- gleby o częstym i długotrwałym nadmiarze wody 3%

- gleby o okresowym nadmiarze wody 16%
- gleby o optymalnej ilości wody 47%
- gleby o okresowym niedoborze wody 29%
- gleby o stałym niedoborze wody 5%

Gmina posiada korzystne warunki wilgotnościowe gleb. Znaczna część gruntów wymagających melioracji posiada te urządzenia . stan urządzeń jest dobry, modernizacji wymaga obiekt Zaręby Jartuzy.

Stopień zaspokojenia potrzeb melioracji przedstawia się następująco:

Grunty	Grunty orne	Użytki zielone
wymagające melioracji ha	5799	1014
zmeliorowane ha	5679	932
Stopień zaspokojenia potrzeb %	97,9	91,9
Stopień zaspokojenia potrzeb średnio w powiecie %	93,6	87,2

1.3 Struktura własności gruntów

Zdecydowana większość gruntów stanowi własność prywatną głównie właścicieli indywidualnych gospodarstw rolnych. Według ewidencji gruntów (wykaz na dzień 1 stycznia 2000 r.) stan władania gruntami przedstawia się następująco:

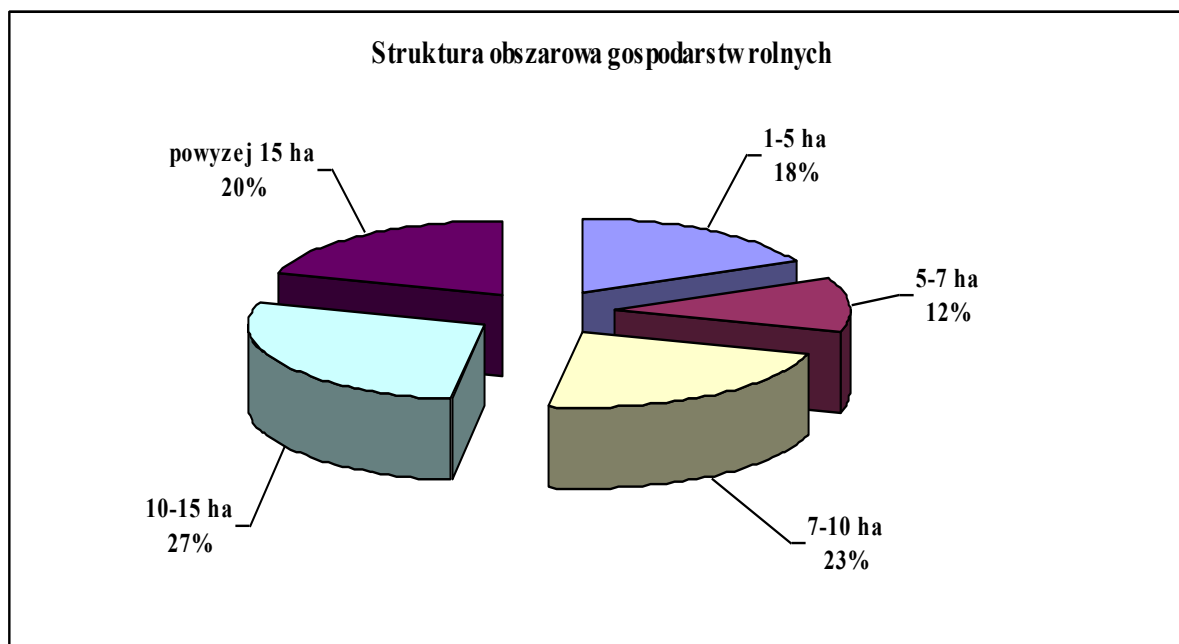
Grupy własności	Grunty ogółem		Użytki rolne	
	ha	%	ha	%
Państwowe	1301	9,0	36	0,3
Grunty osób fizycznych	12530	88,8	9827	99,2
w tym grunty wchodzące w skład gospodarstw rolnych	12463	99,5	9791	99,6
Pozostałe	284	2,2	41	0,5

1.4 Indywidualne gospodarstwa rolne

Według danych Spisu Rolnego w 1996 roku na terenie gminy funkcjonowało 916 indywidualnych gospodarstw rolnych oraz działek rolnych. Struktura obszarowa gospodarstw kształtuje się następująco:

działki rolne do 1 ha	-	58
1-2 ha	-	57
2-3 ha	-	29
3-5 ha	-	80
5-7 ha	-	106
7-10 ha	-	207
10-15 ha	-	254
15-20 ha	-	108
20-50 ha	-	73
pow. 50 ha	-	2

Struktura obszarowa gospodarstw jest w porównaniu z pozostałymi obszarami województwa korzystna. Średnia wielkość gospodarstwa wynosi 13,3 ha w tym 10,7 ha użytków rolnych. Charakterystyka rozłogu gruntów gospodarstw zawarta w Spisie Rolnym z 996 r. wykazuje, że gospodarstwa z obszaru gminy posiadają korzystniejszą strukturę, świadczy o tym:

- większa średnia wielkość działek rolniczych,
- mniejsza odległość od pól.

Pomimo korzystnej struktury obszarowej gospodarstw dążyć należy do powiększania areалу gospodarstw wynika to z uwarunkowań ekonomicznych oraz z niskiej jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej.

Wśród gospodarstw rolnych dominują gospodarstwa o średniej wielkości produkcji według danych Spisu Rolnego 1996 roku udział gospodarstw wynosi:

2501-4999 zł	-	13,8%
5000-14999 zł	-	45,0%
pow. 15000 zł	-	41,2%

Na obszarze gminy według danych Spisu Rolnego ilość gospodarstw według grup społeczno-ekonomicznych przedstawia się następująco:

- typ I rolnicze	-	703
- typ II rolniczo-pracowniczy	-	22
- typ III pracownicze i pracowniczo-rolnicze	-	67
- typ IV emerytów i rencistów	-	59
- typ V z pozarolniczą działalnością	-	19
- typ VI pozarolnicze źródła utrzymania	-	5
- typ VII pozostałe	-	35

Dominują gospodarstwa typowo rolnicze oraz emerytów i rencistów. Wśród gospodarstw emerytów i rencistów jest 76 gospodarstw składających się wyłącznie z emerytów i rencistów.

1.5 Ludność zamieszkała w indywidualnych gospodarstwach rolnych

Na terenie gminy w indywidualnych gospodarstwach rolnych zamieszkiwało 4423 osób (dane Spisu Rolnego w 1996 r.). W jednym gospodarstwie zamieszkuje 4,57 osób.

Ludność zamieszkująca w indywidualnych gospodarstwach rolnych w gminie charakteryzuje się niekorzystną strukturą wieku wyrażającą się:

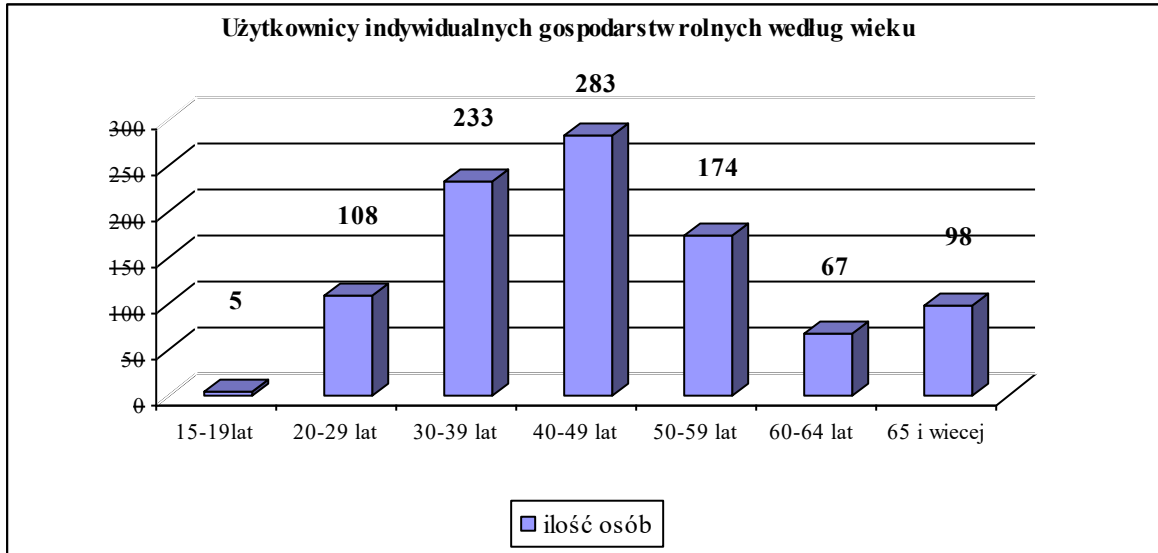
- dużym udziałem ludności w wieku powyżej 60 lat,
- wysokim udziałem ludności w wieku poprodukcyjnym,
- niskim udziałem osób w wieku przedprodukcyjnym

Ludność zamieszkująca w gospodarstwach rolnych na terenie gminy w porównaniu do obszaru byłego województwa charakteryzuje się korzystnym współczynnikiem aktywności zawodowej (gmina 84,6, średnio w woj. 82,4). Struktura wieku właścicieli indywidualnych gospodarstw rolnych jest korzystna.

Przeciętnie według danych Spisu Rolnego w jednym gospodarstwie rolnym zamieszkiwało na terenie gminy 4,57 osób (nieco więcej niż na pozostałym obszarze województwa) z tego pracujących wyłącznie w gospodarstwie jest 2,82 osoby.

Gospodarstwa według ilości osób w nich zamieszkujących

- 1 osoba - 58 gospodarstw
- 2-3 osób - 233 gospodarstw
- 4-5 osób - 270 gospodarstw
- 6 i więcej - 349 gospodarstw.

W gospodarstwach rolnych istnieje duży potencjał ludności, co daje możliwość rozwoju funkcji rolniczej oraz innych funkcji gospodarczych.

1.6 Budownictwo zagrodowe

Tereny osiedlowe zajęte pod zabudowę zagrodowa stanowią 241 ha co stanowi 85,2% ogólnej powierzchni terenów osiedlowych w gminie, świadczy to o zdecydowanej dominacji budownictwa zagrodowego. W obrębie terenów osiedlowych indywidualnych gospodarstw rolnych przeważają tereny zabudowane 240 ha, tereny niezabudowane stanowią 1 ha, brak terenów zieleni. Tereny osiedlowe niezabudowane występują w niewielkich ilościach, nieco większe powierzchnie są we wsiach Wyszomierz 1,22 ha, Szumowo 4,08 ha, Rydwany 0,22 ha, Pęchratka 0,80 ha. Wykaz terenów osiedlowych w poszczególnych wsiach przedstawiono załączonej tabeli. Średnia wielkość działek zagrodowych waha się od 0,13ha – 0,33 ha.

Wielkość działek w poszczególnych wsiach przedstawiono na załączniku graficznym. Według danych Spisu Rolnego w 1996 r. na terenie gminy zaewidencjonowano następujące powierzchnie budynków inwentarskich:

Rodzaj budynku	Powierzchnia m ²	Stopień wykorzystania %
Obory	77236	95,3
Chlewnie	47645	95,8
Kurniki	1885	98,8

Stopień wykorzystania budynków inwentarskich na cele rolnicze jest na poziomie pozostałego obszaru byłego województwa. Nie zarejestrowano budynków inwentarskich użytkowanych na cele pozarolnicze, jedynie były to budynki niewykorzystane.

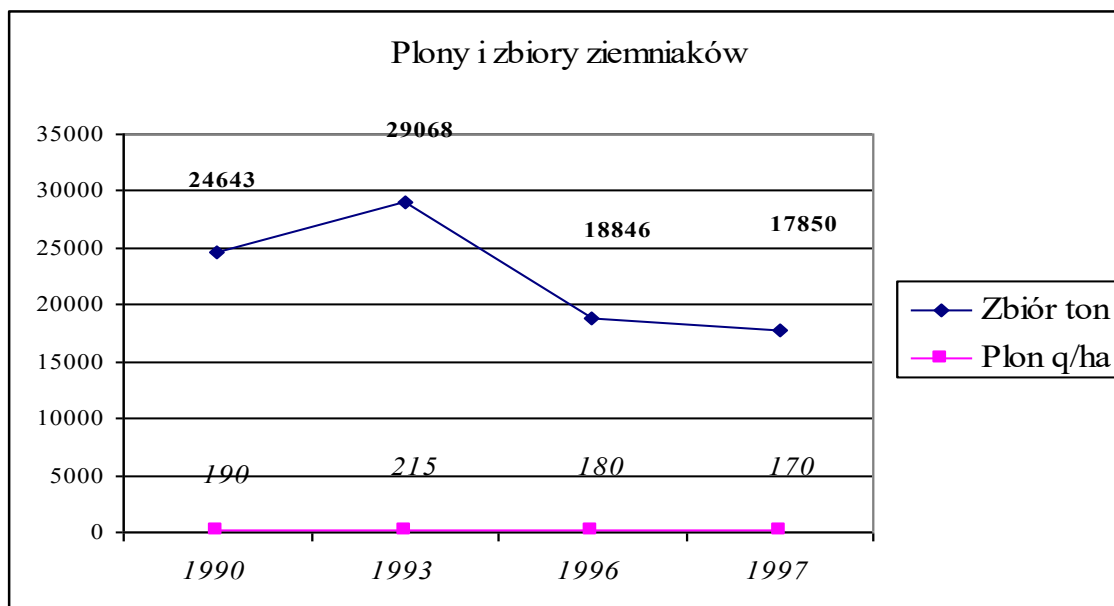
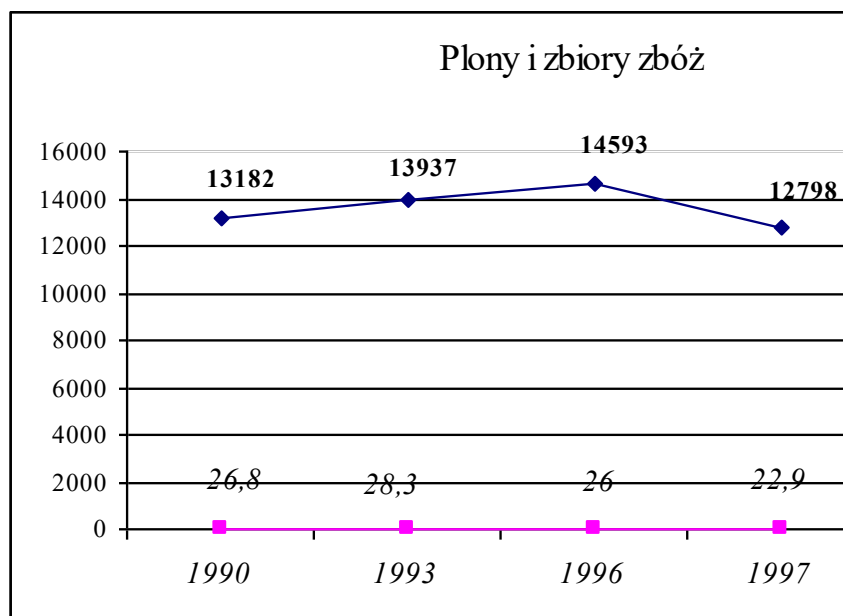
Stopień wyposażenia indywidualnych gospodarstw rolnych w urządzenia infrastruktury technicznej w 1996 roku przedstawiał się następująco: z wodociągu sieciowego bądź zagrodowego korzystało 82 % gospodarstw, sieci elektrycznej nie posiadają 2 gospodarstwa a pozostałe w większości (89,1 %) wyposażone są w sieć o mocy 380 kV. Około 10 % gospodarstw deklarowało potrzebę zwiększenia mocy sieci energetycznej. Urządzenia kanalizacyjne wraz z szambem 73 % gospodarstw.

1.7 Poziom i kierunki produkcji rolnej

Obszar gminy posiada predyspozycje przyrodnicze do upraw intensywnych. W produkcji zwierzęcej dominuje chów bydła .Proporcje między poszczególnymi kierunkami produkcji są zmienne bowiem decydują w sposób zasadniczy warunki ekonomiczne, a w szczególności ceny i popyt. Na przestrzeni ostatnich lat poziom produkcji rolnej kształtował się następująco:

Powierzchnia upraw głównych ziemiopłodów

Wyszczególnienie	1990		1996	
	ha	%	ha	%
Zboża	4913	63,1	5608	78,4
w tym żyto	1340	27,3	1278	22,8
Ziemniaki	1297	16,7	1047	14,6
Przemysłowe	306	3,9	135	1,9
Pozostałe	1269	16,3	367	5,1
Ogółem zasiewy	7785	100	7157	100

W produkcji zwierzęcej w ostatnich latach wystąpiły zmiany a w szczególności spadek pogłowia trzody chlewnej. co obrazuje niżej zamieszczone zestawienie.

Wyszczególnienie	1988	1996
Bydło ogółem	6905	6513
w tym krowy	3612	3469
Trzoda chlewna	13420	16453

Wahania w obsadzie zwierząt jak również fakt ,że część budynków gospodarczych w gospodarstwach jest nie w pełni wykorzystana świadczą o możliwości rozwoju produkcji a przyczyny ograniczania produkcji dotyczą zewnętrznych uwarunkowań ekonomicznych.

1.8 Usługi na rzecz rolnictwa

Miejscowość gminna pełni funkcję gminnego ośrodka obsługi ludności gminy. W zakresie usług na rzecz rolnictwa zakres tych usług uległ zmniejszeniu w wyniku transformacji gospodarczych. Rola jednostek spółdzielczych uległa ograniczeniu a w ich miejsce powstają jednostki prywatne. Zakres usług dotyczy głównie skupu artykułów rolnych oraz zaopatrzenia w środki produkcji.

1.8.1 Skup produktów rolnych

- Spółdzielnia Mleczarska w Zambrowie zlewnie mleka w Srebrnej, Ostrożnym, Głębczu, Paproci Dużej, Łętownica, Srebrny Borek ,Szumowo, Pęczratka, Wyszomierz, Kaczynek. Ponadto spółdzielnia prowadzi bezpośredni odbiór mleka od producentów posiadających wysoką produkcję mleka

Prywatne punkty skupu żywca w następujących miejscowościach:

- Pęczratka w obrębie zabudowy zagrodowej
- Kaczynek na byłej bazie Kółka Rolniczego
- Szumowo na bazie Spółdzielni Kółek Rolniczych

1.8.2 Zaopatrzenie w środki produkcji

- Gminna Spółdzielnia w Szumowie
- Srebrna - Prywatny punkt sprzedaży na bazie Kółka Rolniczego.

1.8.3 Usługi mechanizacyjne

- Spółdzielnia Usług Rolniczych w Szumowie
- Prywatne zakłady usługowe we wsiach Szumowo i Srebrna.

Pozostałe bazy Kółek rolniczych użytkowane są tylko częściowo na usługi rolnicze. Baza we wsi Ostrożne wykorzystywana jest do produkcji kostki brukowej. Baza we wsi Łętownica adoptowana została na obiekty szkolne.

1.8.4 Inne

- Usługi weterynaryjne zakłady prywatne w Szumowie

1.9 Przetwórstwo rolno- spożywcze

Na obszarze gminy funkcjonuje niewielki zakład przetwórstwa mięsa ubojnia i masarnia w miejscowości Ostrożne oraz zakład ciastkarski w Szumowie.

Pozostałe produkty rolne przetwarzane są poza obszarem gminy. Brak możliwości przerobu oraz trudności ze zbytem są czynnikami ograniczającymi wzrost produkcji

Mierniki społeczno-ekonomiczne w rolnictwie

L.p.	Rodzaj miernika	Jednostka miary	gmina Szumowo	powiat zambrowski	województwo podlaskie
1.	Wskaźnik rolniczej przestrzeni produkcyjnej	pkt	53,9		54,3
2.	Bonitacja gleb u.r.				
	klasa II	%	0	0	0
	klasa III	%	20,3	13,4	6,6
	klasa IV	%	46,2	55,8	45,1
	klasa V	%	22,4	21,1	29,6
	klasa VI, VIRz	%	11,1	9,7	18,7
3.	Udział kompleksów glebowo rolniczych				
	dobrych(2,3,4,8)	%	61,6	57,5	39,8
	słabych (5)	%	8,4	11,2	16,4
	b. słabych (6,7,9)	%	30,0	31,3	43,8
4.	Stopień zaspokojenia potrzeb melioracji				
	użytki rolne	%	97,0	91,5	59,2
	grunty orne	%	97,9	93,6	56,0
	użytki zielone	%	91,9	87,2	62,9
5.	Indywidualne gospodarstwa rolne wg grup obszarowych				
	1-2 ha	%	6,2	8,2	8,8

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY SZUMOWO - UWARUNKOWANIA**

	2-5 ha	%	11,8	17,4	16,1
	5-10 ha	%	34,2	31,8	29,5
	10-15 ha	%	27,8	23,4	23,6
	pow. 15 ha	%	20,0	19,2	22,0
6.	Ludność w indywidualnych gospodarstwach rolnych w/g grup w wieku				
	przedprodukcyjnym	%	29,0	28,5	26,6
	produkcyjnym	%	52,5	53,3	53,1
	poprodukcyjnym	%	18,5	18,2	20,3
7.	Ilość osób nieprodukcyjnych na 100 osób w wieku produkcyjnym	ilość osób	90,6	87,8	88,3

Tereny budownictwa zagrodowego

L.p.	Miejscowość	Tereny zabudowane indywidualnych gospodarstw rolnych ha	Tereny niezabudowane w obrębie terenów osiedlowych ha	Średnia wielkość działki zagrodowej ha
1	Głębozcz	7,0450	-	0,21
2	Kaczynek	5,7875	-	0,29
3	Kalinowo	2,3300	-	0,19
4	Ostrożne	23,1415	-	0,28
5	Łętownica	13,8550	-	0,19
6	Mrocзки	2,1220	-	
7	Krajewo	3,5610	-	0,16
8	Pęchratka	24,8420	-	0,25
9	Paproć Mała	6,1700	-	0,29
10	Paproć Duża	21,0285	-	0,23
11	Radwany	3,3960	0,2250	0,13
12	Rynoły	2,4730	-	0,21
13	Szumowo	29,1348	1,1848	0,23

14	Stryjki	1,8960	-	0,26
15	Srebrna	47,0675	-	0,33
16	Srebrny Borek	14,3271	-	0,25
17	Wyszomierz	10,1090	-	0,21
18	Zaręby Jartuzy	6,9800	-	0,19
19	Żabikowo	12,2230	-	0,27

2. Pozarolnicza działalność produkcyjna

Pozarolnicza działalność produkcyjna na terenie gminy jest słabo rozwinięta. Łącznie zatrudnienie w końcu 1999 roku wynosiło 105 osób, co stanowiło tylko 0,5% ogółu zatrudnionych. Spośród wyżej wymienionych najczęściej zatrudnionych było przy eksploatacji i przewozie kruszyw ze żwirowni w Szumowie. Działalność w tym zakresie prowadziło: 7 firm, z których największą rolę pełniły:

- S.C. "Szumowo-Krusz"- Szumowo,
- Odkrywczy Zakład Górniczy "Radwany" - Radwany,
- dwa zakłady piekarnicze w Szumowie.

Ponadto pozarolnicza działalność produkcyjną na terenie gminy prowadziły następujące zakłady:

- zakład materiałów budowlanych – Ostrózne,
- zakład betoniarski – Paproć Duża,
- zakład masarniczy – Ostrózne
- tartak – Szumowo Nowe,
- tartak - Szumowo,
- tartak w Łętownicy,
- zakład wielobranżowy - Głęboch Wielki.

Wszystkie w/w podmioty gospodarcze były zakładami małymi o zatrudnieniu do 20 osób, a często nawet poniżej 3 osób.

Z powyższego zestawienia wynika, że pozarolnicza działalność gospodarcza opiera się na wykorzystanie miejscowych surowców – kruszywa i płody rolne.

Istniejąca baza produkcyjna nie zapewnia pełnego wykorzystania możliwości gospodarczego rozwoju gminy. Dotyczy to w szczególności rezerw siły roboczej, nadwyżek płodów rolnych oraz kruszyw. Ponadto gmina Szumowo posiada stosunkowo korzystne położenie komunikacyjne, przy trasie Warszawa – Białystok.

Jako czynniki ograniczające warunki dalszego rozwoju gospodarczego gminy należy uznać

- niewielki lokalny rynek zbytu,
- niskie kwalifikacje zawodowe ludności, zwłaszcza bezrobotnej,
- występowanie dobrze rozwiniętej bazy przetwórstwa rolnego w Zambrowie i Wysokiem Mazowieckiem.

3. Turystyka i wypoczynek

Turystyka odgrywa małą rolę w strukturze społeczno - gospodarczej gminy pomimo istniejących predyspozycji do jej rozwoju. Główną przyczyną jest brak odpowiedniego zagospodarowania turystycznego w postaci bazy noclegowej i gastronomicznej, urządzeń infrastruktury technicznej, w tym dróg, a także promocji walorów turystyczno-wypoczynkowych.

Ruch turystyczny ma charakter tranzytowy odbywający się wzdłuż drogi krajowej Warszawa-Białystok, która stanowi szlak turystyki samochodowej, częściowo o znaczeniu międzynarodowym. Przy drodze znajdują się dwa obiekty obsługi zmotoryzowanych podróżnych w Szumowie (bary, parkingi i stacja paliw).

Pod względem walorów wypoczynkowych obszar gminy charakteryzuje się przeciętnymi w skali regionu wartościami użytkowymi środowiska przyrodniczego.

Na zasoby walorów turystycznych gminy składają się przede wszystkim:

- walory wypoczynkowe kompleksu leśnego Czerwony Bór w północnej części gminy w rejonie wsi: Głębocz Wielki, Szumowo, Kaczynek, Radwany Zaorze i Zaręby Jartuzy,
- *zbiorniki wodne wraz z zielenią urządzoną i obiektami malej architektury powstałe na zrehabilitowanych terenach pogórnicych w Szumowie,*¹³

oraz w małym stopniu walory krajoznawcze.

Najbardziej predysponowane są większe kompleksy leśne porastające siedliska świeże z drzewostanem sosnowym w wieku powyżej 40 lat. Klimat wnętrza lasów sprzyja pobytowi ludzi, a umiarkowane zwarcie podszytu i drzewostanu umożliwia swobodną penetrację.

Obszary leśne cechuje ponadto znaczna odporność na antropopresję oraz atrakcyjność krajobrazowa.

¹³ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.

Potencjalne możliwości wykorzystania dla rekreacji posiadają lasy na siedliskach świeżych lecz z drzewostanami do 40 lat, z czym wiąże się większe zwarcie, mniejsza odporność, słabe wykształcenie fizjocenozy itp. Do czasu osiągnięcia przez roślinność większej stabilności i odporności należy wykluczyć z wykorzystania turystycznego.

Obszary leśne mogą być zagospodarowane turystycznie poprzez budowę parkingów i szlaków turystycznych. Inne obszary leśne stanowić mogą jedynie bazę rekreacji związanej z grzybobraniem i zbieraniem jagód.

Wody powierzchniowe, w większości rowy melioracyjne, pozbawione są możliwości wykorzystania ich dla celów rekreacyjnych. Potencjalne możliwości zagospodarowania turystycznego posiadają natomiast zbiorniki wodne powstałe w wyrobiskach poeksploatacyjnych.

Na terenie gminy występują obiekty kultury materialnej stanowiące o wartości krajoznawczej obszaru. Są to :

- układ historyczny wsi, cmentarz ewangelicki przy drodze do Srebrnej i mogiła z końca 1920 r. W Paproci Dużej,
- cmentarz ewangelicki i szkoła w Srebnym Borku,
- cmentarz wojenny z I wojny światowej w Żabikowie Rządowym,
- osada wczesnośredniowieczna w Łętownicy,
- osada XIII – XVIII wieczna w Srebrnej,

Pod względem atrakcyjności krajoznawczej rozumianej jako stopień nagromadzenia obiektów, ich rodzaju i walorów Szumowo zaliczono do grupy miejscowości o znaczeniu lokalnym.

VI. KOMUNIKACJA

1. Uwarunkowania zewnętrzne

Główną cechą systemu komunikacyjnego gminy jest jej ścisły związek z drogą krajową Warszawa- Białystok. Droga ta przecina gminę na dwie części co daje bardzo dobre połączenie wsi z systemem głównych dróg krajowych. Droga nr 8 jest drogą klasy technicznej III obecnie wg klasyfikacji funkcjonalnej GP (główna ruchu przyspieszonego) o cechach drogi międzynarodowej. W programie rozwoju sieci drogowej droga nr 8 jest przewidziana do dalszej modernizacji i podniesienia jej rangi do klasy S, tj. dróg ekspresowych. Powyższe

założenie rozwojowe jest jednoznaczne i korzystne dla regionu, ale jednocześnie powoduje komplikacje na styku z lokalnymi funkcjami komunikacyjnymi.

Obecnie dostęp do drogi krajowej jest nieograniczony łącznie z dopuszczeniem częściowej obsługi pól i działek. Droga nr 8 nie jest nadmiernie obudowana, ale dla terenu przyległego jest jedyną drogą dojazdową. Program podniesienia klasy drogi do funkcji drogi ekspresowej oznacza dla gminy radykalne ograniczenie ilości włączeń i całkowitą eliminację obsługi terenu przyległego. Przez teren gminy przebiega ok. 13 km drogi krajowej tranzytowej.

Gmina nie jest podzielona rzekami lub innymi ciekami mającymi wpływ na układ komunikacji i problemy z przeprawami mostowymi. Na sieć drogową ma także wpływ rozmieszczenie obszarów leśnych i jednostek osiedleńczych. Jednocześnie położenie na skraju województwa powoduje zasadnicze ukierunkowanie powiązań do jednostek administracyjnych i osłabienie połączeń z przyległymi gminami sąsiedniego województwa.

Oprócz drogi krajowej nr 8 głównymi drogami o znaczeniu regionalnym są drogi powiatowe, przy braku odcinków dróg wojewódzkich. Podstawowe połączenia ciągów dróg powiatowych to:

- Śniadowo – do drogi krajowej nr 8 z węzłem komunikacyjnym drogi ekspresowej Nr S8 (1996B),¹⁴
- Szumowo – Andrzejewo (nr 23 571 - 576)
- Szumowo – Srebrna – Króle Małe (nr 23 582)
- Srebrna – Zambrów (nr 23 571).

2. Sieć dróg kołowych

Obsługę komunikacyjną gminy zapewniają drogi nadrzędne w stosunku do obszaru (droga krajowa nr 8 Warszawa - Ostrów Mazowiecka - Zambrów - Białystok, odcinek ok. 13 m) oraz drogi powiatowe o długości w granicach gminy ok. 69,8 km.

Uzupełnieniem ww. róg są wybrane odcinki głównych dróg gminnych tworzących wspólną sieć i lokalny system transportowy. Powyższe drogi posiadają stosunkowo dogodne przebiegi dostosowane do sieci osiedleńczej jednak brak drogi równoległej do ciągu drogi krajowej, który mógłby przejąć funkcje obsługi gospodarczej gminy.

¹⁴ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018r.

Należy się liczyć ze stałym wzrostem uciążliwości drogi krajowej i ze stosunkowo szybkim procesem izolacji ruchu tranzytowego od terenu gminy. Jednocześnie ruch na drodze nr 8 ten jest w minimalnym stopniu związany z Szumowem. Z powyższego faktu wynika możliwość i konieczność adaptacji obecnego przebiegu drogi krajowej, jej obecnej i docelowej funkcji przy jednoczesnym wskazaniu na brak rozwoju sieci gminnej w części obsługi terenu przyległego do obszaru korytarza drogi tranzytowej nr 8. Problem budowy obwodnic nie dotyczy terenu gminy Szumowo.

W świetle aktualnych przepisów pokazane drogi posiadają klasy (wg Rozporządzenia MTIGM z dnia 03.03.1999 r.) dla drogi krajowej "Gp" docelowo "S", dla dróg powiatowych klasę "Z" lub wyjątkowo "L". Dla głównych ww. ulic wiejskich w Szumowie określa się klasę min. "Z" i "L". Pozostałe ciągi dróg i ulic pokazane w studium na planszach diagnozy gminy i miejscowości (oraz inne drogi nieujęte jako elementy sieci gminnej) posiadają i powinny posiadać klasę "D"- tj. "dojazdową". Wyjaśnia się, że obecne przepisy formalne (ww. Rozporządzenie MTiGM z 1999 r.) zobowiązują do kwalifikacji dróg i odpowiadających im ciągów ulic zgodnie z tabelą rozporządzenia, które już obecnie dla dróg krajowych przewiduje klasę G, a dla dróg powiatowych Z lub wyjątkowo L niezależnie od rzeczywistych parametrów technicznych.

Na planszy diagnozy - infrastruktura techniczna pokazano sieć uliczną miejscowości gminnej z dodatkowymi (ważnymi funkcjonalnie) ulicami klasy L i D. Ulice te posiadają następujące długości w obszarze zainwestowanym miasta zależnie od przyjętych docelowo klas:

- drogi i ulice w ciągach dróg powiatowych – 3,8 km, w tym: ulice klasy Z – 2,2 km,
- ulice i drogi (gminne) klasy L – 2,8 km,
- ulice miejskie klasy D – 3,0 km (tylko odcinki najistotniejsze będące połączeniami funkcjonalnymi uzupełniającymi sieć podstawową).

Charakterystyczną cechą sieci dróg powiatowych jest lokalny, gminny charakter z ograniczoną ilością powiązań tranzytowych. W związku z powyższym drogi powiatowe pełnią w stosunkowo znacznym stopniu funkcje dróg gminnych obsługujących tereny gminy.

Wyżej wymienione drogi powiatowe posiadają w ok. 80 % nawierzchnie twarde lub bitumiczne. W części (ok. 60) drogi te i odpowiadające im ciągi ulic nie posiadają należytą docelowo nośności warstw podbudowy jezdni. Oznacza to, że w przyszłości należy liczyć się z modernizacją podbudów głównych dróg i ulic. Mimo nie w pełni normatywnych standardów technicznych wyżej opisywanej sieci podstawowej dróg i ulic zapewnia ona dojazd do wszystkich obszarów zainwestowania i wsi.

Wszystkie główne ulice w Szumowie posiadają minimum jednostronne chodniki w większości o nawierzchni twardej. Docelowe szerokości obecnych linii rozgraniczających głównych ulic Szumowa pozwalają na budowę prawidłowej szerokości jezdni (min. 7,0 m), prawidłowych chodników min. po 2,50 m oraz pasów zieleni ulicznej. Przewiduje się, że docelowe szerokości ulic podstawowych powinny wynosić min. 15,0 m, dla wyższych klas minimum 20,0 m. Pozwala to na urządzenia pasa ulicznego, ale będzie niekiedy niewystarczające dla przeprowadzenia docelowego uzbrojenia (szczególnie w wypadku zieleni wysokiej i zajęcia terenu przez niewłaściwie ułożone sieci podziemne, których nie można przebudować).

Na planszach pokazano przebiegi dróg ponadlokalnych, wybrane ulice wiejskie stanowiące układ podstawowy Szumowa, lokalizację głównych obiektów komunikacyjnych takich jak: stacje paliw, punkty obsługi ruchu kołowego tranzytowego (zajazdy przy skrzyżowaniu drogi nr 23 540 z drogą nr 8, parkingi, lokalizację skrzyżowań głównych ulic do przebudowy ze względu na istniejącą geometrię wlotów, lokalizację miejsc niebezpiecznych.

W dalszej fazie opracowaniach urbanistycznych należy przeanalizować na tle potrzeb gospodarczych i specyfiki przestrzennej funkcjonalność i gęstość sieci drogowej, dostępność oraz zasady obsługi terenów ze szczególnym uwzględnieniem zagadnienia obsługi terenów wzdłuż drogi nr 8, zagadnienia zbilansowania miejsc postojowych na terenach mieszkaniowych i przy głównych lokalizacjach usług oraz zagadnienia ew. budowy ciągów ścieżek rowerowych. Podstawowym zagadnieniem jest też ostateczna decyzja w sprawie lokalizacji węzła (etapowo skrzyżowania) w rejonie Szumowa na drodze ekspresowej "S" i ew. innych włączeń lub przejazdów wiaduktami nad drogą nr 8.

Oprócz dróg tranzytowych i ulic miejskich na terenie Szumowa i gminy występują drogi i ulice wewnętrzne (dojazdy gospodarcze i dojazdy na terenach zamieszkania) oraz drogi zakładowe. Drogi te nie podlegają szczegółowej analizie w ramach studium ogólnego. Drogi i ulice lokalne niewydzielone na rysunku planu oraz drogi i ulice wewnętrzne są adaptowane w zakresie swej funkcji i przebiegu, mogą być modernizowane zależnie od potrzeb lokalnych.

Ostateczna sieć dróg i ulic wydzielona jako sieć podstawowa na terenie gminy (łącznie z głównymi drogami gminnymi) będzie wynosić ok. 130 km. Całość docelowej sieci dróg i ulic wymaga sukcesywnych modernizacji i przebudów tak, aby w ciągu ok. 20 najbliższych lat doprowadzić do ulepszenia nawierzchni i wzmocnienia słabej podbudowy oraz likwidacji

miejsce niebezpiecznych i dostosowania do wymaganych przepisami parametrów technicznych.

Charakterystyka gęstość sieci drogowej na terenie gminy:

wg danych statystycznych sieć drogowa gminna ma długość:

- a) drogi gminne ogółem – 68 km,
- b) w tym drogi o nawierzchni twardej – 23 km,
- c) w tym drogi o nawierzchni ulepszonej – 3 km.

W niniejszym studium do głównych dróg gminnych stanowiących uzupełnienie sieci podstawowej gminy zaliczono ok. 25 km.

Ponadto należy doliczyć 15 ciągów dróg powiatowych o łącznej długości ok. 70 km oraz ok. 13 km drogi krajowej nr 8.

W fazie diagnozy studium wyznaczono sieć drogową podstawową gminy o następującej charakterystyce:

- ogółem drogi układu nadrzędnego i obecne gminne 0,80 km /km²,
- główne drogi gminne obecnie 0,38 km /km²,
- główne drogi gminne docelowo 0,65 km /km²,

3. Ocena stanu systemu dróg i zaplecza

W ostatnich czasach remonty i modernizacje dróg nie były znaczące. Obecne wnioski związane z jakością dróg dotyczą prawie całej sieci drogowej. Odnowy i modernizacje powinny polegać na naprawie warstw ścieralnych (poprawie równości i systemu odwodnień dróg) i także na wzmocnieniu konstrukcji niezależnie czy warstwa ścieralna jest jeszcze niezdegradowana. W analizie studialnej ustalono postulowane przez projektantów wzmocnienia konstrukcji jezdni na drogach systemu podstawowego i drogach powiatowych, które są drogami rozwojowymi.

Należy przewidywać utwardzenie i docelową modernizacją (z dostosowaniem do wymagań projektowanych klas) wszystkich odcinków dróg określonych jako sieć podstawowa.

W obszarze miejscowości gminnej znajdują się następujące obiekty zaplecza systemu transportowego: 2 stacje paliw, przystanek PKS, samochodowe warsztaty diagnostyczne i naprawcze (4 - 5 szt.), parkingi publiczne, zaplecze zakładów transportowych i usługowych.

Obsługa transportu PKS-u jest związana z drogami powiatowymi i drogą krajową.

Wszystkie większe wsie leżą bezpośrednio przy ciągu dróg powiatowych i posiadają połączenia PKS-u. Niedorozwój połączeń komunikacji występuje jedynie w odniesieniu do małych kolonii i pojedynczej, luźnej zabudowy zagrodowej rozproszonej w terenach rolniczych.

4. Obciążenia i docelowe funkcje sieci drogowej

Na drogach gminy nie wykonywano badań natężeń ruchu i obciążenia drogowego. Ostatnie pomiary na drogach krajowych wykonano w ramach ogólnokrajowego pomiaru w roku 1995. Nowy pomiar wykonywany jest w ciągu roku obecnego (rok 2000) a jego wyniki będą opracowane i dostępne w roku 2001. Wobec powyższego w opracowaniu określono obciążenie ruchem wg pomiarów z lat ubiegłych wykonując uproszczoną prognozę na rok 2000. Na planszy studialnej diagnozy "System transportowy" pokazano wloty dróg głównych z obecnymi i prognozowanymi na 2020 r parametrami obciążeń ruchowych:

a) droga nr 8

wlot od Warszawy:

natężenie SRD – obecnie ok. 5800 pojazdów na dobę,

na rok 2020 ok. 9500 poj. na dobę

w tym: ok. 75 % sam. osobowych

ok. 10 % sam. ciężarowych

ok. 2 % autobusów

wlot od Białegostoku:

natężenie SRD – obecnie ok. 6500 pojazdów na dobę

na rok 2020 ok. 10500 poj. na dobę

b) droga nr 1996B Śniadowo – do drogi krajowej nr 8¹⁵

natężenie SRD – obecnie ok. 850 pojazdów na dobę

na rok 2020 ok. 1500 poj. na dobę

w tym: ok. 68 % sam. Osobowych

ok. 14 % sam. ciężarowych

ok. 3 % autobusów

¹⁵ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018 r.

c) droga nr 23 540 Szumowo – Andrzejewo

natężenie SRD – obecnie ok. 700 pojazdów na dobę
na rok 2000 prognoza 1200 poj./dobę

Ruch drogowy na drogach o znaczeniu regionalnym i krajowym na terenie województwa podlaskiego podwoił się w okresie ostatnich 10 lat. Jednak ta tendencja nie będzie zapewne trwała. Natężenia obecne i współczynniki wzrostów zostaną określone na podstawie tegorocznych (rok 2000) pomiarów ruchu.

Na drogach powiatowych a tym bardziej gminnych na terenie gminy nie występują natężenia ruchu powyżej 700 pojazdów na dobę. Natężenia takie nie wymagają rejestracji i analiza gdyż są to wartości wyraźnie niższe niż przepustowości dróg normatywnych dwupasmowych. W związku z powyższym występowanie przeciążeń na drogach powiatowych i gminnych może być związane tylko z incydentalnymi uroczystościami, dniami targowymi itp. Obecne funkcje transportu drogowego wymagają wzmocnień konstrukcji jezdni dostosowujących do obciążenia i nacisków pojazdów transportowych.

Na rysunku pokazano także skrzyżowania i miejsca niebezpieczne wymagające przebudowy lub modernizacji.

Docelowo należy przewidywać następujące klasy dla dróg i odpowiadającym im w ciągu odcinków ulic (wg Rozporządzenia MTiGM z 03 03 1999 r.):

- drogi wojewódzkie - klasa G – wyjątkowo Z,
- drogi powiatowe – klasa L lub Z (wg projektu sieci),
- drogi gminne – klasa D lub L (wg projektu sieci).

Wstępna analiza wykazała, że wszystkie odcinki dróg zaliczonych do podstawowego systemu drogowego nie spełniają wymagań (dla swego poziomu klasy) ww. rozporządzenia w zakresie parametrów technicznych i użytkowych, ilości włączeń, zasad obsługi terenów przyległych itp. Wyjątkiem są niektóre odcinki dróg dojazdowych, dla których wymagania normatywne są liberalne.

VII. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

1. Zaopatrzenie w wodę

Gmina Szumowo zwodociągowana jest w około 80% (biorąc pod uwagę liczbę wsi objętych siecią wodociągową, wg stanu z lipca 2000 roku). Dla porównania, średni procent zwodociągowania wsi w województwie podlaskim wynosi 65% (wg stanu z 31.12.1998 r).

W gminie wodociągami zbiorowymi, o ogólnej długości 95 km, objętych jest 15 wsi. Są to przeważnie wsie o największej liczbie mieszkańców, o zwartej zabudowie. Biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców mających dostęp do sieci wodociągowej stanowią oni, w 6 wodociągowanych wsiach, 93,3% ogólnej liczby mieszkańców gminy.

W gminie funkcjonują następujące wodociągi grupowe:

1.1 Wodociąg “Szumowo”

Ujęcie i stacja wodociągowa

Wodociąg oparty jest na studniach głębinowych o następujących parametrach:

L.p.	Nr studni	Głębokość (m)	Wydajność (m ³ /h)	Rok wykonania	Rodzaj studni
1.	Nr 1	51	10,9	1963	nieeksploatowana
2.	Nr 2	80	63	1972	podstawowa
3.	Nr 3	64	50	1982	awaryjna

Obecnie eksploatowane są dwie studnie: nr 2 i 3. Zlokalizowane są one na terenie działki ujęcia i stacji wodociągowej. Woda z w/w studni podawana jest na sieć po uzdatnieniu. Stacja wodociągowa wyposażona jest w 2 odżelaziacze, 1 chlorator oraz 1 hydrofor o pojemności 2500 l. Odprowadzenie popłuczyn odbywa się (po przetrzymaniu) poprzez osadnik o pojemności 9,6 m³ do rowu melioracyjnego.

Decyzją OŚ.6210.I – 61/97 z dnia 02.12.1997 roku Urzędu Wojewódzkiego w Łomży zostało udzielone pozwolenie wodno-prawne na pobór wód podziemnych i eksploatację urządzeń w stacji wodociągowej. Zatwierdzone zasoby wód podziemnych w kategorii “B” zostały określone na $Q_{hmax} = 35 \text{ m}^3/\text{h}$, a $Q_{dmax} = 240 \text{ m}^3/\text{d}$. Pozwolenie zostało wydane na okres dziesięciu lat i obowiązuje do 31.12.2007 roku.

Rzeczywisty rozbiór wody waha się w granicach 9 – 12 tys. m³ rocznie, zatem wydajność ujęcia w pełni pokrywa zapotrzebowanie wody. Przy rozbudowie wodociągu wydajność obu studni jest również wystarczająca, natomiast modernizacji wymaga obecna (około) trzydziestoletnia stacja wodociągowa.

Zasięg wodociągu

Do ujęcia i stacji wodociągowej w Szumowie podłączona jest wieś Żabikowo Prywatne. Długość sieci wodociągowej wynosi 12099 m, ilość wykonanych przyłączy wodociągowych to 318 sztuk, a ich długość 9,5 km. Realizowany jest obecnie wodociąg do wsi Głęboz Wielki. Została wykonana sieć tranzytowa z Szumowa do Głęboza Wielkiego

oraz rozprorowadzenie siecią rozdzielczą we wsi. Przyłącza wodociągowe są w trakcie realizacji.

Sieć wodociągowa w Szumowie o średnicy 90 mm, budowana w latach 1967 – 68 (o długości 4402 m) została wykonana z azbesto – cementu, natomiast już rozbudowywana w latach 1991 – 92 została wykonana z PCV. Sieć z materiału A- C powinna być wymieniona, ale ze względu na jej usytuowanie (często w jezdni, przykryta asfaltem) jest to inwestycja niezwykle kosztowna.

Opracowana jest dokumentacja techniczna na rozbudowę wodociągu grupowego “Szumowo” poprzez podłączenie wsi Kaczynek. Po wykonaniu przyłączy wodociągowych we wsi Głęboz Wielki, gmina przystąpi w przyszłym roku do realizacji sieci wodociągowej wsi Kaczynek.

Do wodociągu podłączone są wsie z gminy Zambrów: Krajewo Łętowo, Krajewo Korytki, Wądołki Stare i Wądołki Boćki.

1.2 Wodociąg grupowy “Paproć Duża”

Ujęcie i stacja wodociągowa

Wodociąg oparty jest na dwóch studniach głębinowych o następujących parametrach:

Lp.	Nr studni	Głębokość (m)	Wydajność (m ³ /h)	Rok wykonania	Rodzaj studni
1.	Nr 1	70	39	1969	podstawowa
2.	Nr 2	74	70	1985	podstawowa

Pozwolenie wodno-prawne na pobór wód podziemnych i eksploatację ujęcia oraz stacji wodociągowej (Decyzja OŚ.6210.I – 63/97) zostało wydane na okres 10 lat i jest aktualne do 31.12.2007 roku. Maksymalny pobór wody nie może przekraczać $Q_{d\acute{s}r} = 250 \text{ }^3/\text{d}$. Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w kategorii “B” wynoszą $Q = 70\text{m}^3/\text{h}$ przy depresji 6,5 m. Ujęcie jest własnością Urzędu Gminy.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody. Do poboru, uzdatniania, magazynowania i pomiaru wody służą następujące urządzenia: 2 pompy głębinowe, 4 odżelaziacze, 2 hydrofory, sprężarka, chlorator i wodomierz. Wody popłuczne odprowadzane są do rowu poprzez osadnik do rowu otwartego.

Zasięg wodociągu

Wodociąg grupowy “Paproć Duża”, którego długość wynosi 11,7 km, jest spięty z wodociągiem “Pęchratka”. Ilość wykonanych przyłączy wodociągowych wynosi 83 sztuki o łącznej długości 2420 m.

1.3 Wodociąg grupowy “Pęchratka”

Ujęcie i stacja wodociągowa

Wodociąg oparty jest na dwóch studniach głębinowych zlokalizowanych na terenie działki stacji wodociągowej. Studnie posiadają następujące parametry:

L.p.	Nr studni	Głębokość (m)	Wydajność (m ³ /h)	Rok wykonania	Rodzaj studni
1.	Nr 1	55,5	70	1972	podstawowa
2.	Nr 2	62	51	1980	podstawowa

Pozwolenie wodno-prawne (Decyzja OŚ.6210.I – 64/97) na pobór wód podziemnych i eksploatację ujęcia oraz stacji wodociągowej zostało wydane na okres 10 lat i jest aktualne do 31.12.2007 roku. Maksymalny pobór wody nie może przekraczać $Q_{hmax}=45$ m³/h i $Q_{dmax}=330$ m³/d. Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w kategorii “B” wynoszą $Q=70$ m³/h.

Z uwagi na strukturę warstwy wodonośnej została wyznaczona jedynie strefa ochrony bezpośredniej o promieniu 10 m dla każdej ze studni. Nie ma potrzeby wyznaczania strefy ochrony pośredniej.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody. Do poboru, uzdatniania, magazynowania i pomiaru wody służą następujące urządzenia: 2 pompy głębinowe, 4 odzłaziacze, 2 zbiorniki hydroforowe, 2 sprężarki, chlorator i wodomierz.

Zasięg wodociągu

Do wodociągu grupowego “Pęchratka” podłączona jest oprócz wsi Pęchratka, wieś Rynoły i Paproć Mała. Sieć wodociągowa jest spięta z wodociągiem grupowym “Paproć Duża”. Według informacji Urzędu Gminy, długość sieci wodociągowej wynosi 15,1 km (stan na koniec 1999 roku), a ilość wykonanych przyłączy wodociągowych wynosi 119 sztuk o łącznej długości 4289 m.

1.4 Wodociąg grupowy “Srebrny Borek”

Ujęcie i stacja wodociągowa

Wodociąg oparty jest na dwóch studniach głębinowych o następujących parametrach:

Lp	Nr studni	Głębokość (m)	Wydajność (m ³ /h)	Rok wykonania	Rodzaj studni
1.	Nr 1	93	38,1	1973	awaryjna
2.	Nr 2	100	55	1979	podstawowa

Pozwolenie wodno-prawne na pobór wód podziemnych i eksploatację ujęcia oraz stacji wodociągowej zostało wydane na okres 10 lat i jest aktualne do 31.08.2004 roku.

Maksymalny pobór wody nie może przekraczać $Q_{d\acute{s}r} = 290 \text{ m}^3/\text{d}$. Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w kategorii "B" wynoszą $Q = 50 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji 7,65 m.

Decyzją OŚ.6226 – 2/94 z dnia 15.06.1994 roku zostały ustanowione strefy ochronne. Strefa ochrony bezpośredniej stanowi promień 10 m od obudowy studni, natomiast strefa ochrony pośredniej obejmuje duży teren zbliżony kształtem do prostokąta o wymiarach około 800 x 200 m.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody. Do poboru, uzdatniania, magazynowania i pomiaru wody służą następujące urządzenia: 2 pompy głębinowe, 3 odżelaziacze, 2 hydrofory, sprężarka, chlorator, wodomierz i zbiornik wyrównawczy $2 \times 100 \text{ m}^3$.

Zasięg wodociągu

Do wodociągu grupowego "Srebrny Borek" podłączone są wsie: Srebrny Borek, Srebrna Jarzębie, Krajewo Budziły i Ostrożne. Długość sieci wodociągowej wynosi 26 km. Ilość gospodarstw podłączonych do sieci wodociągowej to 168 sztuk, o łącznej długości 7,3 km. Do wodociągu tego podłączonych jest 8 wsi z gminy Zambrów: Zagroby Łętownica, Czartosy, Grzymały, Wądołki Borowe, Krajewo Łętowo, Krajewo Korytki, Wądołki Stare i Wądołki Boćki.

1.5 Wodociąg grupowy "Wyszomierz"

Ujęcie i stacja wodociągowa

Wodociąg oparty jest na dwóch studniach głębinowych o następujących parametrach:

Lp.	Nr studni	Głębokość (m)	Wydajność (m^3/h)	Rok wykonania	Rodzaj studni
1.	Nr 1	77,5	42,9	1974	podstawowa
2.	Nr 2	78	64,6	1975	podstawowa

Pozwolenie wodno-prawne (Decyzja OŚ.6210.I – 62/97 z dnia 02.12.1997 roku) na pobór wód podziemnych i eksploatację ujęcia oraz stacji wodociągowej zostało wydane na okres 10 lat i jest aktualne do 31.12.2007 roku. Maksymalny pobór wody nie może przekraczać $Q_{h\acute{s}r} = 21 \text{ m}^3/\text{h}$, a $Q_{d\acute{s}r} = 504 \text{ m}^3/\text{d}$. Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne wód podziemnych w kategorii "B" wynoszą $Q = 93 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji 11,3 m.

Została wyznaczona strefa ochrony bezpośredniej o promieniu 10 m dla każdej ze studni i zewnętrzna strefa ochrony pośredniej o wymiarach 140 x 200 m.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody. Do poboru, uzdatniania, magazynowania i pomiaru wody służą następujące urządzenia: 2 pompy głębinowe, 2 hydrofory i chlorator.

Zasięg wodociągu

Wodociąg grupowego obsługuje jedynie wieś Wyszomierz. Długość sieci wodociągowej wynosi 2,5 km. Ilość gospodarstw podłączonych do sieci wodociągowej to 50 sztuk, o łącznej długości 1,5 km.

Opracowany program rozbudowy wodociągu grupowego “Wyszomierz” przewiduje podłączenie wsi Radwany Zaorze, Zaręby Jartuzy i Stryjki.

1.6 Wodociąg grupowy “Łętownica”

Ujęcie i stacja wodociągowa

Wodociąg oparty jest na dwóch studniach głębinowych o następujących parametrach:

Lp.	Nr studni	Głębokość (m)	Wydajność (m ³ /h)	Rok wykonania	Rodzaj studni
1.	Nr 1	111	38	1973	awaryjna
2.	Nr 2	133	64,5	1992	podstawowa

Pozwolenie wodno-prawne (Decyzja OŚ.7211.I – 29-1/90 z dnia 04.06.1990 roku) dotyczyła jednej istniejącej wówczas studni. Aktualnej decyzji na pobór wód podziemnych i eksploatację ujęcia oraz stacji wodociągowej nie ma.

Z uwagi na skład warstwy wodonośnej nie ma potrzeby wyznaczania strefy ochrony pośredniej ujęcia.

Stacja wodociągowa pracuje w układzie jednostopniowego pompowania wody. Do poboru, uzdatniania, magazynowania i pomiaru wody służą następujące urządzenia: 2 pompy głębinowe, 2 hydrofory i chlorator.

Zasięg wodociągu

Wodociąg grupowy obsługuje wsie: Łętownica, Srebrna, Żabikowo Rządowe i Kalinowo. Długość sieci wodociągowej wynosi 23,4 km. Ilość przyłączy wodociągowych wynosi 232 sztuk, o łącznej długości 6,7 km. Z wodociągu tego zaopatrywana jest w wodę wieś Łętownica Parcele z gminy Andrzejewo.

2. Odprowadzanie ścieków

Na terenie gminy nie jest rozwiązana gospodarka ściekowa. Ścieki sanitarne odprowadzane są głównie do zbiorników bezodpływowych z przeznaczeniem do wywożenia.

Został opracowany w 1994 roku “Program ogólny kanalizacji i oczyszczalni ścieków” przez Przedsiębiorstwo Projektowania i Realizacji Inwestycji Komunalnych w Białymstoku. Zaprogramowano mieszany system kanalizacji grawitacyjno – tłoczny z 9 sieciowymi przepompowniami kończącymi układy grawitacyjne. Proponuje się wykonanie 7 układów

kanalizacji obejmujących grupy wsi z lokalnymi oczyszczalniami ścieków w wytypowanych miejscowościach. Oczyszczalnie ścieków zostały zlokalizowane we wsiach: Kaczynek, Stryjki, Szumowo, Srebrny Borek, Łętownica, Pęchratka i Paproć Duża. W pierwszej kolejności zaprogramowano realizację sieci kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków, o docelowej przepustowości około 300 m³/d, w miejscowości gminnej. Scentralizowanym systemem kanalizacji sanitarnej zostaną według programu objęte wszystkie wsie w gminie.

Jest to przedsięwzięcie wymagające ogromnych środków finansowych, nawet przy proponowanym rozkładzie czasowym 25 lat, ale biorąc pod uwagę wysoki stopień zwodociągowania gminy przystąpienie do realizacji tej inwestycji jest konieczne.

W realizacji jest sieć kanalizacji sanitarnej ciśnieniowej obejmująca swoim zasięgiem miejscowości Szumowo i Srebrna, wraz z budową modułowej oczyszczalni ścieków o przepustowości 350 m³ na dobę i z punktem przyjmowania ścieków dowożonych, zlokalizowanymi na gruntach Szumowa. Odprowadzanie oczyszczonych ścieków następować będzie do kanału Szumowo - Łętownica.¹⁶

3. Elektroenergetyka

Gmina i wieś Szumowo zasilane są w energię elektryczną z istniejącej stacji transformatorowej 110/15 kV/GPZ/ w Zambrowie, zasilonej liniami napowietrznymi 110 kV krajowego systemu sieci WN.

Na terenie gminy znajdują się 62 stacje transformatorowe 15/0,4 kV o łącznej mocy transformatorów 4356kVA, w tym w Szumowie - 10 stacji transformatorowych o mocy transformatorów 1054kVA. W większości są to słupowe stacje transformatorowe typu ŻH, STS lub STSa. Odbiorcy energii elektrycznej są obsługiwani przez posterunek energetyczny w Zambrowie.

¹⁶ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024r.*

Wykaz istniejących stacji transformatorowych 15/0,4kV (luty, 2000r.)

L.p.	Nr stacji - nazwa	Typ stacji transformatorowej	Moc transformatora kVA
1.	Wieś Szumowo: 341 - Szumowo 1	B - 2A	250
2.	1160 - Szumowo 2	STSa - 20/250	160
3.	1785 - Szumowo, Z-d Piekarniczy	STSa - 20/250	100
4.	1738	STSa - 20/250	100
5.	1695	STSa - 20/250	100
6.	995 - Szumowo Nowe	STS - 20/100	30
7.	592 - POM	ŻH - 15A	125
8.	1838 - Tartak	STSa - 20/100	63
9.	1344 - Szumowo kol.	STSa - 20/100	63
10.	Z-d Robót Drogowych	słupowa	63
	Razem wieś Szumowo:		1054
11.	Gmina Szumowo: 639 - Ostrożne 1	ŻH - 15B	50
12.	640 - Ostrożne 2	ŻH - 15B	63
13.	641 - Ostrożne 3	ŻH - 15B	30
14.	1097 - Ostrożne MBM	STS - 20/100	100
15.	642 - Ostrożne 4	ŻH - 15B	30
16.	643 - Ostrożne 5	ŻH - 15B	40
17.	644 - Ostrożne 6	ŻH - 15B	25
18.	340 - Żabikowo - Rządkowo	STSa - 20/250	63
19.	638 - Krajewo Budziły	ŻH - 15B	40
20.	1358 - Krajewo Budziły kol.	STSa - 20/100	63
21.	1534 - Żabikowo Prywatne	STSa - 20/250	63
22.	666 - Głębozcz	ŻH - 15B	63
23.	665 - Kaczynek	ŻH - 15B	30
24.	242 - Srebrna 1	B - 2J	47
25.	243 - Srebrna 2	B - 2J	100
26.	1067 - Srebrna 3	STS - 20/100	50
27.	1068 - Srebrna 4	STS - 20/100	40
28.	1424 - Srebrna 5	STSa - 20/250	63
29.	1291 - Srebrna SKR	STSa - 20/250	63
30.	1425 - Srebrna 6	STSa - 20/250	63
31.	653 - Srebrny Borek 1	ŻH - 15B	63
32.	654 - Srebrny Borek 2	ŻH - 15B	100
33.	637 - Łętownica 1	ŻH - 15B	63
34.	635 - Łętownica 2	ŻH - 15B	160

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY SZUMOWO - UWARUNKOWANIA**

35.	636 - Łętownica 3	ŻH - 15B	63
36.	634 - Łętownica 4	ŻH - 15B	30
37.	Łętownica - Tartak	słupowa	63
38.	138 - Paproć Duża A	słupowa	63
39.	139 - Paproć Duża B	B - 2J	50
40.	1003 - Paproć Duża C	STS - 20/100	63
41.	1004 - Paproć Duża D	STS - 20/100	30
42.	1005 - Paproć Duża E	STS - 20/100	30
43.	1006 - Paproć Duża F	STS - 20/100	30
44.	1007 - Paproć Duża G	STS - 20/100	30
45.	1008 - Paproć Duża H	STS - 20/100	30
46.	1205 - Paproć Duża - hydrofornia	STSa - 20/250	100
47.	137 - Pęczratka Mała	STSa -20/100	100
48.	172 - Pęczratka 1	STS - 20/100	63
49.	173 - Pęczratka 2	STS - 20/100	40
50.	174 - Pęczratka 3	STS - 20/100	100
51.	175 - Pęczratka 4	STS - 20/100	100
52.	1081 - Pęczratka 5	STS - 20/100	100
53.	1082 - Pęczratka 6	STS - 20/100	63
54.	902 - Pęczratka, Szkoła Podstawowa	ŻH - 15B	160
55.	364 - Zalesie Stare	STSpb - 20/250	63
56.	996 - Rynoły kol.	STS - 20/100	30
57.	337 - Wyszomierz 1	STSa - 20/250	160
58.	1600 - Wyszomierz 2	STSa - 20/250	63
59.	338 - Radwany	B - 2J	63
60.	339 - Zaręby	B - 2J	63
61.	997 - Zaręby, Jartuzy kol.	STS - 20/100	30
62.	1374 - Stryjki, Zaręby, Jartuzy	STSa - 20/100	63
	Razem gmina:		3302
	Ogółem gmina:		4356

Istniejąca sieć elektroenergetyczna nie we wszystkich częściach gminy jest w zadowalającym stanie technicznym. W następujących rejonach istniejąca napowietrzna sieć elektroenergetyczna SN i nn ze względu na zbyt małe przekroje przewodów i zły stan techniczny wymaga przeprowadzenia remontu i modernizacji:

- wieś Głęboz, Pęczratka /1-6/, Rynoły,
- linie magistralne 15 kV Zambrów–Szumowo i Zambrów - Srebrna wraz z odgałęzieniami.

W Szumowie nie ma realizacji programowanych sieci elektroenergetycznych: SN oraz stacji transformatorowych 15/0,4 kV, przewidzianych w opracowanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Dotyczy to następujących osiedli. Powoduje to brak możliwości zasilania w energię elektryczną nowo realizowanych obiektów.

Aktualnie w gminie, ze względu na konfigurację sieci elektroenergetycznej SN i jej stan techniczny, dostarczana jest moc i energia elektryczna do odbiorców w ilości przez nich

zapotrzebowanych. W GPZ-cie są rezerwy mocy elektrycznej, jednak ze względu na oddaloną jego lokalizację odbiorcy o większych niż standardowe zapotrzebowanie na moc i energię elektryczną muszą liczyć się z podjęciem kosztownych.

4. Zaopatrzenie w gaz

Istniejący system gazociągów wysokiego ciśnienia na terenie naszego województwa pozwala na bezpośrednie zaopatrzenie w gaz przewodowy gminę Szumowo. Źródłem zasilania będzie gazociąg wysokiego ciśnienia o średnicy 250 mm relacji Zambrów – Ostrów Mazowiecka przebiegający przez teren gminy.

Opracowana została w 1993 roku “Koncepcja gazyfikacji gminy Szumowo” przez Przedsiębiorstwo Projektowania i Realizacji Inwestycji Komunalnych w Białymstoku. Główne elementy realizacji systemu gazowniczego zapewniające dostawę gazu ziemnego to budowa: gazociągu podłączeniowego o średnicy 100 mm i długości około 250 m, stacji redukcyjno – pomiarową I stopnia o wydajności 3200 m³/h zlokalizowanej we wsi Szumowo oraz sieci gazowej średniego ciśnienia o długości docelowej 87,6 km. Ze względu na dużą odległość czasową budowy systemu zaopatrzenia w gaz przewodowy wskazane jest utrzymanie i rozwijanie stosowania gazu propan – butan przez mieszkańców gminy.

5. Telekomunikacja

Przez teren gminy przebiega sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej.¹⁷

VIII. SYNTEZA UWARUNKOWAŃ

w zakresie rozwoju struktury funkcjonalno-przestrzennej:

uwarunkowania wspierające rozwój:

- położenie gminy w obszarze “Zielonych Płuc Polski” stwarzające możliwość ekologicznej promocji gminy,
- występowanie gleb chronionych przydatnych do produkcji rolnej,
- dobra dostępność komunikacyjna - przebieg drogi krajowej nr 8 Warszawa-Białystok,
- przebieg gazociągu wysokiego ciśnienia umożliwiającego gazyfikację gminy,

¹⁷ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.

- walory turystyczne kompleksu leśnego Czerwony Bór i zespołu zbiorników wodnych w Szumowie, przebieg samochodowego szlaku turystycznego o znaczeniu krajowym oraz występowanie obiektów dziedzictwa kulturowego, stwarzające możliwości rozwoju funkcji turystycznej,¹⁸
- występowanie zasobów siły roboczej, płodów rolnych oraz złóż kopalin umożliwiających rozwój funkcji produkcyjnej.

uwarunkowania ograniczające rozwój:

- ograniczenia rozwoju przestrzennego i funkcji osadniczej wynikające z potrzeby ochrony rolniczej przestrzeni produkcyjnej (występowanie gleb chronionych), najbardziej cennych systemów łąkowych w dolinach cieków wodnych i obniżeniach terenowych, złóż surowców,
- ograniczenia w zagospodarowaniu w strefach ochronnych ujęć wody i korytarzy infrastruktury technicznej (gazociągi, linie elektroenergetyczne, drogi),
- przebieg drogi krajowej – kolizja z ruchem lokalnym i ograniczenia w dostępności do terenów,
- brak rozwiązanej gospodarki ściekowej na terenie gminy.

w zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego:

uwarunkowania wspierające rozwój:

- urozmaicona rzeźba terenu występująca w strefie wału Czerwonego Boru podnosząca walory krajobrazowe,
- przewaga nośnych gruntów umożliwiających posadowienie zabudowy na wysoczyźnie polodowcowej,
- występowanie gleb o dobrej przydatności rolniczej w południowej części gminy sprzyjające intensyfikacji produkcji rolnej,
- duża lesistość terenu w północnej części gminy sprzyjająca rozwojowi gospodarki leśnej, przemysłu drzewnego oraz turystyki i wypoczynku,
- występowanie na terenie gminy udokumentowanych złóż surowców mineralnych umożliwiających rozwój przemysłu materiałów budowlanych,

¹⁸ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.

- możliwości zagospodarowania zbiorników wodnych powstałych w wyniku eksploatacji kruszywa na cele rekreacyjno-wypoczynkowe lub rybackie,
- brak zagrożeń powodziowych dla zabudowy wiejskiej,
- dobre warunki aerosanitarne przy braku większych źródeł emisji do powietrza atmosferycznego (podwyższone stężenia gazów i pyłów pojawiające się okresowo w sezonie grzewczym oraz hałasu w strefie drogi krajowej nr 8),
- wyznaczone strefy ochrony pośredniej ujęć wód podziemnych warunkujące sposób zagospodarowania stref;

uwarunkowania ograniczające rozwój:

- uboga sieć hydrograficzna wynikająca z położenia gminy na wododziale Narwi i Bugu ograniczająca możliwości rozwoju funkcji wypoczynkowej,
- mała wartość gospodarcza oraz duże zagrożenie pożarowe i chorobotwórcze lasów,
- zanieczyszczenie bakteriologiczne wód powierzchniowych jako utrudnienie w rozwoju funkcji turystycznej i ekologicznej (brak komunalnej oczyszczalni ścieków w Szumowie i pozostałych wsiach gminy).

w zakresie demografii, obsługi ludności i mieszkalnictwa:

uwarunkowania wspierające rozwój:

- korzystna sytuacja mieszkaniowa,
- korzystne wyposażenie obszaru gminy w usługi podstawowe,
- dobre warunki lokalowe w szkołach podstawowych,
- prawidłowe rozmieszczenie przestrzenne placówek usługowych,

uwarunkowania ograniczające rozwój:

- niekorzystna struktura wieku i płci ludności,
- niekorzystne warunki korzystania i dostępności do usług oświaty w północnej części gminy
- wysoki poziom bezrobocia.

w zakresie rolnictwa:

uwarunkowania wspierające rozwój:

- wysoka jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- korzystna struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych,
- korzystna struktura wieku właścicieli indywidualnych gospodarstw rolnych,

- gospodarstwa rolne wyposażone w znacznym stopniu w duże i funkcjonalne budynki inwentarskie,
- wysokie nakłady inwestycyjne na produkcję rolną,
- rozwinięta sieć punktów obsługi rolnictwa.

uwarunkowania hamujące rozwój:

- wysoki udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym,
- okresowe trudności ze zbytem produktów rolnych,
- brak zakładów przetwórstwa rolno spożywczego.

w zakresie turystyki:

uwarunkowania wspierające rozwój:

- położenie na trasie turystycznej Warszawa-Białystok,
- walory krajobrazowe Czerwonego Boru (duża lesistość i deniwelacje terenu),
- *zbiorniki wodne w Szumowie,*¹⁹
- występowanie obiektów kultury materialnej.

uwarunkowania ograniczające rozwój:

- ~~brak zagospodarowanych zbiorników wód powierzchniowych ograniczający możliwości kąpieliskowe i wędkarskie,~~²⁰
- brak bazy turystycznej.

w zakresie komunikacji:

uwarunkowania wspierające rozwój:

- dobrze wykształcony układ komunikacyjny dostosowany do sieci osadniczej gminy,
- przebieg drogi krajowej poza obszarami zwartego zainwestowania wiejskiego,

uwarunkowania ograniczające rozwój:

- konieczność realizacji dróg zbiorczych dla obsługi terenów położonych wzdłuż planowanej drogi ekspresowej,
- słabo rozwinięte zaplecze technicznej obsługi komunikacji kołowej oraz obsługi ruchu turystycznego,
- brak dostępu do komunikacji kolejowej,

^{19,20} Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.

- niedostateczny stan techniczny dróg powiatowych i gminnych.

w zakresie zaopatrzenia w wodę:

uwarunkowania wspierające rozwój:

- objęcie wodociągami zbiorowymi 16 wsi,
- opracowana dokumentacja techniczna na rozbudowę wodociągu grupowego “Szumowo” i budowę sieci we wsi Kaczynek,
- opracowana koncepcja rozbudowy wodociągu grupowego “Wyszomierz” w celu zaopatrzenia w wodę wsi: Radwany Zaorze, Zaręby Jartuzy i Stryjki.

uwarunkowania ograniczające rozwój:

- brak sieci wodociągowej w pozostałych 4 wsiach.

w zakresie odprowadzenia ścieków:

uwarunkowania wspierające rozwój:

- opracowany “Program ogólny kanalizacji i oczyszczalni ścieków gminy Szumowo”,
- *realizacja sieci kanalizacji sanitarnej w Szumowie i Srebrnej wraz z oczyszczalnią ścieków i z punktem przyjmowania ścieków dowożonych w Szumowie,*²¹

uwarunkowania ograniczające rozwój:

- brak rozwiązanej gospodarki ściekowej w gminie,

w zakresie elektroenergetyki:

uwarunkowania ograniczające rozwój:

- istniejąca sieć elektroenergetyczna 15 kV nie jest w zadowalającym stanie technicznym i wymaga przeprowadzenia modernizacji,
- ilość stacji transformatorowych oraz moc transformatorów nie jest wystarczająca w stosunku do potrzeb,
- szacuje się, że niektóre odcinki linii komunalno-oświetleniowych nn wymagają przeprowadzenia remontu i modernizacji,

²¹ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024r.*

- konieczność budowy nowych odcinków linii napowietrznych 15 kV wraz ze stacjami transformatorowymi 15/0,4 kV w miarę wzrostu zapotrzebowania na moc i energię elektryczną,
- konieczność wyznaczenia technicznych stref ochronnych od istniejących i projektowanych linii napowietrznych 15 kV do istniejących i projektowanych obiektów kubaturowych,

w zakresie zaopatrzenia w gaz:

uwarunkowania wspierające rozwój:

- istniejący gazociąg wysokiego ciśnienia o średnicy 250 mm, umożliwiający gazyfikację gminy,
- opracowana "Koncepcja gazyfikacji gminy".

uwarunkowania ograniczające rozwój:

- brak zaopatrzenia w gaz przewodowy gminy.

IX. BILANS TERENÓW PRZEZNACZONYCH POD ZABUDOWĘ ²²

L.p.	Ustawowe składniki bilansu terenów określone w art.10, ust. 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym	Miejscowości	Powierzchnia użytkowa w m ²				
			Funkcje zabudowy				
			Ogółem	Zabudowa mieszk. jednorod. z usługami	Zabudowa zagrodowa	Zabudowa usługowa	Zabudowa przemysł.-składowa
1.	Sformułowane na podstawie analiz ekonomicznych, środowiskowych, społecznych, prognoz demograficznych oraz możliwości finansowych gminy, maksymalne w skali gminy objętej studium zapotrzebowanie na nową zabudowę, wyrażone w ilości powierzchni użytkowej zabudowy w podziale na funkcje	Ogółem	290400	63700	191600	15900	19200
		Głębozcz Wielki	12300	1400	10500	200	200
		Kaczynek	5300	500	4500	300	-
		Kalinowo	2900	150	2600	-	150
		Krajewo-Budziły	4600	300	4300	-	-
		Łętownica	14700	-	13500	1100	100
		Mrocзки-Stylongi	1500	-	1500	-	-
		Nowe Szumowo	1500	400	1100	-	-
		Ostrożne	19400	900	16400	600	1500
		Paproć Duża	21300	300	19300	1400	300
		Paproć Mała	6000	350	5600	-	50
		Pęchratka Polska	24000	600	21100	300	2000

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY SZUMOWO - UWARUNKOWANIA**

		<i>Radwany-Zaorze</i>	4300	-	4100	200	-
		<i>Rynoły</i>	3000	-	3000	-	-
		<i>Srebrna</i>	35400	500	31400	2500	1000
		<i>Srebrny Borek</i>	19800	1700	16500	600	1000
		<i>Stryjki</i>	1500	-	1500	-	-
		<i>Szumowo</i>	79400	56000	4400	8000	11000
		<i>Wyszomierz Wielki</i>	12700	-	11200	-	1500
		<i>Zaręby-Jartuzy</i>	7200	-	6900	300	-
		<i>Żabikowo Prywatne</i>	4800	-	4500	-	300
		<i>Żabikowo Rządowe</i>	8800	600	7700	400	100
2.	<i>Szacunkowa chłonność położonych na terenie gminy objętej studium, obszarów o pełnej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostki osadniczej, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy w podziale na funkcje zabudowy - zgodnie z Uchwałą Nr 196/XLI/02 Rady Gminy Szumowo z dnia 8 października 2002 r. z późn. zm.²³</i>	Ogółem	1762700	371500	36500	135200	866500
		Głębocz Wielki	75800	51000			
		<i>Kaczynek</i>	10600				
		<i>Kalinowo</i>	5300				
		<i>Krajewo-Budziły</i>	10500				
		<i>Łętownica</i>	27400				
		<i>Mrocзки-Stylongi</i>	2900				
		<i>Nowe Szumowo</i>	2400				
		<i>Ostrożne</i>	24200				
		Paproć Duża	88400				8200
		<i>Paproć Mała</i>	20800				

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY SZUMOWO - UWARUNKOWANIA**

		<i>Pęchratka Polska</i>	73600				20700
		<i>Radwany-Zaorze</i>	37400				27000
		<i>Rynołty</i>	5700				
		<i>Srebrna</i>	79500				
		<i>Srebrny Borek</i>	50800				
		<i>Stryjki</i>	5100				
		<i>Szumowo</i>	599100	200900	36500	135200	226500
		<i>Wyszomierz Wielki</i>	16900	119600			
		<i>Zaręby-Jartuzy</i>	30600				17100
		<i>Żabikowo Prywatne</i>	13200				
		<i>Żabikowo Rządowe</i>	582500				567000
3.	<i>Szacunkowa chłonność położonych na terenie gminy objętej studium obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, innych niż wymienione w pkt 2, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy w podziale na funkcje zabudowy</i>	<i>Ogółem</i>	482020	141200	24720	125900	190200
		<i>Głęboz Wielki</i>	94900	38600	10900	400	45000
		<i>Łętownica</i>	220	-	220	-	-
		<i>Szumowo</i>	295900	102600	13600	86500	93200
		<i>Żabikowo Prywatne</i>	91100	-	-	39	52000

<p>4.</p>	<p><i>Porównanie maksymalnego w skali obszaru gminy objętej studium zapotrzebowania na nową zabudowę, o którym mowa w pkt 1 oraz sumę powierzchni użytkowej zabudowy w podziale na funkcje zabudowy, o której mowa w pkt 2 i 3, a następnie, gdy maksymalne w skali gminy zapotrzebowanie na nową zabudowę, o którym mowa w pkt 1:</i></p> <p><i>a) nie przekracza sumy powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy – nie przewiduje się lokalizacji nowej zabudowy poza obszarami, o których mowa w pkt 2 i 3,</i></p> <p><i>b) przekracza sumę powierzchni użytkowej zabudowy, w podziale na funkcje zabudowy – bilans terenów pod zabudowę uzupełnia się o różnicę tych wielkości wyrażoną w powierzchni użytkowej zabudowy w podziale na funkcje zabudowy i przewiduje się lokalizację nowej zabudowy poza obszarami, o których mowa w pkt 2 i 3, maksymalnie w ilości wynikającej z uzupełnionego bilansu</i></p>	<p><i>Wyznaczone w zmianie studium tereny zabudowy produkcyjno-usługowej i mieszkaniowej przekraczają sumę powierzchni użytkowej zabudowy w podziale na funkcje.</i></p> <p><i>Lokalizacja nowej zabudowy poza obszarami wyznaczonymi w studium gminy i planach miejscowych wynika z bieżących wniosków, które systematycznie wpływają do Wójta Gminy i uwarunkowana jest sąsiedztwem drogi ekspresowej Nr S8 oraz drogi powiatowej, a także dobrą dostępnością do infrastruktury technicznej. Z uwagi na skalę wyznaczonych terenów nie ma to większego znaczenia dla bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę.</i></p>
-----------	---	---

5.	<p>a) możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy</p> <p>b) potrzeby inwestycyjne gminy wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy na obszarach, o których mowa w pkt 2 i 3</p>	<p>Przewidziane w studium tereny do zabudowy znacznie przekraczają możliwości finansowe Gminy. Realizacja zadań własnych Gminy w zakresie komunikacji, sieci wodociągowej, kanalizacji sanitarnej i deszczowej oraz infrastruktury społecznej będzie odbywała się sukcesywnie w miarę posiadanych i pozyskiwanych z różnych źródeł środków finansowych, zgodnie z harmonogramem sporządzania planów miejscowych.</p>
----	---	--

²² Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XVI/103/20 Rady Gminy Szumowo z dnia 21 lutego 2020r.

²³ Zmiany wprowadzone Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024r.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Przy opracowaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo posłużono się następującymi materiałami źródłowymi:

- Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo opracowany w WBPP w Łomży w 1995 roku,
 - Założenia rewaloryzacji województwa łomżyńskiego - gmina Szumowo opracowane przez PKZ Warszawa,
 - Wykaz zabytków i obiektów kulturowych sporządzony przez Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków w Białymstoku - Delegatura w Łomży,
 - Opracowanie fizjograficzne ogólne dla planu zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo opracowane przez "Geoprojekt" Warszawa w 1983 roku,
 - Stan środowiska w województwie łomżyńskim w latach 1995-1996 (WIOŚ, Łomża, 1997),
 - Materiały Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łomży;
 - Operat urządzenia lasów Nadleśnictwa Łomża;
 - Materiały Rejonu Energetycznego w Łomży,
 - Program małej retencji w województwie łomżyńskim (Instytut Melioracji i Użytków Zielonych, Falenty, 1997),
 - dane urzędu statystycznego w Łomży i Białymstoku,
 - Mapa topograficzna w skali 1:5000 i 1:25000,
 - Wykaz wniosków do studium sporządzony przez Urząd Gminy w Szumowie,
 - Materiały wejściowe opracowane przez Urząd Gminy,
- oraz **opracowaniami wyższej rangi:**
- Projekt "Studium Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łomżyńskiego" - opracowany przez WBPP w Łomży w 1998 roku,
 - "Strategia rozwoju obszaru funkcjonalnego "Zielone Płuca Polski" - zapis tezewy" opracowana pod kierunkiem prof. dr. hab. Elżbiety Wysockiej w styczniu 1999 roku,
 - Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2010 sporządzona przez Zarząd Województwa Podlaskiego w sierpniu 2000 roku wraz z poprzedzającymi materiałami diagnostycznymi.

WÓJT GMINY SZUMOWO

**STUDIUM
UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY SZUMOWO**

CZEŚĆ II – KIERUNKI

TEKST JEDNOLITY STUDIUM

(ZMIANĘ TEKSTU STUDIUM WYRÓŻNIONO BOLIDEM I KURSYWĄ)

**ZAŁĄCZNIK NR 1
DO UCHWAŁY NR LII/382/24
RADY GMINY SZUMOWO
Z DNIA 22 MARCA 2024 R.**

SZUMOWO 2024

ZESPÓŁ AUTORSKI STUDIUM

Główny projektant:

mgr inż. arch. Alicja Mieszkowska - upr. urb. nr 242/88

Projektanci:

Struktura funkcjonalno – przestrzenna:

mgr inż. arch. Elżbieta Tyszka - upr. urb. nr 964/89

Środowisko przyrodnicze i turystyka:

mgr Andrzej Lewandowski - upr. biegłego nr 023

Rolnictwo i gospodarka gruntami:

mgr inż. Teresa Ciborowska

Sfera społeczna i gospodarcza:

mgr Jan Chojnowski

Komunikacja:

mgr inż. Jerzy Przybyłowicz

Zaopatrzenie w wodę i odprowadzenie ścieków:

mgr inż. Hanna Konarzewska

Elektroenergetyka:

inż. Krystyna Fronczek

Grafika komputerowa:

tech. Jacek Babel

Prace techniczne:

tech. Barbara Żebrowska

ZESPÓŁ AUTORSKI ZMIANY STUDIUM (2018, 2022)

mgr Andrzej Lewandowski - upr. urb. nr 1621

mgr Zbigniew Bargielski

ZESPÓŁ AUTORSKI ZMIANY STUDIUM (2024)

mgr Andrzej Lewandowski - upr. urb. nr 1621

mgr inż. Dariusz Jakacki

mgr Zbigniew Bargielski

SPIS TREŚCI

WSTĘP	5
1. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY SZUMOWO	7
1.1 Uwarunkowania wspierające rozwój gminy	7
1.2 Uwarunkowania hamujące rozwój gminy	9
2. CELE ROZWOJU	10
2.1 Cel nadrzędny – strategiczny	11
2.2 Cele szczegółowe	11
2.2.1 Ekologiczne cele rozwoju	11
2.2.2 Społeczne cele rozwoju	11
2.2.3 Gospodarcze cele rozwoju	12
2.2.4 Cele rozwoju komunikacji	13
2.2.5 Cele rozwoju infrastruktury technicznej	13
3. KIERUNKI I ZASADY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	13
3.1 Struktura funkcjonalno – przestrzenna	13
3.2 Kierunki rozwoju osadnictwa	17
3.2.1 Tendencje demograficzne	17

3.2.2 System osadniczy	17
3.3 Kierunki ochrony przestrzeni przyrodniczej	18
3.3.1 Obszary objęte ochroną przyrody	18
3.3.2 Obszary wskazane do objęcia ochroną	18
3.3.3 Ochrona zasobów geologicznych	18
3.3.4 Ochrona wód powierzchniowych	23
3.3.5 Ochrona wód podziemnych	24
3.3.6 Ochrona gleb	26
3.3.7 Ochrona lasów i zadrzewień	27
3.3.8 Ochrona powierzchni ziemi	28
3.3.9 Ochrona powietrza atmosferycznego	29
3.3.10 Ochrona przed hałasem	29
3.3.11 Ochrona przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym	30
3.3.12 Ochrona przeciwpowodziowa	30
3.3.13 System powiązań przyrodniczych	31
3.4 Kierunki ochrony przestrzeni kulturowej	32
3.4.1 Strefy ochrony konserwatorskiej	32
3.4.2 Obiekty dóbr kultury podlegające ochronie prawnej	35
3.5 Kierunki i zasady rozwoju obszarów zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę	40
3.5.1 Kierunki rozwoju funkcjonalno-przestrzennego obszarów zabudowy	40
3.5.2 Kierunki polityki przestrzennej w zakresie terenów zabudowy	41
3.5.3 Główne kierunki i zasady rozwoju zabudowy w jednostkach strukturalnych	43
3.6 Kierunki rozwoju infrastruktury społecznej	47
3.6.1 Edukacja	47
3.6.2 Ochrona zdrowia	47
3.6.3 Usługi kultury	48
3.6.4 Sport, rekreacja, wypoczynek	48
3.6.5 Mieszkalnictwo	49
3.7 Kierunki rozwoju sfery gospodarczej	50

3.7.1 Rolnictwo	50
3.7.2 Gospodarka leśna	52
3.7.3 Działalność produkcyjno–usługowa	52
3.7.4 Turystyka	53
3.8 Kierunki rozwoju komunikacji	54
3.8.1 Komunikacja drogowa	54
3.8.2 Transport ciężki i tranzyt	60
3.8.3 Ścieżki rowerowe -rekreacyjne	61
3.9 Kierunki rozwoju infrastruktury technicznej	61
3.9.1 Zaopatrzenie w wodę	61
3.9.2 Odprowadzanie i oczyszczanie i ścieków	62
3.9.3 Elektroenergetyka	63
3.9.4 Telekomunikacja	64
3.9.5 Zaopatrzenie w gaz	65
3.9.6 Zaopatrzenie w ciepło	65
3.9.7 Gospodarka odpadami	66
3.10 Ochrona przeciwpożarowa i obrona cywilna	66
4. KIERUNKI POLITYKI PLANISTYCZNEJ	67
4.1 Obszary, dla których sporządzenie planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe	67
4.2 Obszary, dla których sporządzenie planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego wynika z przepisów szczególnych	68
4.3 Obszary, dla których sporządzenie planu miejscowego może być obowiązkowe ze względu na istniejące uwarunkowania	69
5. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI CELÓW PUBLICZNYCH	77
5.1 Zadania o charakterze ponadlokalnym	77
5.2 Zadania o charakterze lokalnym	79
6. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	79

ZAŁĄCZNIKI GRAFICZNE:

1. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY SZUMOWO W SKALI 1: 25 000

2. KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OŚRODEK GMINNY SZUMOWO W SKALI 1: 7 500

WSTĘP

Podstawę prawną opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo stanowią:

- ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139, Dz. U. Nr 41, poz. 412),
- uchwała Nr 45/X/95 Rady Gminy w Szumowie z dnia 23 czerwca 1995 roku w sprawie przystąpienia do opracowania studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo,
- umowa o dzieło Nr 13/99 z dnia 25 maja 1999 roku.

Przedmiotem opracowania studium jest gmina Szumowo w obecnych granicach administracyjnych.

Zakres studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy obejmuje uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej.

W studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
- stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- prawa własności gruntów,

- jakości życia mieszkańców,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

W studium określa się w szczególności:

- obszary objęte lub wskazane do objęcia ochroną na podstawie przepisów szczególnych,
- lokalne wartości zasobów środowiska przyrodniczego i zagrożenia środowiskowe,
- obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, w tym wyłączone z zabudowy,
- obszary zabudowane, ze wskazaniem, w miarę potrzeby, terenów wymagających przekształceń lub rehabilitacji,
- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę, ze wskazaniem, w miarę potrzeby obszarów przewidzianych do zorganizowanej działalności inwestycyjnej,
- obszary, które mogą być przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową wynikające z potrzeby zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej,
- kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej, w tym obszary, na których będą stosowane indywidualne i grupowe systemy oczyszczania ścieków, a także tereny niezbędne do wytyczania ścieżek rowerowych,
- obszary, dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych lub ze względu na istniejące uwarunkowania,
- obszary przewidywane do realizacji zadań i programów wynikających ze strategii rozwoju województwa zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa,

Części składowe opracowania:

Część I – Uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne gminy (diagnoza)

Część II - Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy

Kierunki zagospodarowania przestrzennego zbudowano na podstawie danych diagnostycznych zawartych w części I.

Niniejsze studium stanowi podstawę długookresowej polityki przestrzennej i jako jedyny ustawowo dokument planistyczny dotyczy obszaru całej gminy.

Opracowanie zawiera:

- Tekst „Kierunki zagospodarowania przestrzennego”,
- Rysunek „Kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo ” w skali 1:25 000,
- Rysunek „Kierunki zagospodarowania przestrzennego miejscowości Szumowo” w skali 1:7500.

1. UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY SZUMOWO

1.1 UWARUNKOWANIA WSPIERAJĄCE ROZWÓJ GMINY

Wśród czynników wspierających rozwój gminy wymienić należy:

w zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego:

- położenie w obszarze „Zielonych Płuc Polski” stwarzające możliwość ekologicznej promocji gminy,
- urozmaicona rzeźba terenu występująca w strefie wału Czerwonego Boru podnosząca walory krajobrazowe,
- występowanie gleb o dobrej przydatności rolniczej w południowej części gminy sprzyjające intensyfikacji produkcji rolnej,
- duża lesistość terenu w północnej części gminy sprzyjająca rozwojowi gospodarki leśnej, przemysłu drzewnego oraz turystyki i wypoczynku,
- występowanie na terenie gminy udokumentowanych złóż surowców mineralnych umożliwiających rozwój przemysłu materiałów budowlanych,
- możliwości zagospodarowania zbiorników wodnych powstałych w wyniku eksploatacji kruszywa na cele rekreacyjno-wypoczynkowe lub gospodarki rybackiej,

- wyznaczone strefy ochrony pośredniej ujęć wód podziemnych warunkujące sposób zagospodarowania obszarów;
- dobre warunki fizjograficzne dla rozwoju funkcji osadniczej,
- brak zagrożeń powodziowych dla zabudowy wiejskiej;

w zakresie ochrony dóbr kultury materialnej:

- występowanie obiektów dziedzictwa kulturowego - zespoły i obiekty zabytkowe,
- historyczny układ przestrzenny miejscowości gminnej;

w zakresie demografii, obsługi ludności i mieszkalnictwa:

- korzystna sytuacja mieszkaniowa,
- korzystne wyposażenie obszaru gminy w usługi podstawowe,
- dobre warunki lokalowe w szkołach podstawowych,
- prawidłowe rozmieszczenie przestrzenne placówek usługowych,

w zakresie rolnictwa:

- wysoka jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- korzystna struktura obszarowa indywidualnych gospodarstw rolnych,
- gospodarstwa rolne wyposażone w znacznym stopniu w duże i funkcjonalne budynki inwentarskie,
- wysokie nakłady inwestycyjne na produkcję rolną,
- rozwinięta sieć punktów obsługi rolnictwa;

w zakresie turystyki:

- położenie przy trasie turystycznej Warszawa-Białystok,
- walory krajobrazowe Czerwonego Boru (duża lesistość i deniwelacje terenu),
- zbiorniki wodne w Szumowie,
- istniejące miejsca obsługi ruchu samochodowego w Szumowie i Wyszomierzu Wlk.,
- występowanie obiektów kultury materialnej,

w zakresie komunikacji:

- dobrze wykształcony układ komunikacyjny dostosowany do sieci osadniczej gminy,
- przebieg drogi krajowej poza obszarami zwartej zabudowy wiejskiej;

w zakresie zaopatrzenia w wodę:

- objęcie wodociągami zbiorowymi 16 wsi,
- opracowana dokumentacja techniczna na rozbudowę wodociągu grupowego „Szumowo” i budowę sieci we wsi Kaczynek,
- opracowana koncepcja rozbudowy wodociągu grupowego „Wyszomierz” w celu zaopatrzenia w wodę wsi: Radwany Zaorze, Zaręby Jartuzy i Stryjki;

w zakresie odprowadzenia ścieków:

- opracowany „Program ogólny kanalizacji i oczyszczalni ścieków gminy Szumowo”;

w zakresie zaopatrzenia w gaz:

- istniejący gazociąg wysokiego ciśnienia o średnicy 250 mm umożliwiający gazyfikację gminy,
- opracowana „Koncepcja gazyfikacji gminy”.

1.2 UWARUNKOWANIA HAMUJĄCE ROZWÓJ GMINY

Wśród czynników ograniczających rozwój gminy wymienić należy:

w zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego:

- uboga sieć hydrograficzna wynikająca z położenia gminy na wododziale Narwi i Bugu ograniczająca możliwości rozwoju funkcji wypoczynkowej,
- mała wartość gospodarcza oraz duże zagrożenie pożarowe lasów,
- podwyższone stężenia gazów i pyłów pojawiające się okresowo w sezonie grzewczym na obszarze zabudowy wiejskiej oraz hałasu w strefie drogi krajowej nr 8,
- brak komunalnej oczyszczalni ścieków w Szumowie i pozostałych wsiach gminy stwarzających zagrożenie dla wód powierzchniowych i podziemnych;

w zakresie demografii, obsługi ludności i mieszkalnictwa:

- niekorzystna struktura wieku i płci ludności,

- niekorzystne warunki korzystania i dostępności do usług oświaty w północnej części gminy,
- wysoki poziom bezrobocia;

w zakresie rolnictwa:

- wysoki udział ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym,
- okresowe trudności ze zbytem produktów rolnych,
- brak zakładów przetwórstwa rolno spożywczego;

w zakresie turystyki:

- ~~brak zagospodarowanych zbiorników wód powierzchniowych ograniczający możliwości kąpieliskowe i wędkarskie~~¹
- brak bazy turystycznej oraz urządzonych szlaków turystycznych,
- niedostateczne wykorzystanie kompleksów leśnych na potrzeby wypoczynku i rekreacji mieszkańców Łomży i Zambrowa;
- słabo rozwinięte zaplecze technicznej obsługi komunikacji kołowej oraz obsługi ruchu turystycznego,
- brak dostępu do komunikacji kolejowej,

¹ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.

- niedostateczny stan techniczny dróg powiatowych i gminnych;

w zakresie gospodarki wodno-ściekowej:

- brak sieci wodociągowej w 4 wsiach gminy,
- brak rozwiązanej gospodarki ściekowej w gminie;

w zakresie elektroenergetyki:

- konieczność przeprowadzenia modernizacji i budowy nowych odcinków sieci elektroenergetycznej 15 kV, niektórych odcinków linii komunalno-oświetleniowych oraz budowy stacji transformatorowych,

- konieczność wyznaczenia technicznych stref ochronnych od istniejących i projektowanych linii napowietrznych 15 kV do istniejących i projektowanych obiektów kubaturowych;

w zakresie zaopatrzenia w gaz:

- brak zaopatrzenia gminy w gaz przewodowy.

2. CELE ROZWOJU GMINY

Cele rozwoju gminy jak i kierunki rozwoju zagospodarowania przestrzennego sformułowane zostały w wyniku wszechstronnej analizy uwarunkowań przedstawionych w pierwszej części opracowania „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo - Diagnoza, tom I.

Biorąc za podstawę rozpoznane w trybie sporządzania studium uwarunkowania rozwoju wynikające z:

- dotychczasowego zagospodarowania i uzbrojenia obszaru gminy,
- dotychczasowego przeznaczenia terenów i wniosków w sprawie zmiany przeznaczenia,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów szczególnych,
- stanu i funkcjonowania środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- stanu rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- prawa własności gruntów,
- jakości życia mieszkańców,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych,

określono cel główny (nadrzędny) i cele szczegółowe w podziale na grupy problemowe: przyrodnicze, społeczne, gospodarcze, komunikacyjne i infrastrukturalne.

2.1 CEL NADRZĘDNY - STRATEGICZNY

Głównym celem rozwoju zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo jest:

**POPRAWA JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW POPRZEZ PROEKOLOGICZNY
(ZRÓWNOWAŻONY) ROZWÓJ GMINY, PRZY RACJONALNYM
WYKORZYSTANIU WALORÓW PRZYRODNICZYCH, GOSPODARCZYCH
I REKREACYJNYCH ŚRODOWISKA, MAJĄTKU TRWAŁEGO, POTENCJAŁU**

INFRASTRUKTURALNEGO ORAZ PRODUKCYJNEGO, W TYM WALORÓW ROLNICZEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

2.2 CELE SZCZEGÓŁOWE

Rozwinięciem celu głównego będzie tworzenie warunków do realizacji następujących grup celów szczegółowych:

2.2.1 EKOLOGICZNE CELE ROZWOJU

- zachowanie i ochrona podstawowych elementów systemu przyrodniczego zapewniającego ciągłość przestrzenną w skali województwa i kraju,
- podnoszenie statusu ochronnego istniejących i obejmowanie ochroną nowych elementów systemu przyrodniczego,
- racjonalne wykorzystanie wysokich walorów przyrodniczych dla rozwoju funkcji rolniczej i turystycznej oraz produkcyjnej gminy,
- zapewnienie normatywnych warunków sanitarnych zamieszkiwania ludności,
- poprawa stanu sanitarnego wód powierzchniowych do zakładanych klas czystości,
- likwidacja konfliktów i zagrożeń spowodowanych dotychczasową działalnością człowieka.

2.2.2 SPOŁECZNE CELE ROZWOJU

- łagodzenie skutków transformacji społecznej, a zwłaszcza bezrobocia,
- rozwój i poprawa funkcjonowania placówek usługowych,
- ożywienie działalności w domach wielofunkcyjnych oraz budynkach po likwidowanych szkołach podstawowych,
- poprawa zdrowotności i kondycji fizycznej ludności w warunkach zreformowanej służby zdrowia i opieki społecznej oraz rozbudowa bazy sportowo-rekreacyjnej,
- promocja zdrowego stylu życia i podnoszenie świadomości ekologicznej ludności,
- tworzenie warunków dla rozwoju oświaty i podnoszenia poziomu wykształcenia oraz zaspokajania potrzeb kulturalnych ludności,
- rozwój i podnoszenie standardów technicznych budownictwa mieszkaniowego,
- hamowanie procesu degradacji oraz racjonalne wykorzystanie obiektów zabytkowych.

2.2.3 GOSPODARCZE CELE ROZWOJU

- wykorzystanie możliwości produkcyjnych rolnictwa zgodnie z uwarunkowaniami wynikającymi z jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- dostosowanie kierunków i intensywności produkcji rolnej do uwarunkowań przyrodniczych i ekonomicznych,
- tworzenie warunków do ekologizacji rolnictwa na terenach prawnie chronionych,
- dostosowanie zabudowy zagrodowej do nowoczesnych wymagań gospodarki rolnej, w tym poprawa stanu technicznego obiektów inwentarskich i gospodarczych,
- poprawa struktury obszarowej gospodarstw rolnych,
- efektywne wykorzystanie niezagospodarowanego majątku produkcyjno-usługowego, surowców lokalnych, zasobów pracy i tradycji produkcyjnych,
- rozwój przemysłu rolno-spożywczego wykorzystującego miejscowe płody rolne i zasoby ludzkie,
- stwarzanie nowych miejsc pracy poza rolnictwem poprzez wielofunkcyjny rozwój wsi,
- rozwijanie alternatywnych źródeł dochodów rolników poprzez rozwój różnych form turystyki i wypoczynku, w tym agroturystyki,
- pozyskanie inwestorów tworzących miejsca pracy oraz zapewnienie wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw,
- rozwój turystyki i wypoczynku, w tym agroturystyki i ekoturystyki na najbardziej atrakcyjnych terenach,
- *rozwój gospodarki rybackiej i turystyczno-wypoczynkowej poprzez zagospodarowanie zbiorników wodnych powstałych w wyrobiskach poeksploatacyjnych.*²

²Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.

2.2.4 CELE ROZWOJU KOMUNIKACJI

- podnoszenie stanu technicznego i standardu wyposażenia dróg w urzędzenia komunikacji, zwłaszcza przy drodze krajowej i powiatowej,
- minimalizacja kolizji i poprawa bezpieczeństwa ruchu samochodowego oraz pieszego w gminie,

- wprowadzanie ruchu rowerowego jako alternatywy dla ruchu samochodowego oraz tworzenie warunków do powstania ścieżek rowerowych, zwłaszcza na terenach turystyczno-wypoczynkowych.

2.2.5 CELE ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

- sprawne i niezawodne funkcjonowanie wszystkich systemów infrastruktury technicznej zapewniających zaspokojenie potrzeb w sposób ciągły i efektywny ekonomicznie,
- zapewnienie zaopatrzenia wsi w wodę i sukcesywne rozwiązywanie problemu gospodarki ściekowej,
- doskonalenie metod zbiórki, selekcji, transportu i składowania odpadów stałych w gminie,
- dostosowanie systemu elektroenergetycznego do potrzeb wynikających z długookresowego rozwoju gminy oraz stwarzanie warunków do sprawnego i niezawodnego funkcjonowania systemu,
- stworzenie warunków do doprowadzenia gazu przewodowego na teren gminy oraz wymiany uciążliwych dla środowiska nośników energii na proekologiczne,
- rozwój nowoczesnych technik łączności, w tym modernizacja sieci telefonicznej oraz wdrażanie systemu internetowego.

3. KIERUNKI I ZASADY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

3.1 STRUKTURA FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNA

Z uwagi na uwarunkowania przyrodnicze oraz istniejące zainwestowanie na obszarze gminy wydzielono następujące jednostki strukturalne:

- **Jednostka I - ośrodek gminny** – obejmuje zainwestowaną część obszaru Szumowa oraz tereny położone w bezpośrednim sąsiedztwie istniejącego zainwestowania,
- **Jednostka II – rolniczo – leśna** – obejmuje tereny położone w kierunku północno – zachodnim od drogi krajowej nr 8 Warszawa – Białystok,
- **Jednostka III – rolnicza** – obejmuje tereny położone w kierunku południowo – wschodnim od drogi krajowej.

Jednostka I – ośrodek gminny

Szumowo położone jest przy drodze krajowej Nr 8 Warszawa – Białystok na wododziale III rzędu rozdzielającym zlewnię Bugu i Narwi. W północnej części Szumowa występują kompleksy dobrych gleb w III – IV klasie bonitacyjnej. Południowa część charakteryzuje się znacznym udziałem lasów i gorszymi warunkami glebowymi. Wzdłuż zachodniej granicy wsi zalega duże udokumentowane złoża kruszywa naturalnego.

W systemie osadniczym województwa Szumowo jest ośrodkiem o znaczeniu gminnym. Podstawowymi funkcjami ośrodka są usługowa i rolnicza. W Szumowie skoncentrowane są usługi z zakresu obsługi ludności oraz obsługi rolnictwa. Funkcję uzupełniającą pełni przemysł wydobywczy.

Główne kierunki rozwoju:

- utrwalenie dominującej roli Szumowa w sieci osadniczej gminy poprzez koncentrację funkcji: mieszkaniowej, administracji i usług z zakresu obsługi ludności o znaczeniu gminnym,
- wykształcenie ośrodka obsługi podróżnych poprzez rozwój usług z zakresu handlu, gastronomii, hotelarstwa,
- rozwój zaplecza obsługi transportu drogowego,
- rozwój funkcji wypoczynkowej w oparciu o kompleksy leśne i zbiorniki wodne,
- *rozwój funkcji produkcyjnej wykorzystującej miejscowe surowce mineralne,*³
- *rozwój funkcji w zakresie opieki,*⁴
- *rozwój gospodarki rybackiej w oparciu o zbiorniki wodne,*⁵
- rozwój funkcji produkcyjnej o niskiej uciążliwości dla środowiska,
- rozwój usług rolniczych i instytucji obsługi rolnictwa,
- ochrona i kształtowanie środowiska kulturowego,
- poprawa wyposażenia w infrastrukturę techniczną,

▪ ³ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr III/14/06 Rady Gminy Szumowo z dnia 29.12.2006 r.*

▪ ⁴ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XI/57/15 Rady Gminy Szumowo z dnia 30.10. 2015 r.*

▪ ⁵ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.*

Jednostka II – rolniczo – leśna

Jednostka położona jest w zasadniczej części w obrębie wału morenowego i kompleksu leśnego Czerwonego Boru. Obszar charakteryzuje się znacznymi deniwelacjami oraz dużym udziałem lasów w strukturze użytkowania.

Podstawową funkcją jednostki jest rolnictwo. Funkcję uzupełniającą pełni gospodarka leśna. Duże kompleksy leśne oraz przebieg szlaków turystycznych stwarzają możliwości rozwoju funkcji turystycznej.

Sieć osadniczą jednostki tworzy 8 wsi: Głęboch, Kaczynek, Mroczi Stylągi, Radwany Zaorze, Stryjki, Zaręby Jartuzy, Żabikowo Prywatne i Krajewo Budziły.

Wszystkie jednostki osadnicze to wsie typowo rolnicze. Funkcja usługowa jest słabo rozwinięta i ogranicza się do pojedynczych obiektów usług podstawowych z zakresu obsługi ludności i obsługi rolnictwa występujących w rozproszeniu.

Funkcja produkcyjna odgrywa małą rolę w strukturze jednostki. Na gruntach wsi Ostrożne funkcjonuje zakład masarniczy, a w Radwanach Zaorzu zakład górniczy prowadzi eksploatację złoża kruszywa naturalnego.

Główne kierunki rozwoju:

- rozwój rolnictwa tradycyjnego,
- ochrona i poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- rozwój gospodarki leśnej oraz zwiększenie lesistości,
- umiarkowany rozwój funkcji osadniczej,
- rozwój funkcji turystycznej,
- rozwój usług z zakresu obsługi rolnictwa,
- rozwój drobnej wytwórczości i usług,
- poprawa wyposażenia w infrastrukturę społeczną i techniczną,
- rozwój zaplecza obsługi transportu drogowego,
- ochrona krajobrazu kulturowego.

Jednostka III – rolnicza

Obszar jednostki charakteryzuje się wysoką jakością rolniczej przestrzeni produkcyjnej z dominacją gleb III i IV klasy bonitacyjnej. Predysponowany jest do rozwoju intensywnej produkcji rolnej.

Ruch turystyczny ogranicza się do turystyki tranzytowej po drodze krajowej Warszawa – Białystok.

Sieć osadniczą jednostki tworzy 11 wsi. Największe pod względem liczby mieszkańców to: Srebrna (765 osób), Pęchratka (465), Paproć Duża (434).

Wieś Srebrna, położona w środkowej części jednostki pełni funkcję ośrodka wspomagającego dla miejscowości gminnej. Występuje tutaj największa koncentracja usług podstawowych z zakresu obsługi ludności i obsługi rolnictwa. Po kilka placówek usługowych z zakresu obsługi ludności zlokalizowanych jest w Łętownicy, Ostrożnem, Paproci Dużej, Pęchratce i Srebrnym Borku. Funkcja przemysłowa jest słabo rozwinięta i ogranicza się do kilku zakładów produkcyjno - usługowych z zakresu tartacznictwa (Łętownica, Nowe Szumowo) i produkcji materiałów budowlanych (Ostrożne, Paproć Duża).

Główne kierunki rozwoju:

- rozwój rolnictwa o kierunku hodowlanym i upraw intensywnych,
- ochrona i poprawa jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- umiarkowany, zrównoważony rozwój funkcji osadniczej,
- rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego w oparciu o własną bazę surowcową,
- *rozwój funkcji produkcyjno-usługowej przy węźle drogowym Szumowo⁶,*
- poprawa wyposażenia w infrastrukturę społeczną i techniczną,
- rozwój usług rolniczych i instytucji obsługi rolnictwa,
- kształtowanie w Srebrnej ośrodka wspomagającego dla miejscowości gminnej w zakresie obsługi ludności,
- rozwój zaplecza obsługi transportu drogowego,
- ochrona krajobrazu kulturowego.

- ⁶ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.*

3.2 KIERUNKI ROZWOJU OSADNICTWA

3.2.1 TENDENCJE DEMOGRAFICZNE

Na podstawie analiz sytuacji demograficznej, przeprowadzonych na etapie diagnozy stwierdzono, że warunki dalszego rozwoju demograficznego kształtują się niezbyt korzystnie.

Ze względu na trudną sytuację społeczno-gospodarczą, w najbliższych latach nie nastąpią zasadnicze zmiany w tym zakresie; utrzyma się niski przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji. W związku z powyższym przewiduje się spadek liczby ludności gminy do 4700 osób w roku 2005, do około 4600 w roku 2010 i do około 4500 osób w 2020 roku. Zasoby siły roboczej będą stopniowo zmniejszały się, utrzymując się na poziomie – około 51,0 % ogółu ludności. Równocześnie następował będzie stopniowy wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym; do 19,5 % w roku 2005 do 20,5 % w 2020 roku.

3.2.2 SYSTEM OSADNICZY

- **Rozwój sieci osadniczej gminy poprzez:**
 - kształtowanie gminnego ośrodka obsługi we wsi Szumowo,
 - kształtowanie ośrodka o znaczeniu uzupełniającym dla ośrodka gminnego we wsi Srebrna,
 - kształtowanie sieci ośrodków usług elementarnych we wsiach: Pęchratka, Ostrożne, Łętownica, Srebrny Borek, Paproć Duża.

Wzmocnienie powiązań funkcjonalnych pomiędzy poszczególnymi ośrodkami systemu osadniczego gminy oraz miastem Zambrów jako ośrodkiem obsługi o znaczeniu powiatowym poprzez:

- modernizację sieci dróg,
- poprawę funkcjonowania komunikacji zbiorowej,
- rozbudowę systemów łączności,
- współpracę z władzami miasta w zakresie finansowania i rozbudowy sieci usług o znaczeniu ponadpodstawowym (lecznictwo szpitalne, szkolnictwo ponadgimnazjalne).

3.3 KIERUNKI OCHRONY PRZESTRZENI PRZYRODNICZEJ

3.3.1 OBSZARY OBJĘTE OCHRONĄ PRZYRODY

Na podstawie Rozporządzenia Nr 11/96 Wojewody Łomżyńskiego z dnia 4 grudnia 1996 roku w sprawie uznania niektórych obszarów województwa za użytki ekologiczne na terenie gminy Szumowo uznano jako użytek ekologiczny bagno „Moczary” o powierzchni 2,12 ha położone w obrębie wsi Wyszomierz (dz. nr 122) będące w zarządzie Nadleśnictwa Łomża, Leśnictwo Żabikowo, oznaczone w planie urządzenia PGL jako oddział 225i.

Na obszarze użytku ekologicznego zabrania się:

- pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzenia drzew i innych roślin,
- zbioru wszystkich dziko rosnących roślin,
- niszczenia nor, legowisk zwierzęcych, gniazd ptasich i wybierania jaj,
- wysypywania, zakopywania i wylewania odpadów lub innych nieczystości, innego zanieczyszczenia wód i gleby oraz powietrza,
- wydobywania torfu i innych kopalin,
- niszczenia gleby oraz zmiany sposobu jej użytkowania,
- palenia ognisk,
- zmiany stosunków wodnych.

3.3.2 OBSZARY WSKAZANE DO OBJĘCIA OCHRONĄ

Dotychczasowy stopień rozpoznania środowiska przyrodniczego nie pozwalała na wskazanie obszarów przewidywanych do objęcia ochroną przyrody.

3.3.3 OCHRONA ZASOBÓW GEOLOGICZNYCH

W granicach gminy udokumentowano złoża kruszywa naturalnego, piasków, piasków ze żwirem oraz torfów i gytii. Są to obszary o różnym stopniu rozpoznania geologicznego.⁷

⁷ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XVI/103/20 Rady Gminy Szumowo z dnia 21.02.2020 r.

Wykaz udokumentowanych złóż kopalin pospolitych w gminie Szumowo

L.p.	Nazwa złoża	Zasoby	Rodzaj kopaliny	Kat. udokum.	Uwagi
1.	Szumowo	14148 tys. t	kruszywo naturalne	kategoria C ₂	część złoża zawodniona, obecnie w eksploatacji
2.	Radwany Zaorze	184566 tys. t, pospółka, piasek 683 tys. t	piaski drobne i średnie z przewarstwieniami piasków grubych i żwirów	kategoria C ₂	złóże w eksploatacji
3.	Żochowo- Radwany Zaorze	-	pospółki piasku i żwiru	-	złóże nie jest eksploatowane
4.	dolina Rużu - okolice Głębcza Wielkiego	2564 tys. m ³	torf olchowy i turzycowo-olchowy	zasoby szacunkowe	złóże nie jest eksploatowane
5.	okolice wsi Ostróżne	71 tys. m ³	torf turzycowo-zmurszały	zasoby szacunkowe	złóże nie jest eksploatowane
6. ⁸	Wyszomierz	279,3 tys. t	kruszywo naturalne	kategoria C ₁	złóże nie jest eksploatowane
7. ⁹	Wyszomierz Wielki	166,5 tys. t	kruszywo naturalne	kategoria C ₁	złóże nie jest eksploatowane
8. ¹⁰	Wyszomierz II	158,61 tys. t	kruszywo naturalne	kategoria C ₁	część złoża jest eksploatowana

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY SZUMOWO - KIERUNKI**

9. ¹¹	Wyszomierz Wielki III	206,0 tys. t	kruszywo naturalne	kategoria C ₁	złóże nie jest eksploatowane
10. ¹²	Głęboocz Wielki	501,4 tys. t	kruszywo naturalne i piasek ze żwirem	kategoria C ₁	złóże nie jest eksploatowane
11. ¹³	Wyszomierz III	143,96 tys. t	kruszywo naturalne i piasek ze żwirem	kategoria C ₁	obręb Wyszomierz Wielki dz. nr 108/8, 108/12, 108/14
12. ¹⁴	Wyszomierz Wielki IV		kruszywo naturalne	kategoria C ₁	obręb Wyszomierz Wielki dz. nr 191/11
13. ¹⁵	Wyszomierz Wielki V	133, 6 tys. t	kruszywo naturalne	kategoria C ₁	obręb Wyszomierz Wielki dz. nr 221/1
14. ¹⁶	Wyszomierz Wielki VI	105,1 tys. t	kruszywo naturalne	kategoria C ₁	obręb Wyszomierz Wielki dz. nr 171/9
15. ¹⁷	Wyszomierz Wielki VII		kruszywo naturalne	kategoria C ₁	obręb Wyszomierz Wielki dz. nr 201/2, 201/3, 202
16. ¹⁸	Wyszomierz Wielki VIII		kruszywo naturalne	kategoria C ₁	obręb Wyszomierz Wielki dz. nr 199/6, 199/8
17. ¹⁹	Wyszomierz Wielki IX		kruszywo naturalne	kategoria C ₁	obręb Wyszomierz Wielki dz. nr 209/1, 210
18. ²⁰	Wyszomierz Wielki		kruszywo naturalne	kategoria C ₁	obręb Wyszomierz Wielki dz. nr 191/12, 209/2, 221/2
19. ²¹	Szumowo V	3357,1 tys. t	kruszywo naturalne	kategoria C ₁	obręb Wyszomierz Wielki dz. nr 109/2, 109/5, 109/6, 109/12, obręb Szumowo dz. nr 351/8, 352/2, 353/1, 353/2, 377/5, 378/3, 378/4, 378/5, 378/6, 378/7, 379, 380/1, 380/2, 380/3, 380/5,

**STUDIUM UWARUNKWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
GMINY SZUMOWO - KIERUNKI**

					380/6, 381, 382, 383/1, 384/1
20. ²²	Szumowo VI		kruszywo naturalne	kategoria C ₁	obręb Szumowo dz. nr 529/1, 529/3, 530/1
21. ²³	Mrocзки Stylągi		kruszywo naturalne	kategoria C ₁	obręb Mrocзки Stylągi dz. nr 33/1 i 34/1
22. ²⁴	Rynołty	380 tys. t	piasek	kategoria C ₁	obręb Rynołty dz. nr 47
23. ²⁵	Wyszomierz Wielki X	154,9 tys. t	piasek	kategoria C ₁	obręb Wyszomierz Wielki dz. nr 216
24. ²⁶	Wyszomierz Wielki XI	559 tys. t	piasek	kategoria C ₁	obręb Wyszomierz Wielki dz. nr 163, 171/1, 172/2
25. ²⁷	Zaręby Jartuzy	5854,8 tys. t	piasek	kategoria C ₁	obręb Zaręby Jartuzy dz. nr 229, 230
26. ²⁸	Mrocзки Stylągi II	1940,28 tys. t		kategoria C ₁	obręb Mrocзки Stylągi, dz. nr: 88/23, 88/24, 88/25 i 88/26
27. ²⁹	Rynołty II	676,28 tys. t		kategoria C ₁	obręb Rynołty, dz. nr 1/2
28. ³⁰	Szumowo VII	7163,6 tys. t		kategoria C ₁	obręb Szumowo, dz. nr: 27/1, 27/2, 27/3, 28, 32/2, 32/3, 33/3, 33/4, 33/5, 33/6, 34/3, 34/4, 34/5, 34/6, 35/1, 35/2, 37/1, 37/2, 39/1, 39/2, 40/7, 40/8, 40/9, 40/10, 40/11, 40/12, 42/1, 42/3, 42/9, 42/11, 42/25, 42/26, 42/32, 42/35, 44/9, cz.44/10, 44/11, 44/12)
29. ³¹	Wyszomierz Wielki XV	948,1 tys. t		kategoria C ₁	obręb Wyszomierz Wielki, dz. nr 1/2

30. ³²	Wyszomierz Wielki XVI	170,0 tys. t		kategoria C ₁	obręb Wyszomierz Wielki, dz. nr 217
31. ³³	Radwany	1499 tys. t	piasek, piasek ze żwirem	kategoria C ₁	obręb Radwany-Zaorze, dz. nr 30/1, 30/2, 31/1, 31/2

Tereny udokumentowanych złóż kopalin przeznacza się pod powierzchnią eksploatację, zgodnie z przepisami odrębnymi.

Na obszarze gminy określono obszary perspektywiczne występowania złóż kruszywa naturalnego: na zachód i północny-wschód od zabudowań wsi Szumowo oraz surowców ilastych na południe od zabudowań wsi Głęboz Wielka.

W obrębie Zaręby Jartuzy wokół istniejącej kopalni kruszywa naturalnego "Zaręby Jartuzy" wyznaczono obszar perspektywiczny występowania złóż kopalin obejmujący grunty o nr ewid. 227, 228, 231, 232, 233, 452, 453/1 i 454/1, o łącznej powierzchni około 11,7 ha, który wymaga szczegółowych badań geologicznych, celem zaprojektowania robót geologicznych oraz udokumentowania złoża.

Obszar obejmuje grunty leśne, co wiąże się z koniecznością uzyskania zgody na wyłączenie gruntów z użytkowania leśnego.³⁴

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie eksploatacji złóż kopalin pospolitych:

- Intensyfikacja badań geologicznych mających na celu udokumentowanie złóż surowców mineralnych.
- Ochrona udokumentowanych złóż kopalin pospolitych przed zabudową i innymi formami trwałego zainwestowania.
- Zakaz pozyskiwania kruszywa naturalnego ze skarp i torfu z dna dolin rzecznych oraz na obszarach prawnej ochrony przyrody.
- Rekultywacja starych wyrobisk poeksploatacyjnych i przywrócenie im wartości użytkowych.
- *Warunkiem dopuszczenia eksploatacji złoża (udzielenia koncesji) jest zapewnienie obsługi komunikacyjnej kopalni, w tym włączenia do drogi publicznej, na warunkach uzgodnionych z zarządcą drogi.³⁵*

- ⁸ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XLII/197/06 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.09.2006 r.
- ⁹ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XVI/74/08 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.02.2008 r.
- ^{10,11} Zmiany wprowadzone Uchwałą Nr XXXI/133/09 Rady Gminy Szumowo z dnia 30.06.09 r.
- ¹² Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVII/159/10 Rady Gminy Szumowo z dn.21.01.2010r
- ¹³⁻²² Zmiany wprowadzone Uchwałą Nr X/59/11 Rady Gminy Szumowo z dn.15.12.2011r.
- ²³ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXI/142/13 Rady Gminy Szumowo z dnia 18.09.2013 r.
- ²⁴⁻²⁷ Zmiany wprowadzone Uchwałą Nr XI/57/15 Rady Gminy Szumowo z dnia 30.10.2015 r.
- ²⁸⁻³² Zmiany wprowadzone Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018 r.
- ³³ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XVI/103/20 Rady Gminy Szumowo z dnia 21.02.2020 r
- ³⁴ **Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024r.**
- ³⁵ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr X/59/11 Rady Gminy Szumowo z dn. 15.12.2011 r
- Zachowanie stref bezpieczeństwa, w tym filarów ochronnych od gazociągów wysokiego ciśnienia i drogi krajowej na warunkach uzgodnionych z operatorami sieci i zarządcą drogi.³⁶
 - Eksploatacja złóż kopalin położonych w granicach korytarzy ekologicznych ustalonych w Planie zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego podlega szczególnym rygorom ograniczającym oddziaływanie na środowisko i funkcjonowanie powiązań przyrodniczych oraz wymaga zapewnienia rozwiązań eliminujących możliwość wtargnięcia zwierzyny migrującej na tereny eksploatacji (dotyczy złóż z poz. 21, 25, 26, 28, 30, 31).³⁷

3.3.4 OCHRONA WÓD POWIERZCHNIOWYCH

Zgodnie z Zarządzeniem PWRN w Białymstoku Nr 18/71 z dnia 27 maja 1971 roku w sprawie planowanego przeznaczenia wód powierzchniowych na terenie województwa dla wszystkich wód płynących w gminie Szumowo zakłada się uzyskanie docelowo II klasy czystości.

Program małej retencji obejmuje:

- projektowany zbiornik wodny o powierzchni 2,0 ha i pojemności ca 50 tys. m³ w Szumowie zasilany wodami rzeki Orz z przeznaczeniem na cele rekreacyjne i terminem realizacji do 2015 roku,
- modernizację istniejących zastawek w zlewni rzeki Orz i Ruż pozwalających na poprawę funkcjonowania sieci melioracji wodnych.
- wyłączenia z gospodarczego wykorzystania terenów bagiennych, podmokłych i źródliskowych.

- ochronę wód powierzchniowych poprzez ograniczanie stosowania wysokotoksycznych środków nawożenia oraz ochrony roślin w strefach brzegowych cieków wodnych.

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie gospodarki wodnej:

- Poprawa stosunków wodnych i zapobieganie nadmiernym stratom wody, zwłaszcza na terenach odczuwających deficyt wód poprzez realizację programu małej retencji oraz renowację urządzeń melioracyjnych i zwiększenie retencyjności gleb w wyniku

³⁶ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr X/59/11 Rady Gminy Szumowo z dn. 15.12.2011 r.*

³⁷ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018 r.*

- Zmniejszanie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód oraz poprawa stanu sanitarnego Rużu i Orzu oraz innych cieków do zakładanych klas czystości poprzez porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenach zabudowanych (budowa lokalnych systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków, w tym oczyszczalni przydomowych i zagrodowych).
- Ograniczenie infiltracji i spływów powierzchniowych zanieczyszczonych wód opadowych poprzez właściwe składowanie odpadów stałych, przechowywanie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin oraz gnojowicy.
- Usprawnienie eksploatacji dolinowych systemów melioracyjnych oraz ich wyposażenie w urządzenia piętrzące dla prowadzenia nawodnień metodą regulowanego odpływu.
- Poprzedzanie zadań melioracyjnych ekspertyzami ekologicznymi wskazującymi optymalne rozwiązania zabezpieczające ekosystemy leśne, torfowiskowe, miejsca lęgowe, tarliska, stanowiska rzadkich roślin i zwierząt, ostoje zwierząt łownych itp. przed nieodwracalną degradacją stosunków wodnych, a tym samym całego środowiska.
- Tworzenie stref buforowych wzdłuż cieków oraz wykorzystanie naturalnych i sztucznych zbiorników wodnych jako biofiltrów.

3.3.5 OCHRONA WÓD PODZIEMNYCH

Odnośnie ujęć wody na cele publiczne obowiązuje Rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 5 listopada 1991 roku w sprawie zasad ustanawiania stref ochronnych źródeł i ujęć wody - Dz. U. Nr 116, poz. 505). Według rozporządzenia strefa ochronna źródła wody i ujęcia wody podlega zakazom i ograniczeniom

w zakresie użytkowania i korzystania z wody obejmujący ujęcie wody, źródło wody oraz grunty do nich przyległe. Strefę ochronną dzieli się na bezpośrednią i pośrednią (wewnętrzną i zewnętrzną).

Wszystkie studnie zlokalizowane na terenie gminy posiadają strefy ochrony bezpośredniej o szerokości 8-10 m od zarysu urządzeń oraz są ogrodzone siatką. Na terenie stref ochrony bezpośredniej zabronione jest użytkowanie gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęć wody oraz należy zapewnić:

- odprowadzenie wód opadowych w taki sposób, aby nie przedostawały się do urządzeń służących do poboru wody,
- zagospodarowanie terenów zielenią,
- szczelne odprowadzanie poza granice stref ścieków z urządzeń sanitarnych,
- ograniczenie do niezbędnych potrzeb przebywanie osób zatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody.

W przypadku ujęcia w Szumowie ze względu na warunki geologiczne dla studni nr 1, 2 i 3 konieczne jest zachowanie strefy zewnętrznej ochrony pośredniej o nieregularnym kształcie na długości 733 m i zmiennej szerokości pasa strumienia wód podziemnych 302-604 m. Ze względu na 50 m nadkład glin i mułków nad warstwą wodonośną nie przewiduje się zmian w użytkowaniu terenu objętych strefą ochrony pośredniej. Zaleca się jednak przestrzegać norm agrotechnicznych w zakresie stosowania nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin zastępując je w miarę możliwości nawozami naturalnymi i środkami biologicznymi.

Strefę zewnętrzną ochrony pośredniej dla ujęcia wody w Srebrnym Borku określono w wielkości 756 m w górę strumienia dopływu i 56 m w dół strumienia odpływu oraz szerokości pasa strumienia wód podziemnych dopływających do ujęcia 224-112 m w kierunku prostopadłym. Warunkiem koniecznym jest skanalizowanie terenów zabudowy zagrodowej położonej w obrębie strefy.

Ujęcie wody w Wyszomierzu Wielkim posiada strefę ochrony pośredniej o wymiarach 140 na 200 m.

Dla ujęcia wody w Paproci Dużej ustanowiono strefę ochrony pośredniej, której granice przebiegają wzdłuż okolicy wsi oraz obejmują pas terenu położony w części północnej.

W obrębie stref ochrony pośredniej z uwagi na możliwość pogorszenia jakości wody mogą być wprowadzone ograniczenia w użytkowaniu gruntów i korzystania z wód w zakresie:

- wprowadzania ścieków do wód powierzchniowych i podziemnych,
- lokalizowania nowych ujęć wody ze względu na ochronę zasobów i potencjalne skażenie warstwy wodonośnej,
- lokalizowania zakładów uciążliwych dla środowiska i ferm hodowlanych,
- lokalizowania cementarzy,
- lokalizowania wysypisk śmieci,
- lokalizacji zbiorników lub magazynowania substancji ropopochodnych oraz chemicznych.

Pozostałe dwa ujęcia wód podziemnych w Łętownicy i Pęczratce Polskiej z uwagi na występowanie w podłożu trudno przepuszczalnego pakietu glin zwałowych nie stwierdzono konieczności wyznaczania powyższych stref.

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony wód podziemnych:

- Ochrona wód gruntowych poprzez eliminację źródeł ich zagrożeń (szamba) oraz rozwój sieci kanalizacji deszczowej i sanitarnej.
- Obowiązek przechowywania nawozów sztucznych i obornika na nieprzepuszczalnych płytach ze ścianami bocznymi oraz gnojowicy w szczelnych zbiornikach, celem zabezpieczenia wycieków agresywnych zanieczyszczeń do gruntu i przedostawania się do wód gruntowych i podziemnych.
- Ochrona ujęć wód podziemnych na cele publiczne poprzez przestrzeganie przepisów dotyczących zasad zagospodarowania w strefach, w tym likwidację istniejących źródeł zanieczyszczeń i niedopuszczenie do powstawania nowych.
- Optymalizacja zużycia wody do celów różnych dziedzin gospodarki poprzez zbilansowanie zapotrzebowania wody dla i racjonalnego jej używania.

3.3.6 OCHRONA GLEB

Gmina Szumowo charakteryzuje się dobrymi warunkami jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej (wskaźnik – 65,7 pkt., przy 54,3 pkt. w województwie podlaskim). Najwyższą wartość rolniczą przedstawiają gleby brunatne i bielicowe występujące w okolicach wsi

Srebrny Borek, Paproć Duża, Wyszomierz Wielki, Pęczratka Polska, zaliczone do 2 kompleksu pszennego dobrego i 3 kompleksu pszenno-żytniego w IIIa-IIIb klasie bonitacyjnej gruntów ornych.

Gleby podlegają ochronie prawnej zgodnie z Ustawą z dnia 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych - Dz. U. N 16, poz. 78.

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony gleb:

- Ochrona rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez ograniczanie przeznaczania na cele nierolnicze gleb III-IV klasy bonitacyjnej.
- Przywracanie i poprawianie wartości użytkowych gleb na terenach podmokłych i przesuszonych, zwłaszcza w obrębie użytków zielonych.
- Zapobieganie zanieczyszczeniu gleb w strefach dróg spowodowanym emisjami spalin samochodowych (metale ciężkie) poprzez wprowadzanie pasów zieleni przydrożnej, zwłaszcza w sąsiedztwie terenów intensywnych upraw polowych i sadowniczych.
- Przeciwdziałanie procesom degradacji i dewastacji pokrywy glebowej w wyniku niekontrolowanej eksploatacji kopalni pospolitych, zwłaszcza w strefach stokowych wzniesień oraz dnach dolin rzecznych.
- Poprawa warunków agroekologicznych poprzez wprowadzanie na terenach rolnych zadrzewień i zakrzewień śródpolnych.

3.3.7 OCHRONA LASÓW I ZADRZEWIŃ

Pod względem lesistości gmina należy do obszarów średnio zalesionych, a odsetek lasów w strukturze użytkowania wynosi 22,7 % ogólnej jej powierzchni. W strukturze własności zdecydowanie dominują lasy prywatne zajmujące 70,2 % powierzchni, a lasy Nadleśnictwa Łomża posiadają areał 30,8 % Lasy rozmieszczone są nierównomiernie, a największa koncentracja terenów leśnych występuje w północnej i środkowej części gminy (uroczysko Rzańnik, uroczysko Żabikowo, uroczysko Srebrna-Wyszomierz Wielki).

W obrębie Nadleśnictwa Łomża w oddziałach: 92-96, 97g, 98, 99a, b, c, 101, 102, 107, 108, 109g, h, i, 112b, c, d, f, g, h, 105c, d, 124g, 125, 128, 129, 130c, d, f, 133 występują lasy o powierzchni 443 ha uznane jako wodochronne. Drzewostany te stanowią ciągi hydrologiczne siedlisk wilgotnych chroniące zasoby wodne.

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony lasów i zadrzewień:

- Ochrona istniejących powierzchni leśnych przed zmianą przeznaczenia ich na inne cele, zwłaszcza budownictwa letniskowego oraz liniowych urządzeń infrastruktury technicznej.
- Kształtowanie struktury gatunkowej i przestrzennej lasu zgodnie z warunkami siedliskowymi w kierunku powiększania różnorodności biologicznej i zwiększania odporności poszczególnych drzewostanów.
- Prowadzenie działań mających na celu zwiększenie stopnia lesistości poprzez zagospodarowanie nieużytków, słabych gleb i gruntów marginalnych oraz zgodnie z Wojewódzkim programem zwiększania lesistości w latach 1997-2020.
- Przeznaczenie do zalesień gleb marginalnych, nieużytków, użytków rolnych V i VI klasy bonitacyjnej położonych w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących kompleksów leśnych, stanowiących enklawy śródleśne, na wododziałach rzek, obszarach źródliskowych, obszarach ochrony przyrody.
- Wyznaczenie granicy polno-leśnej określającej docelową strukturę użytkowania terenów w gminie.
- Ochrona lasów i podejmowanie skutecznej walki z zagrożeniami chorobotwórczymi lasów i zagrożeniami pożarowymi w większych kompleksach leśnych.
- Zwiększanie udziału lasów ochronnych (glebochronnych, wodochronnych), zwłaszcza na obszarach prawnej ochrony przyrody, na wododziałach i strefach źródliskowych.
- Wprowadzanie zadrzewień i zakrzaceń śródpolnych i w strefach brzegowych cieków wodnych celem poprawy warunków środowiskowych dla funkcjonowania agrocenoz.
- Zachowanie istniejących zadrzewień i zakrzaceń oraz propagowanie nowych nasadzeń na poboczach dróg, na terenach wokół budynków publicznych, produkcyjno-usługowych i mieszkalnych.

3.3.8 OCHRONA POWIERZCHNIA ZIEMI

Podstawowym czynnikiem degradującym powierzchnię ziemi była dotychczas niekontrolowana eksploatacja kopalni, w wyniku której znacznej dewastacji uległo kilkanaście hektarów użytków rolnych i leśnych. Eksploatacja prowadzona była dorywczo bez rozpoznania geologicznego złóż i planów rekultywacji powstałych wyrobisk. Na terenie

gminy zlokalizowano kilkadziesiąt punktów eksploatacji surowców mineralnych. Istotnym czynnikiem degradującym powierzchnię ziemi jest również nielegalne wysypywanie śmieci w lasach, rowach i innych zagłębieniach terenu.

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony powierzchni ziemi:

- Rekultywacja terenów zdegradowanych w wyniku powierzchniowej eksploatacji surowców lub nieuporządkowanej gospodarki odpadami na obszarze całej gminy poprzez likwidację nielegalnych punktów eksploatacji oraz wzmożoną kontrolę środowiska.
- Prowadzenie racjonalnej eksploatacji złóż surowców mineralnych z zachowaniem wymogów ustawy prawo geologiczne i górnicze (uzyskanie koncesji na pobór kopaliny), przy objęciu szczególną ochroną obszarów o wysokich wartościach przyrodniczych.
- Podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców gminy.

3.3.9 OCHRONA POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Gmina Szumowo jest terenem rolniczym, w której brak jest dużych źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego. W ostatnich latach w wyniku modernizacji systemu ogrzewania w budownictwie mieszkaniowym, obiektach użyteczności publicznej, zakładach usługowo-produkcyjnych znacznie ograniczono ilość zanieczyszczeń. Obecnie największym źródłem są emisje niskie powstające w sezonie grzewczym na terenach zwartej zabudowy wiejskiej oraz komunikacja samochodowa, zwłaszcza wzdłuż drogi krajowej nr 8.

Kierunki ochrony powietrza atmosferycznego:

- Instalowanie urządzeń redukujących zanieczyszczenia gazowe i pyłowe oraz zmianę technologii i profilu produkcji w obiektach uznanych za uciążliwe.
- Zakaz lokalizacji obiektów przemysłowych o dużym poziomie emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego.
- Ograniczenie emisji niskich poprzez zmianę czynnika grzewczego z tradycyjnego węgla kamiennego na czystsze nośniki energii (gaz, energia elektryczna, olej opałowy i inne).

- Przestrzeganie wartości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń określonych w aktach prawnych na obszarach zabudowy mieszkaniowej, usług, oświaty itp. oraz obowiązku ograniczenia uciążliwości do granic własności nieruchomości.

3.3.10 OCHRONA PRZED HAŁASEM

Największym źródłem hałasu drogowego jest ruch samochodowy odbywający się na drodze krajowej nr 8 Warszawa-Białystok. Znacznie mniejszy ruch pojazdów, zwłaszcza ciężarowych powstaje na drodze powiatowej Śniadowo-Szumowo. W okresie nasilonych prac żniwnych oraz jesiennych wykopów źródłem hałasu są maszyny i sprzęt rolniczy.

Hałas przemysłowy posiada charakter punktowy i dotyczy kilku obiektów produkcyjno-usługowych.

Kierunki ochrony przed hałasem:

- Tworzenie zadrzewień wzdłuż dróg celem ograniczenia hałasu drogowego.
- Zmniejszenie oddziaływania źródeł hałasu przemysłowego poprzez zabezpieczenia techniczne i zmiany technologiczne.
- Przestrzeganie zasad ograniczających uciążliwość obiektu do granic własnej działki oraz lokalizowania obiektów i urządzeń generujących hałas i wibracje w stosunku do terenów stałego pobytu ludzi, a także w zakresie dopuszczalnych norm poziomu hałasu na terenach o różnych funkcjach.

3.3.11 OCHRONA PRZED ELEKTROMAGNETYCZNYM PROMIENIOWANIEM NIEJONIZUJĄCYM

Elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące generowane jest przez urządzenia elektroenergetyczne typu linii i stacji transformatorowych, ~~oraz~~ stacji bazowych telefonii komórkowej, *czy instalacje fotowoltaiczne.* ³⁸

Kierunki ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym:

- Zachowanie odpowiednich stref ochronnych od napowietrznych linii elektromagnetycznych i stacji transformatorowych.
- Przestrzeganie wymogów sanitarnych w stosunku do lokalizacji stacji bazowych telefonii komórkowej, radiolinii itp.

- *Ustanowienie wokół instalacji fotowoltaicznych stref ochronnych związanych z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów, zamykającymi się w ich granicach, zgodnie z przepisami odrębnymi.*³⁹

3.3.12 OCHRONA PRZECIWPOWODZIOWA

Do terenów okresowo zalewowych zaliczane są użytkowane rolniczo łąki i pastwiska w dolinie Rużu i Orzu. Cykliczne zalewy wiosenne nie powodują większych strat gospodarczych z uwagi na fakt, że są to tereny wykorzystywane wyłącznie jako ekstensywne użytki zielone, bądź nieużytki.

Kierunki ochrony przed powodzią:

- Wykluczenie z zabudowy terenów położonych w dolinach rzek i cieków wodnych znajdujących się w zasięgu cyklicznych zalewów i dostosowanie zabudowy wsi do naturalnych warunków fizjograficznych.

^{37,38} *Zmiany wprowadzone Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dn. 22.03.2024r.*

- Zachowanie stosunków hydrograficznych i hydrologicznych niestwarzających zagrożenia powodziowego między innymi poprzez zakaz zmian w rzeźbie terenu i przegradzaniu dolin rzecznych.

3.3.13 SYSTEM POWIĄZAŃ PRZYRODNICZYCH

W gminie Szumowo nie występują obszary o wysokich wartościach środowiska przyrodniczego wchodzące w skład krajowej sieci ekologicznej ECONET PL. oraz europejskiej sieci siedliskowej NATURA 2000.

Lokalny system powiązań przyrodniczych na terenie gminy tworzą obszary małych dolin rzecznych oraz obniżeń terenowych wypełnione siecią cieków wodnych i rowów melioracyjnych, które pełnią funkcje korytarzy ekologicznych. Korytarze ekologiczne stanowią najbardziej aktywne biologicznie ekosystemy wodne, łąkowe i leśne.

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie kształtowania powiązań przyrodniczych:

- Zachowanie istniejących walorów środowiska przyrodniczego, jak np. małe ciekły i zbiorniki wodne, podmokłości, torfowiska, lokalne formy rzeźby terenu, dolinki, skarpy, cenne zespoły roślinne, ostoje zwierząt i inne, celem objęcia ich szczególnymi formami ochrony przyrody.
- Kształtowanie ekologicznej funkcji gminy poprzez zachowanie ciągłego przestrzennie systemu powiązań przyrodniczych połączonego z systemem regionalnym i krajowym, w którym zagospodarowanie przestrzenne podporządkowane będzie podstawowej funkcji ekologicznej.
- Poddawanie ochronie prawnej małych form przyrody, w tym użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, stanowisk dokumentacyjnych itp.
- Ograniczanie zabudowy w dolinach oraz wykonanie przepustów w ciągach dróg w obszarach przyrodniczej struktury przestrzennej umożliwiających swobodną migrację gatunków flory i fauny.

3.4 KIERUNKI OCHRONY PRZESTRZENI KULTUROWEJ

3.4.1 STREFY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej

Strefą „B” objęto obszary, w których elementy dawnego układu zachowały się w stosunkowo dobrym stanie. Do strefy tej zakwalifikowano następujące obszary:

- układ przestrzenny wsi Paproć Duża,
- cmentarz ewangelicko-augsburski w Paproci Dużej,
- budynek murowanej szkoły w Srebrnym Borku,
- kościół parafialny p.w. Nawiedzenia NMP w Szumowie,
- dawną bożnicę drewnianą w Szumowie,
- cmentarz wojenny z I wojny światowej we wsi Żabikowo Rządowe.

Działalność konserwatorska na obszarach tej strefy zmierza do:

- zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania wsi Paproć Duża, w tym: ~~tj. centralnej kolistej części układu oraz z drogami wybiegającymi promieniście w ich obecnej szerokości,~~
- ~~zachowania reprezentacyjnego charakteru centralnej kolistej części układu poprzez niewprowadzanie na ten obszar zabudowy mieszkalnej,~~
- ~~utrzymania charakteru rozplanowania wsi o luźno rozproszonych siedliskach usytuowanych wzdłuż głównych ulic,~~
 - zachowania promienistego układu dróg biegnących w granicach wsi, w ich obecnym przebiegu i szerokości,
 - zachowania centralnej kolistej części układu wraz z drogami historycznymi i utrzymaniu jej ogólnospolecznego, reprezentacyjnego charakteru, co wiąże się z nie wprowadzeniem na ten obszar indywidualnej zabudowy mieszkalnej,
 - zachowania historycznych elementów układu: teren cmentarza przy nieistniejącym kościele ewangelickim i cmentarza ewangelickiego przy drodze do Srebrnej wraz z towarzyszącą im zielenią,
 - utrzymania kolonijnego charakteru rozplanowania wsi, o luźno rozproszonych siedliskach, usytuowanych wzdłuż głównych dróg,
 - zachowania zabudowy historycznej – obiektów zabytkowych objętych ochroną konserwatorską na podstawie wpisu do rejestru zabytków oraz obiektów znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków,
 - dostosowania nowej zabudowy oraz innych obiektów budowlanych do historycznej kompozycji urbanistycznej w zakresie sytuacji, skali, ukształtowania bryły oraz detalu (w tym materiałów do wykończenia elewacji i pokrycia dachu),
 - zakazie lokalizacji reklamy wielkoformatowej (wielkogabarytowej) wolnostojącej albo umieszczanej na elementach konstrukcyjnych obiektu budowlanego lub na ogrodzeniach, ³⁹
- zachowaniu i konserwacji obiektów zabytkowych,
- usunięciu lub przebudowy obiektów dysharmonizujących przestrzennie kompozycyjnie lub architektonicznie z obiektami zabytkowymi, harmonijnego współistnienia kompozycji historycznej i realizacji współczesnych,

- dostosowaniu współczesnych funkcji do wartości zabytkowych i jego poszczególnych elementów.

Na obszarze strefy konserwatorskiej należy konsultować i uzgadniać ze służbami konserwatorskimi wszelkie działania inwestycyjne w zakresie:

- przebudowy, rozbudowy, remontów, a także zmiany funkcji obiektów zabytkowych i kulturowych,
- działań inwestycyjnych w sąsiedztwie i najbliższym otoczeniu chronionych zespołów i poszczególnych obiektów zabytkowych.

Strefa „OW” obserwacji archeologicznej

Strefa „OW” obserwacji archeologicznej obejmuje tereny prawdopodobnego osadnictwa pradziejowego i historycznego na obszarach miejscowości o średniowiecznej metryce: Szumowo, Srebrny Borek oraz stanowiska, na których pozyskano materiał zabytkowy w trakcie prowadzonych badań powierzchniowych w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski. Są to następujące stanowiska:

- Głębozcz Wielki – osada średniowieczna – st. nr 5, 6,
- Jarzębie – osada z okresu wpływów rzymskich – st. nr 10, 13, 17, 18, 19,
- Kalinowo – osada średniowieczna – st. nr 2,
- Krajewo Budziły – osada średniowieczna – st. nr 29,
- Łętownica – osada średniowieczna – 10, 11,
- Ostrożne – osada średniowieczna – st. nr 8, 33, 34,

³⁹ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dn. 22.03.2024 r.*

- Paproć Duża – osada nowożytna – st. nr 23,
- Paproć Mała – osada z epoki brązu – st. nr 18,
- Podbiel Duża – osada średniowieczna – st. nr 3, 5,
- Podbiel Mała – osada z epoki żelaza – st. nr 4,
- Radwany Zaorze – osada nowożytna – st. nr 18, 29⁴⁰
- Rynołty – osada nowożytna – st. nr 23,
- Srebrna – osada późnośredniowieczna – st. nr 12, 20, 21,
- Srebrny Borek – osada wczesnośredniowieczna – st. nr 9, 10, 17, 18, 27, 28,

- Szumowo – osada z okresu nowożytnego i ślad osadniczy z późnego średniowiecza – st. nr 11 ⁴¹,
- Szumowo – ślad osadniczy z okresu nowożytnego – st. nr 20, ⁴²,
- Szumowo – ślad osadniczy z okresu średniowiecza – st. nr 23, ⁴³,
- Wyszomierz – osada nowożytna – st. nr 8, 9, 10, 19, 20, 35, ⁴⁴
- **Zaręby-Jartuzy – st. nr 29 osada, kult. Polska, okres nowożytny, ⁴⁵**
- Żabikowo Rządowe – osada nowożytna – st. nr 1.

Wszelkie prace ziemne w obrębie stanowisk mogą być prowadzone tylko w uzgodnieniu ze służbami konserwatorskimi i pod nadzorem archeologicznym. W przypadku stwierdzenia teren powinien być udostępniony do badań archeologicznych.

Wszystkie stanowiska archeologiczne należy uwzględnić w formie niezmiennej przy wykonywaniu planów miejscowych. Nie wyklucza to możliwości, że dane dotyczące zabytkowej zawartości stanowisk, jak i ich zasięgu ulegną zmianie po przeprowadzeniu badań weryfikacyjnych.

Strefa „K” ochrony krajobrazu

Strefa „K” ochrony krajobrazu obejmuje obszary o walorach przyrodniczych i krajobrazowych integralnie związanych z zabytkowym zespołem, układem zieleni ukształtowanej przez człowieka. Do strefy tej zakwalifikowano:

- Cmentarz ewangelicki oraz kopiec – mogiła z 1929 r. W Paproci Dużej,
- Teren dawnego cmentarza przy byłym kościele ewangelickim wraz z zachowanym starodrzewem w Paproci Dużej,

^{41,42} *Zmiany wprowadzone Uchwałą Nr XI/57/15 Rady Gminy Szumowo z dnia 30.10.2015 r.*

^{43,44} *Zmiany wprowadzone Uchwałą Nr X/59/11 Rady Gminy Szumowo z dnia 15.12.2011 r.*

^{40,45} ***Zmiany wprowadzone Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dn. 22.03.2024r.***

- Cmentarz rzymskokatolicki w Szumowie,
- Cmentarz wojenny z I wojny światowej we wsi Żabikowo Rządowe.

W celu ochrony wymienionych obszarów należy:

- Zachować teren zabytkowych zespołów w historycznych granicach,
- Zachować historyczne elementy cmentarzy (układy alejowe, układ kwater i mogił) oraz formę krajobrazową mogiły – kopca w Paproci Dużej,
- Konserwować zabytkowe nagrobki i krzyże żeliwne,

- Prowadzić systematycznie prace pielęgnacyjne i porządkowe zieleni i drzewostanu na cmentarzach,
- Konserwować alejki cmentarne uzupełniając ubytki drzew tymi samymi gatunkami,
- Nie lokalizować w bezpośrednim sąsiedztwie obiektów zabytkowych działalności mającej wpływ na pogorszenie stanu ich zachowania, obiektów zasłaniających widok lub dysharmonizujących przestrzennie i kompozycyjnie z ich elementami,
- Uzyskać zezwolenie wojewódzkiego konserwatora zabytków na prowadzenie prac konserwatorskich oraz jakichkolwiek innych działań na powyższych terenach chronionych.

3.4.2 OBIEKTY DÓBR KULTURY PODLEGAJĄCE OCHRONIE PRAWNEJ

3.4.2.1 Obiekty zabytkowe i kulturowe

Zabytki architektury i budownictwa wpisane do rejestru zabytków nieruchomych objęte są wszystkimi rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim ustawy o ochronie dóbr kultury. Wszelkie prace remontowe, zmiany własności, zmiany funkcji i przeznaczenia obiektów wymagają pisemnej zgody Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, w trybie określonym przez Rozporządzenie Ministra Kultury i Sztuki z dnia 11 stycznia 1994 r. w sprawie zezwoleń na prowadzenie prac konserwatorskich przy zabytkach i archeologicznych prac wykopaliskowych.

Ochrona obiektów zabytkowych polega na:

- zachowaniu i odtwarzaniu zasadniczych elementów rozplanowania miasta: siatki ulic podstawowych i gospodarczych, placów, wielkości i kształtu historycznych działek oraz linii zabudowy utrwalonej przez zabudowę z końca XIX i początku XX wieku,
- prowadzeniu prac remontowo-konserwatorskich przy obiektach architektury i budownictwa,
- zakazie lokalizowania w ich bezpośrednim sąsiedztwie działalności o uciążliwym charakterze oraz obiektów zasłaniających widok lub dysharmonizujących przestrzennie,
- zachowaniu i konserwacji cmentarzy wyznaniowych (układu mogił i kwater, starodrzewu i zabytkowych nagrobków),

- zachowaniu przydrożnych krzyży i kapliczek, ważnego elementu lokalnej tożsamości kulturowej,
- wyłączeniu spod wszelkiej działalności inwestycyjnej stanowisk archeologicznych jako najwcześniejszych form osadnictwa,
- na pracach pielęgnacyjnych zabytkowego drzewostanu, głównie w parkach krajobrazowych.

Wykaz obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru wojewódzkiego:

Srebrny Borek

- Szkoła murowana pocz. XX w. Nr rej A-497,

Szumowo

- Kościół parafialny pod wezwaniem Nawiedzenia NMP, mur. z 1867 r. nr rej. 79,
- Synagoga, ob. dom parafialny drew. l. 30 XX w. nr rej. 314,
- Cmentarz rzymskokatolicki nr rej. 346,

Żabikowo Rządowe

- Cmentarz z I wojny światowej nr rej. 274,

Paproć Duża

- Cmentarz ewangelicki nr rej A-351.

3.4.2.2 Obiekty i tereny wskazane do objęcia ochroną

Ochrona zespołów i obiektów o wartościach kulturowych polega na:

- prowadzeniu remontów i modernizacji technicznych obiektów kulturowych,
- przeznaczeniu obiektów o wartościach kulturowych na potrzeby związane z obsługą turystyki,
- zachowania zasadniczych elementów rozplanowania historycznych układów wsi (Paproć),
- dostosowania nowej zabudowy do historycznego kontekstu w zakresie skali, gabarytów i formy brył,
- stosowaniu tradycyjnych materiałów budowlanych: tynku lub szalunku na elewacjach, na pokrycia dachów: gontu, dachówki ceramicznej lub materiałów dachówkopodobnych oraz na nie wprowadzaniu nowych technologii i materiałów,

- dostosowaniu kierunków rozwoju działalności budowlanej do historycznego układu przestrzennego i topografii terenu,
- opracowaniu pełnej dokumentacji ewidencyjnej zasobów kulturowych znajdujących się na terenie gminy,
- popularyzacji walorów zabytkowych, kulturowych i krajobrazowych Szumowa i jej okolic.

Dla obiektów o walorach kulturowych obowiązują ustalenia zdefiniowane dla poszczególnych stref ochrony konserwatorskiej. Przystępując do remontu lub przebudowy budynku kulturowego należy zasięgnąć opinii służb konserwatorskich, które określą dopuszczalność prowadzenia prac, ich zakres i zalecaną formę architektoniczną.

Rozbiórka obiektów o walorach kulturowych może nastąpić, gdy jest to uzasadnione jego złym stanem technicznym i względami ekonomicznymi, po sporządzeniu na koszt właściciela opinii technicznej, inwentaryzacji i dokumentacji fotograficznej.

Wykaz obiektów kulturowych

Głębocz Wielki

- Dom nr 49 drewn. z około 1936,
- Bunkier z II wojny światowej,

Kaczynek

- Dom nr 3 drewn. z 1939 r.,
- Dom nr 8 drewn. z 1929 r.,
- Dom opuszczony drewn. 3 ćw. XIX w.,
- Spichrz drewn. XIX/XX w.,
- Stodoła drewn. XIX/XX w.,

Krajewo Budziły

- Dom nr 14 drewn. koniec XIX w.,

Ostrożne

- Obora w zagrodzie nr 44 drewn. pocz. XX w.,
- Zagroda nr 61 (dom drewn. l. 20 XX w., obora drewn. 1915 r.),

Paproć Duża

- Dom nr 33 drew. pocz. XX w.,
- Dom nr 63 drew. pocz. XX w.,

Paproć Mała

- Dom nr 4 drew. 1922 r.,
- Zagroda nr 16 (dom drew. z 1934 r., obora drew. z 1934 r),
- Dom nr 22 drew. l. 20 XX w.,

Pęchratka

- Dom nr 4 drew. pocz. XX w.,
- Dom nr 7 drew. z około 1930 r.,
- Dom nr 8 drew. z około 1930 r.,
- Dom nr 34 drew. koniec XIX w.,
- Dom nr 45 drew. pocz. XX w.,
- Dom nr 46 drew. pocz. XX w.,
- Dom nr – drew. z 1926 r.,

Pęchratka Polska

- Dom nr 34 drew. pocz. XX w.,
- Dom nr 47 drew. k. XIX w.,
- Dom nr 75 drew l. 20 XX w.,
- Kapliczka murowana pocz. XX w.,

Radwany Zaorze

- Dom nr 7 drew. pocz. 1920 r.,
- Dom nr 8 drew. l. 20 XX w.,
- Dom nr 10 drew. l. 20 XX w.,
- Zagroda nr 11 (dom drew. pocz. XX w., obora drew. pocz. XX w.),
- Dom nr 20 drew. około 1920 r.,
- Dom nr 32 drew. XIX/ XX w.,
- Dom nr – drew. około 1920 r.,

Rynoły

- Zagroda nr 17 (dom drew. pocz. XX w., obora drew. pocz. XX w.),

Srebrna

- Dom nr 28 drew. z 1946 r.,

- Spichlerz w zagr. nr 37 drew. l. 30 XX w.,
- Dom nr 86 drew. pocz. XX w.,
- Dom nr 108 drew. l. 20 XX w.,
- Dom nr 111 drew. k. XIX w.,
- Dom nr 118 drew. k. XIX w.,
- Dom nr 126 drew. l. 20 XX w.,
- Dom nr 131 drew. l. 20 XX w.,
- Młyn wodny drew. pocz. XX w.,
- Kuźnia drew. około 1930 r.,

Srebrny Borek

- Dom nr 36 drew. k. XIX w.,
- Dom nr 56 drew. k. XIX w.,
- Cmentarz ewangelicki,

Szumowo

ul. Dolna

- Dom nr 12 drew. l. 20 XX w.,
- Dom nr 16 drew l. 20 XX w.,
- Dom nr 24 mur. z 1929 r.,

ul. Leśna

- Dom nr 23 drew. pocz. XX w.,

ul. 1-go Maja

- Dom nr 56 mur. z 1910 r.,
- Dom nr 92 drew. około 1945 r.,
- Dom nr 111 drew. około 1945 r.,
- Dom „Bar” mur. 1920 r.,
- Dom – przedszkole, mur. l. 30 XX w.,

ul. Przemysłowa

- Dom nr 2 drew. l. 20 XX w.,
- Zagroda nr – (obora drew. przed 1939 r. dwie stodoły drew. przed 1939 r.),

Zaręby Jartuzy

- Dom nr 14 drew. l. 30 XX w.,
- Dom nr 25 drew. l. 20 XX w.,

- Dom nr 29 drewn. l. 30 XX w.,

Żabikowo Prywatne

- Dom nr 2 drewn. l. 20 XX w.,
- Dom nr 11 drewn. z 1920 r.,
- Dom nr 12 drewn. z 1928 r.,

Żabikowo Rządowe

- Dom nr 12 drewn. z 1918 r.

3.5 KIERUNKI I ZASADY ROZWOJU OBSZARÓW ZABUDOWANYCH I PRZEZNACZONYCH POD ZABUDOWĘ

Rozwój obszarów zabudowanych oraz przeznaczonych pod zabudowę wynikać będzie:

- ze stanu zagospodarowania i wykształconych funkcji jednostek osadniczych,
- uwarunkowań środowiska,
- zakładanych kierunków rozwoju gminy.

Rozwój ukierunkowany będzie na podnoszenie ładu przestrzennego w kształtowaniu zagospodarowania gminy przy zachowaniu walorów przyrodniczych i kulturowych środowiska, przy zapewnieniu walorów krajobrazowych zagospodarowania oraz efektywności wykorzystania zasobów.

3.5.1 KIERUNKI ROZWOJU FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEGO OBSZARÓW ZABUDOWY

- rozwój funkcji rolniczej poprzez:
 - modernizację i rozbudowę istniejących siedlisk rolniczych,
 - realizację obiektów dla potrzeb wysokotowarowej produkcji rolnej - w jednostce rolniczej i rolniczo - leśnej,
 - modernizację istniejących oraz realizację nowych obiektów obsługi rolnictwa - głównie w Szumowie,
- rozwój funkcji mieszkaniowej poprzez:
 - modernizację i podnoszenie standardu istniejącej zabudowy mieszkaniowej,
 - realizację nowych zespołów zabudowy mieszkaniowej w formie jednorodzinnej - koncentracja w Szumowie,

- realizację zabudowy w formie jednorodzinnej w wyznaczonych strefach zabudowy wsi,
- przekształcenia zabudowy zagrodowej w zabudowę mieszkaniową,
- *rozwój działalności usługowej i produkcyjno - usługowej poprzez*⁴⁶
 - modernizację i rozbudowę istniejących obiektów i urządzeń,
 - realizację nowych obiektów usługowych z zakresu administracji, obsługi ludności o znaczeniu gminnym w Szumowie oraz podstawowych z zakresu obsługi ludności w Srebrnej,
 - realizację nowych zakładów produkcyjnych, głównie przetwórstwa rolnego,
 - adaptację na funkcje usługowo - produkcyjne nieużytkowanych obiektów,
 - rozwój rzemiosła nieuciążliwego w ramach istniejącej struktury osadniczej,
 - *rozwój energetyki w oparciu o odnawialne źródła energii w zakresie fotowoltaiki o mocy przekraczającej 500 kW w Pęczratce Polskiej, Radwanach-Zaorzu, Szumowie, Zarębach-Jartuzach i Żabikowie*⁴⁷,
 - *rozwój funkcji produkcyjnej i usługowej w oparciu o miejscowe zasoby surowców mineralnych oraz uwarunkowania wynikające z dobrej dostępności do drogi ekspresowej Nr S8,*⁴⁸
- rozwój zaplecza obsługi rolnictwa - usług rolniczych i instytucji obsługi rolnictwa poprzez modernizację i rozbudowę istniejących obiektów i urządzeń,
- rozwój turystyki i wypoczynku poprzez:
 - tworzenie bazy wypoczynku pobytowego - w jednostce rolniczo - leśnej (gospodarstwa agroturystyczne, zabudowa letniskowa i pensjonatowa),
 - rozbudowę zaplecza obsługi ruchu turystycznego z usługami handlu, gastronomii, hotelarskimi oraz obsługi podróżnych samochodowych.

3.5.2 KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ W ZAKRESIE TERENÓW ZABUDOWY

- lokalizowanie zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej i usługowej w wyznaczonych strefach zabudowy wsi,
- dopuszczenie realizacji zabudowy letniskowej w strefach zabudowy wsi,
- dopuszczenie realizacji nieuciążliwych zakładów produkcyjno - usługowych w strefach zabudowy wsi,

⁴⁶ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018 r.*

⁴⁷ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024r.*

⁴⁸ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XVI/103/20 Rady Gminy Szumowo z dnia 21.02.2020r.*

- *dopuszczenie do realizacji w strefach zabudowy wsi urządzeń fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 500 kW z obowiązkiem ustanowienia stref ochronnych związanych z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów, zamykającymi się w ich granicach, zgodnie z przepisami odrębnymi,* ⁴⁹
- zakaz realizacji dużych obiektów inwentarskich (powyżej 50 DJP) i realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w strefach zabudowy wsi,
- przestrzeganie zasady nie rozpraszania zabudowy przez ograniczenie lokalizacji nowej zabudowy poza wyznaczonymi strefami,
- przestrzeganie zakazu przeznaczania na cele budowlane powierzchni leśnych, terenów o niekorzystnych dla zabudowy warunkach fizjograficznych (doliny cieków wodnych i inne obniżenia terenu),
- utrzymanie historycznie ukształtowanych układów urbanistycznych i form przestrzennych ich zabudowy na obszarach objętych ochroną konserwatorską,
- eliminowanie funkcji kolizyjnych z zabudowy wsi,
- poprawa wizerunku wsi oraz tworzenie nowych wartości kulturowych poprzez:
 - dostosowanie nowej zabudowy do tradycji regionalnej w zakresie gabarytów, form zabudowy oraz stosowanego materiału budowlanego,
 - dostosowanie i zharmonizowanie zabudowy i sposobu zagospodarowania przestrzeni z otaczającym krajobrazem i otaczającą zabudową,
 - usunięcie lub odpowiednia przebudowa obiektów dysharmonizujących o obcych dla krajobrazu, otoczenia i tradycji formach,
 - zagospodarowanie lub rozbiórka nieużytkowanych obiektów,
 - modernizacja istniejącej zabudowy w kierunku poprawy estetyki,
 - podporządkowywanie realizacji ukształtowanym historycznie układom zabudowy,
 - *dostosowanie zabudowy do uwarunkowań ekofizjograficznych terenu.* ⁵⁰

⁴⁹ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024r.*

⁵⁰ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018 r.*

3.5.3 GŁÓWNE KIERUNKI I ZASADY ROZWOJU ZABUDOWY W JEDNOSTKACH STRUKTURALNYCH

Jednostka I - ośrodek gminny

Kierunki rozwoju struktury funkcjonalno - przestrzennej miejscowości gminnej określono na rysunku w skali. 1 : 7 500 - "kierunki zagospodarowania przestrzennego".

Określono kierunki przekształceń istniejącego zainwestowania, tereny, które mogą być przeznaczone pod zabudowę oraz dominujące funkcje poszczególnych terenów tworzących strukturę zainwestowania miejscowości.

Kierunki i zasady zagospodarowania terenów zabudowy:

- zabudowy mieszkaniowej poprzez:
 - modernizację zasobów i uzupełnienia w ramach istniejącej struktury,
 - sukcesywne przekształcanie zabudowy zagrodowej zlokalizowanej w centrum miejscowości w zabudowę mieszkaniową,
 - realizację nowych zespołów zabudowy mieszkaniowej na wyznaczonych terenach - głównie w formie zabudowy jednorodzinnej,
- usług i funkcji produkcyjnej poprzez:
 - modernizację istniejących oraz realizację nowych obiektów usługowych z zakresu administracji i obsługi ludności - koncentracja obiektów w centrum,
 - *rozwój funkcji produkcyjnej w oparciu o miejscowe zasoby surowców mineralnych* ⁵¹,
 - ***dopuszczenie do realizacji urządzeń fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 500 kW,*** ⁵²
 - adaptację na funkcje usługowo - produkcyjne nieużytkowanych obiektów,
 - rozwój nieuciążliwego rzemiosła i drobnej produkcji w obiektach adaptowanych lub zlokalizowanych w obrębie terenów zabudowy,

- rozwój zaplecza obsługi rolnictwa - usług rolniczych i instytucji obsługi rolnictwa poprzez modernizację i rozbudowę istniejących obiektów i urządzeń,
- **rozbudowę infrastruktury technicznej, w tym realizację sieci kanalizacji sanitarnej wraz z oczyszczalnią ścieków z punktem zlewnym oraz punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych,**⁵³

⁵¹ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018 r.*

^{52,53} **Zmiany wprowadzone Uchwałą Nr LII/382/24. Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024r.**

- zagospodarowanie rekreacyjne zbiorników wodnych,
- tworzenie bazy usługowej turystyki i wypoczynku oraz zaplecza sportowo - rekreacyjnego poprzez:
 - realizację zespołów zabudowy letniskowej i pensjonatowej,
 - urządzenie ścieżek rowerowych i ciągów spacerowych,
- rozbudowa zaplecza obsługi ruchu turystycznego poprzez
 - rozwój usług z zakresu handlu, gastronomii, hotelarstwa,
 - realizację obiektów obsługi podróży samochodowych (MOP) - lokalizacja przy drodze krajowej,
- podniesienie atrakcyjności centrum Szumowa poprzez
 - przekształcenia funkcjonalne w kierunku sukcesywnego zmniejszania udziału zabudowy mieszkaniowej na rzecz usług,
 - realizacja usług poprzez adaptacje na te cele istniejących obiektów oraz realizacje nowych w ramach uzupełnień,
 - eliminowanie obiektów uciążliwych,
- poprawa wizerunku miejscowości poprzez:
 - eliminację zabudowy w złym stanie technicznym w szczególności obiektów gospodarczych,
 - zagospodarowanie lub rozbiórka nieużytkowanych obiektów,
 - modernizacja istniejącej zabudowy w kierunku poprawy estetyki,
 - przebudowa obiektów dysharmonizujących, zwłaszcza w centrum miejscowości

Jednostka II - rolniczo-leśna i jednostka III - rolnicza

Podstawową funkcją obszaru jest rolnictwo o kierunku hodowlanym oraz uprawy roślin intensywnych. Funkcjami uzupełniającymi będą - funkcje usługowo - produkcyjne oraz gospodarka leśna.

Na obszarze zakłada się umiarkowany rozwój osadnictwa ukierunkowany na polepszanie standardu życia mieszkańców (poprawa warunków mieszkaniowych, wyposażenia w infrastrukturę społeczną i techniczną), odzyskiwanie walorów kulturowych (remonty, rewaloryzacje, odbudowy), tworzenie warunków rozwoju rolnictwa oraz rozwój funkcji pozarolniczych.

Zabytkowy układ ruralistyczny wsi Paproć Duża objęty jest ochroną konserwatorską - obowiązuje podporządkowanie zagospodarowania na obszarze strefy konserwatorskiej zasadom, które określone zostały w rozdziale "kierunki ochrony przestrzeni kulturowej".

Kierunki i zasady zagospodarowania terenów zabudowy:

- rozwój zabudowy rolniczej, mieszkaniowej i usługowej głównie na zasadzie modernizacji, przebudowy i uzupełnień w ramach istniejącej struktury,
- kształtowanie nowej zabudowy (także istniejącej modernizowanej i przebudowywanej) w dostosowaniu do tradycyjnego budownictwa regionalnego w zakresie skali i bryły zabudowy oraz stosowanego materiału budowlanego:
- zachowanie zasadniczych elementów historycznego rozplanowania wsi Paproć Duża, dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji, usunięcie lub przebudowa obiektów dysharmonizujących,
- poprawa warunków funkcjonowania gospodarstw rolnych poprzez:
 - modernizację i rozbudowę istniejących siedlisk rolniczych - powiększanie istniejących siedlisk o sąsiednie niezabudowane działki budowlane - w strefach zabudowy wsi,
 - realizację nowych siedlisk rolniczych w wyznaczonych strefach zabudowy wsi,
 - realizację obiektów dla potrzeb wysokotowarowej produkcji rolnej (fermy hodowlane powyżej 50 DJP) - poza strefami zwartej zabudowy wsi,
- rozwój funkcji produkcyjno - usługowych poprzez:
 - realizację obiektów obsługi rolnictwa - obiekty uciążliwe oraz o charakterze zagospodarowania dysharmonizującym z zabudową powinny być lokalizowane poza obszarami zwartej zabudowy,

- modernizacja i realizacja obiektów usługowych z zakresu obsługi ludności w dostosowaniu do potrzeb - lokalizowanych w strefach zabudowy,
- **realizację funkcji produkcyjno - usługowej na terenach wyznaczonych w studium w obrębach wsi Głęboch Wielki, Pęchratka Polska, Radwany Zaorze, Srebrna, Szumowo, Wyszomierz Wielki, Zaręby Jartuzy i Żabikowo oraz funkcji usługowej w Paproci Dużej**⁵⁴

⁵⁴ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024r.*

- *na terenach górniczych dopuszcza się funkcję usługowo – produkcyjną związaną z funkcją podstawową,*⁵⁵
- realizację zakładów drobnej wytwórczości i usług ukierunkowanych na wykorzystanie miejscowych surowców (przetwórstwa rolnego) - lokalizacja zakładów uciążliwych poza strefami zabudowy wsi,
- **rozwój energetyki w oparciu o odnawialne źródła energii w zakresie fotowoltaiki o mocy przekraczającej 500 kW**⁵⁶
 - prowadzenie działalności gospodarczej o charakterze nieuciążliwym w obiektach adaptowanych lub lokalizowanych w strefach zabudowy wsi,
 - realizacja obiektów i urządzeń obsługi komunikacji (MOP) - lokalizacja przy drodze krajowej w Żabikowie i w Ostróżnym,
 - rozbudowę bazy usługowej i noclegowej turystyki i wypoczynku pobytowego poprzez:
 - tworzenie gospodarstw agroturystycznych na bazie istniejących gospodarstw rolnych oraz nowowznoszonych obiektów, głównie w jednostce rolniczo - leśnej,
 - dostosowanie części zabudowy mieszkaniowej do świadczenia usług turystycznych (pokoje gościnne),
 - adaptację na cele turystyczne nieużytkowanych obiektów, w tym obiektu poszkolnego w Zarębach Jartuzach,
 - realizację zabudowy letniskowej w jednostce rolniczo - leśnej (Głęboch, Zaręby Jartuzy) - w formie zespołów zabudowy lokalizowanych w określonych rejonach,

w wyznaczonych strefach zabudowy wsi oraz poprzez adaptację nieużytkowanych siedlisk rolniczych,

- rozbudowę zaplecza obsługi ruchu turystycznego z usługami handlu, gastronomii, hotelarskimi oraz obsługi podróży samochodowych, lokalizacja przy drodze krajowej,
- urządzenie ścieżek rowerowych.

⁵⁵ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVII/159/10 Rady Gminy Szumowo z dnia 21.01.2010 r.*

⁵⁶ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024r.*

3.6 KIERUNKI ROZWOJU INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ

W zakresie usług ponadpodstawowych jak administracja finansowa, samorządowa, lecznictwo zamknięte i specjalistyczne, szkolnictwo ponadgimnazjalne i wyższe, kultura – gmina obsługiwana jest głównie poprzez placówki zlokalizowane w ośrodku powiatowym w Zambrowie.

W zakresie usług podstawowych ludność gminy obsługiwana jest przez placówki zlokalizowane w ośrodku gminnym Szumowo, południowa część gminy obsługiwana jest przez ośrodek wspomagający w Srebrnej.

3.6.1 EDUKACJA

Na terenie gminy w roku szkolnym funkcjonowało jedno gimnazjum we wsi: Szumowo oraz 7 szkół podstawowych we wsiach: Szumowo, Ostrożne, Paproć Duża, Pęchratka, Srebrna, Srebrny Borek i Łętownica. Potrzeby w zakresie bazy lokalowej szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego są zabezpieczone w stopniu dostatecznym. Najlepsze warunki w tym zakresie posiadają placówki występujące w Szumowie. Dalsza poprawa warunków nauczania wymagać będzie podjęcia następujących kierunków działań:

- Dostosowanie bazy szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego do potrzeb zreformowanego systemu oświaty poprzez:
- modernizację szkół podstawowych we wsiach: Srebrna, Ostrożne i Pęchratka.

- rozwój przyszkolonej bazy sportowej, w tym budowę sal gimnastycznych (docelowo we wszystkich wyżej wymienionych placówkach).
- poprawa jakości i metod nauczania poprzez tworzenie i rozbudowę pracowni komputerowych i językowych.

3.6.2 OCHRONA ZDROWIA

W zakresie lecznictwa szpitalnego i specjalistycznego gmina obsługiwana jest przez szpitale i poradnie specjalistyczne w Zambrowie i Łomży. W zakresie lecznictwa otwartego mieszkańcy gminy korzystają z usług ośrodka zdrowia w Szumowie. Tworzenie właściwych warunków opieki zdrowotnej wymagać będzie:

wdrażanie zreformowanego systemu opieki zdrowotnej w lecznictwie poprzez:

- modernizację istniejących placówek
- tworzenie warunków do rozwoju instytucji lekarza domowego,
- zapewnienie mieszkańcom dostępu do opieki szpitalnej i specjalistycznych usług medycznych w placówkach poza terenem gminy,
- rozbudowę bazy i form opieki społecznej poprzez:
- zapewnienie opieki socjalnej dla bezrobotnych bez szans uzyskania pracy,
- wspieranie działań instytucji i organizacji zajmujących się działalnością socjalną, opieką społeczną, osobami niepełnosprawnymi oraz problemami uzależnień i patologii społecznych,
- *realizacja usług z zakresu zdrowia i opieki w Szumowie.* ⁵⁷

3.6.3 USŁUGI KULTURY

Upowszechnianiem kultury na terenie gminy zajmują się następujące placówki:

- Gminny Ośrodek Kultury w Szumowie
- Gminna Biblioteka Publiczna w Szumowie z filią w Srebrnej,
- Świetlice wiejskie we wsiach: Głęboz Wlk., Pęchratka, Wyszomierz.

Dalszy rozwój kultury na terenie gminy powinien polegać na:

- podejmowaniu i wspieraniu inicjatyw w zakresie organizacji imprez kulturalnych,
- rozwoju czytelnictwa – opierającego się na wykorzystaniu istniejących placówek bibliotecznych,
- modernizacji i poprawie wyposażenia istniejących placówek.

3.6.4 SPORT, REKREACJA, WYPOCZYNEK

Baza urządzeń i obiektów sportowych na terenie gminy jest skromna. Sport można uprawiać na szkolnych i wiejskich boiskach sportowych występujących we wsiach: Szumowo, Pęczratka, Srebrna, Paproć Duża, Ostrożne, Srebrny Borek, Łętownica oraz w sali gimnastycznej przy gimnazjum w Szumowie.

Dalszy rozwój sportu na terenie gminy powinien być wspierany poprzez:

- modernizację istniejących obiektów i urządzeń sportowych (wyposażenie boisk w urządzenia sportowe),
- organizowanie imprez sportowo- rekreacyjnych o charakterze masowym (festyny, pokazy sportowe itp.),

⁵⁷ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018 r.

- budowę sal gimnastycznych i modernizację istniejących boisk szkolnych,
- rozwijanie współzawodnictwa sportowego – międzyszkolne i wiejskie ligi sportowe.

Warunki do wypoczynku na terenie gminy kształtują się niezbyt korzystnie. Tworzą je głównie nieurządzone tereny zieleni leśnej i przydomowej. Na terenie gminy brak jest jakichkolwiek urządzonych obiektów rekreacyjnych.

W okresie najbliższych lat nie nastąpią zasadnicze zmiany w sposobie wypoczynku ludności gminy. Polegał on będzie głównie na korzystaniu z zieleni przydomowej i leśnej.

Należy dążyć do kształtowanie nowych atrakcyjniejszych form wypoczynku mieszkańców gminy. Polegać to powinno na:

- zagospodarowaniu istniejących wyrobisk poeksploatacyjnych na kąpieliska
- modernizacja szkolnych obiektów sportowo-rekreacyjnych i udostępnianie ich ogółu ludności,
- podejmowaniu i wspieraniu inicjatyw w zakresie organizacji imprez sportowo-rekreacyjnych.

3.6.5 MIESZKALNICTWO

Ogólne zasoby mieszkaniowe w gminie Szumowo stanowi: 1245 mieszkań, dysponujących 5047 izbami i 101,2 tys. m² pow. użytkowej. Podstawowe wskaźniki

określające standard zamieszkania kształtują się nieco gorzej niż przeciętnie w powiecie zambrowskim i województwie podlaskim, zwłaszcza w zakresie liczby osób przypadających na 1 mieszkanie i izbę.

W celu dalszej poprawy sytuacji mieszkaniowej należy podjąć następujące kierunki działań:

1. Tworzenie warunków do rozwoju budownictwa mieszkaniowego poprzez:
 - przygotowanie terenów budowlanych, w tym:
 - przeznaczenie w planach miejscowych terenów pod budownictwo,
 - pozyskanie terenów na cele publiczne,
 - realizację uzbrojenia technicznego,
 - preferencyjne kredytowanie i finansowanie budownictwa,
 - rozwój przemysłu materiałów budowlanych.
2. Modernizacja i podnoszenie standardu istniejących zasobów mieszkaniowych poprzez:
 - tworzenie warunków do zorganizowanej przebudowy ,
 - preferencyjne kredytowanie i finansowanie remontów,
 - poprawę wyposażenia w instalację.

Poprawa warunków zamieszkiwania ludności poprzez:

 - wyposażanie zabudowy mieszkaniowej w urządzenia infrastruktury technicznej i obsługi komunikacyjnej,
 - tworzenie warunków dla rozwoju lokalnych więzi społecznych poprzez realizację i uzupełnianie bazy materialnej w zakresie: kultury, sportu i rekreacji.

3.7. KIERUNKI ROZWOJU SFERY GOSPODARCZEJ

3.7.1 ROLNICTWO

Podstawową gałęzią gospodarki gminy jest rolnictwo. Rozwój tego działu gospodarki jest niezwykle istotny z uwagi na realizację strategicznego celu rozwoju gminy dotyczącego poprawy warunków życia mieszkańców. Uwarunkowania gospodarki rynkowej stwarzają konieczność ciągłych przemian w tej dziedzinie gospodarki. Głównym kierunkiem tych przemian jest modernizacja i restrukturyzacja obszarów wiejskich. Procesy te mają zapewnić właściwe wykorzystanie ziemi, zasobów pracy ludzkiej, środków technicznych, zmniejszeniu

kosztów produkcji, dopasowanie struktury produkcji do potrzeb rynku, poprawa jakości produktów i dostosowanie do norm unijnych przy spełnieniu wymogów ochrony środowiska.

Osiągnięcie powyższych zamierzeń zakłada się poprzez następujące kierunki działań:

- Właściwe wykorzystanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez:
 - ograniczenie przekazywania na cele nierolnicze i nieleśne gruntów wysokich klas bonitacyjnych, zachowanie przed zmianą użytkowania użytków naturalnych lasów, zadrzewień śródpolnych,
 - zapobieganie degradacji użytków rolnych oraz rekultywacja terenów zdewastowanych,
 - zalesienia gruntów najsłabszych,
 - zachowanie zasady nie rozpraszania zabudowy rolniczej, nowe tereny w bezpośrednim sąsiedztwie istniejącej zabudowy,
- Poprawę jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez:
 - ochronę istniejących systemów melioracyjnych przed zniszczeniami w czasie prac inwestycyjnych
 - konserwację i modernizację istniejących urządzeń melioracyjnych (obecnie modernizacji wymaga obiekt Zaręby Jartuzy),
 - zmianę struktury obszarowej gospodarstw w zakresie zwiększania ich powierzchni i poprawy rozłogu,
 - budowę i modernizację dróg rolniczych.
- Tworzenie warunków do rozwoju produkcji rolnej w wyniku:
 - rozwoju gospodarstw specjalistycznych o wysokim stopniu towarowości,
 - modernizacji i rozbudowy zaplecza gospodarczego indywidualnych gospodarstw rolnych,
 - dążenia do utrzymania powierzchni siedlisk powyżej 0,15 ha przy zachowaniu min. szerokości siedlisk 25 m.,
 - rozwoju dotychczasowych wiodących kierunków produkcji, dostosowanie produkcji do uwarunkowań ekonomicznych,
 - usprawnienie systemu skupu produktów rolnych ,
 - poprawy jakości produkcji rolnej, dostosowanie do norm obowiązujących na rynkach Unii,

- podnoszenia kwalifikacji zawodowych rolników w zakresie nowych technologii zasad prowadzenia rachunkowości i zarządzania gospodarstwem.
- Rozwój usług rolniczych i instytucji otoczenia rolnictwa poprzez:
 - wspieranie rozwoju usług na rzecz rolnictwa w zakresie obsługi mechanizacji, skupu produktów rolnych,
 - organizowanie grup producenckich, spółdzielni, zrzeszeń branżowych i innych form w celu uzyskania lepszych wyników ekonomicznych poprzez minimalizację kosztów produkcji oraz uzyskiwanie korzystniejszych warunków zbytu produktów,
 - wspieranie rozwoju instytucji obsługi rolnictwa w zakresie doradztwa rolniczego, ekonomicznego prawnego i podatkowego.
- Tworzenie warunków do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich poprzez
 - wspieranie rozwoju zakładów przetwórczych o małej i średniej skali produkcji, w tym głównie zakładów przetwórstwa rolno- spożywczego,
 - promowanie i wspieranie inicjatyw w zakresie podejmowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich jak również pomoc dla podmiotów gospodarczych tworzących miejsca pracy,
 - aktywizacja społeczności wiejskiej do podejmowania działalności w zawodach pozarolniczych co spowoduje rozszerzenie zakresu usług na terenach wiejskich,
 - uaktywnienie współpracy z lokalnymi władzami samorządowymi i innymi instytucjami w zakresie pozyskiwania środków na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich.

3.7.2. GOSPODARKA LEŚNA

Lasy stanowią jeden z ważniejszych zasobów naturalnych gminy, chociaż ich gospodarcza rola jest ograniczona z uwagi na mało korzystną strukturę wiekową i małe zróżnicowanie gatunkowe drzewostanów oraz małą odporność siedlisk leśnych. Gospodarka produkcyjna lasów państwowych polega na bilansowaniu zrębów z odnowieniami. W lasach prywatnych gospodarcza rola lasów ogranicza się do pozyskiwania drewna na potrzeby budownictwa indywidualnego i na opał.

Kierunki rozwoju gospodarki leśnej:

- Prowadzenie gospodarki leśnej zgodnie z planami urządzania lasów Nadleśnictwa Łomża oraz uproszczonymi planami urządzeniowymi lasów prywatnych i innych użytkowników.
- Prowadzenie w lasach niepaństwowych racjonalnej gospodarki zasobami leśnymi z ograniczeniem wielkości pozyskiwania drewna poniżej zdolności produkcyjnej lasów.
- Udostępnianie i przystosowywanie kompleksów leśnych do celów turystyczno-wypoczynkowych.

3.7.3 DZIAŁALNOŚĆ PRODUKCYJNO-USŁUGOWA

Zatrudnienie w pozarolniczej działalności produkcyjnej oraz ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na terenie gminy kształtuje się na poziomie niższym od przeciętnego w województwie. Świadczy to o niskiej aktywności gospodarczej mieszkańców oraz niepełnym wykorzystaniu możliwości produkcyjnych gminy. Dalszy rozwój pozarolniczej działalności produkcyjnej powinien być realizowany poprzez:

- wyznaczenie i przygotowanie terenów pod nowe inwestycje produkcyjne,
- tworzenie korzystniejszych warunków pozyskiwania zasobów przyrody (kruszywo, drewno itp.), przy zachowaniu równowagi ekologicznej w środowisku,
- poprawę wyposażenia gminy w urządzenia infrastruktury technicznej (modernizacja dróg, sieci energetycznych itp.),
- wprowadzanie ulg i zwolnień podatkowych dla inwestujących w nowoczesne, tzw. czyste technologie,
- finansowanie szkoleń mieszkańców w zakresie: przedsiębiorczości i kształcenia umiejętności rozpoczynania i prowadzenia działalności gospodarczej,
- promowanie walorów gospodarczych gminy w województwie, a także poza regionem.

3.7.4. TURYSTYKA

Pod względem walorów turystyczno-wypoczynkowych obszar gminy charakteryzuje się przeciętnymi w skali regionu wartościami użytkowymi środowiska przyrodniczego i kulturowego. Składają się na to:

- położenie na międzynarodowej trasie turystycznej Warszawa – Białystok - kraje nadbałtyckie i Białoruś,

- turystyczne zagospodarowanie szlaków komunikacyjnych (obiekty obsługi zmotoryzowanych w Szumowie i Ostróznem),
- walory wypoczynkowe kompleksu leśnego Czerwony Bór,
- zbiorniki wodne powstałe w wyrobiskach poeksploatacyjnych w Szumowie z potencjalnymi możliwościami turystycznego ich wykorzystania,
- walory krajoznawcze Szumowa i okolic.

Powyższe walory stwarzają możliwości rozwoju turystycznej funkcji obszaru stanowiącej w perspektywie coraz ważniejszą część gospodarki i dającą alternatywne w stosunku do rolnictwa źródło dochodów miejscowej ludności.

Kierunki rozwoju turystyki:

- Rozwój turystycznej funkcji gminy w oparciu o korzystne położenie przy szlaku komunikacji drogowej oraz poprzez budowę obiektów obsługi technicznej motoryzacji, usług motelowo-gastronomicznych, parkingów itp.
- Poprawa stanu sanitarnego środowiska przyrodniczego celem zwiększenia atrakcyjności turystycznej obszaru.
- Realizacja zabudowy letniskowej w zwartych koloniach na terenie wsi predysponowanych do rozwoju funkcji turystycznej, w tym zwłaszcza w Głęboczu Wielkim i Zarębach Jartuzach.
- Zagospodarowanie zrehabilitowanych terenów poeksploatacyjnych w Szumowie na potrzeby rekreacyjno-wypoczynkowe z możliwością realizacji bazy turystycznej (kąpieliska, zabudowa letniskowa, pensjonatowa, baza gastronomiczna) poprzez wykorzystanie zbiorników wodnych oraz kompleksów zieleni leśnej i urządzonej.
- Turystyczne wykorzystanie walorów przyrodniczych i wypoczynkowych lasów Czerwonego Boru poprzez realizację parkingów leśnych, szlaków turystyki rowerowej i pieszej itp. modernizację dróg i poprawę dostępności do terenów turystycznych.
- Tworzenie warunków do rozwoju agroturystyki na obszarze wiejskim poprzez wspieranie organizacyjno-finansowe, promocję gospodarstw agroturystycznych oraz podnoszenie jakości i zakresu usług turystycznych.
- Turystyczne zagospodarowanie szlaków oraz ścieżek rowerowych.

3.8 KIERUNKI ROZWOJU KOMUNIKACJI

3.8.1 KOMUNIKACJA DROGOWA

3.8.1.1 Komunikacja drogowa:

Gmina Szumowo leży w zachodnio - południowej części Ziemi Łomżyńskiej, bezpośrednio przy ważnej drodze krajowej nr 8 Warszawa – Białystok. Odległość do linii kolejowej i terenów stacyjnych w Czyżewie wynosi ok. 22 km, co pozwala na częściowe uwzględnienie kolei w transporcie osobowym i towarowym. Gmina nie jest podzielona rzekami lub innymi ciekami mającymi wpływ na układ komunikacji i problemy z przeprawami mostowymi. Jednocześnie położenie na skraju województwa powoduje zasadnicze ukierunkowanie powiązań do jednostek administracyjnych i osłabienie połączeń z przyległymi gminami sąsiedniego województwa.

Główną cechą systemu komunikacyjnego gminy jest jej ścisły związek z drogą krajową Warszawa- Białystok. Droga ta przecina gminą na dwie części co daje bardzo dobre połączenie wsi z systemem głównych dróg krajowych. Droga nr 8 jest drogą klasy technicznej III obecnie wg klasyfikacji funkcjonalnej GP (główna ruchu przyspieszonego) o cechach drogi międzynarodowej. W programie rozwoju sieci drogowej droga nr 8 jest przewidziana do dalszej modernizacji i podniesienia jej rangi do klasy „S” tj. dróg ekspresowych. Powyższe założenie rozwojowe jest jednoznaczne i korzystne dla regionu, ale jednocześnie powoduje komplikacje na styku z lokalnymi funkcjami komunikacyjnymi.

Obecnie dostęp do drogi krajowej jest nieograniczony łącznie z dopuszczeniem częściowej obsługi pól i działek. Droga nr 8 nie jest nadmiernie obudowana, ale dla terenu przyległego jest jedyną drogą dojazdową. Program podniesienia klasy drogi do funkcji drogi ekspresowej oznacza dla gminy radykalne ograniczenie ilości włączeń i całkowitą eliminację obsługi terenu przyległego.

Oprócz ww. drogi krajowej nr 8 głównymi drogami o znaczeniu regionalnym są drogi powiatowe. Podstawowe połączenia ciągów dróg powiatowych to:

- *Śniadowo – do drogi krajowej nr 8 z węzłem komunikacyjnym drogi ekspresowej Nr S8 (1996B),⁵⁸*
- Szumowo – Andrzejewo (nr 23 571 - 576),
- Szumowo – Srebrna – Króle Małe (nr 23 582),
- Srebrna – Zambrów (nr 23 571).

Powyższe drogi posiadają stosunkowo dogodne przebiegi dostosowane do sieci osadniczej jednak obecnie brak drogi równoległej do ciągu drogi krajowej, który mógłby przejąć funkcje obsługi gospodarczej gminy.

Należy się liczyć ze stałym wzrostem uciążliwości drogi krajowej i z stosunkowo szybkim procesem izolacji ruchu tranzytowego od terenu gminy. Jednocześnie ruch na drodze nr 8 ten jest w minimalnym stopniu związany z Szumowem. Z uwagi na przebieg drogi nr 8 i wielkość oraz kierunki rozwoju miejscowości gminnej problem budowy obwodnic na dotyczy terenu gminy Szumowo.

Charakterystyczną cechą sieci dróg powiatowych jest lokalny, gminny charakter z ograniczoną ilością powiązań tranzytowych. W związku z powyższym drogi powiatowe pełnią w stosunkowo znacznym stopniu funkcje dróg gminnych obsługujących tereny gminy. W drogi lokalnego systemu transportowego i odpowiadające im ciągi ulic nie posiadają należyj docelowo nośności warstw podbudowy jezdni. Oznacza to, że w przyszłości należy liczyć się z modernizacją podbudów głównych dróg i ulic.

Kierunkowo zakłada się konieczność zapewnienia w pełni normatywnych standardów technicznych wyżej opisywanej sieci podstawowej dróg i ulic zapewnia ona dojazd do wszystkich obszarów zainwestowania gminy i wsi.

Wszystkie główne ulice w Szumowie posiadają minimum jednostronne chodniki w większości o nawierzchni twardej. Docelowo szerokości obecnych linii rozgraniczających głównych ulic Szumowa pozwalają na budowę prawidłowej szerokości jezdni (min. 7,0 m), prawidłowych chodników min. po 2,50 m oraz pasów zieleni ulicznej.

⁵⁸ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018r.*

Przewiduje się, że docelowe szerokości ulic podstawowych powinny wynosić min. 15,0 m, dla wyższych klas minimum 20,0 m. Pozwala to na urządzenia pasa ulicznego, ale będzie niekiedy niewystarczające dla przeprowadzenia docelowego uzbrojenia (szczególnie w wypadku zieleni wysokiej i zajęcia terenu przez niewłaściwie ułożone sieci podziemne, których nie można przebudować).

Na mapie kierunków pokazano przebiegi dróg ponadlokalnych, wybrane ulice wiejskie stanowiące układ podstawowy Szumowa oraz zakładane na etapie obecnych opracowań komunikacyjnych skrzyżowania, węzły i włączenia na ciągu drogi nr 8,

tj. połączenia lokalnego systemu transportowego z siecią dróg ekspresowych i międzynarodowych kraju.

Zakres połączeń drogi ekspresowej z układem komunikacyjnym dróg niższej klasy i układem drogowym na terenie gminy określono na podstawie „Uproszczonej koncepcji programowo-przestrzennej przystosowania drogi krajowej nr 18 (obecnie drogi nr 8) Warszawa- Białystok do parametrów drogi ekspresowej”. Zleceniodawcą powyższego, wstępnie przyjętego opracowania jest Generalna Dyrekcja Dróg Publicznych w Warszawie Oddz. Północno-Wschodni w Białymstoku, opracowanie koncepcji - Biuro Projektowe DROMEX Wrocław. Powyższe opracowanie nie jest projektem realizacyjnym i może ulegać uściśleniom. W analizie niniejszego studium stwierdzono jednak, że dobrze realizuje ono wymagania stopnia akcesji terenów przyległych przez drogi ekspresowe „S” (wg Rozporządzenia MTIGM z dnia 03.03.1999 r.) dla drogi krajowej nr 8. Z powyższego względu przyjęto w niniejszym studium ustalenia „Uproszczonej koncepcji programowo-przestrzennej przystosowania drogi krajowej nr 18 (obecnie drogi nr 8) Warszawa- Białystok do parametrów drogi ekspresowej” jako założenia dla kierunkowego systemu transportowego drogi ekspresowej na terenie gminy Szumowo. Według powyższego opracowania drogi nr 8 zakłada się, że na terenie gminy Szumowo:

- docelowa druga jezdnia drogi ekspresowej będzie dobudowana po południowej stronie istniejącej jezdni,
- zakłada się lokalizację trzech węzłów bezkolizyjnych (z wiaduktami nad drogą nr 8) z pełnymi relacjami włączeń na drogi lokalne i zbiorcze drogi gospodarcze w rejonie: Wyszomierza Wielkiego km 110+510 - węzeł "Wyszomierz", Szumowa km 114+100 - „węzeł Szumowo”, Ostróżnego km 119+560- „węzeł Ostróżne”,
- zakłada się lokalizację wiaduktu drogowego ponad jezdnią drogi ekspresowej (tzw. przejazd gospodarczy z włączeniami tylko do dróg zbiorczych gospodarczych bez włączeń do jezdni drogi „S”) w rejonie wsi Żabikowo Rządowe,
- zakłada się lokalizację dwóch miejsc obsługi podróżnych MOP w rejonie Szumowa km 113+800 strona lewa (MOP I na bazie istniejącej stacji paliw i parkingu z włączeniami do węzła i jezdni drogi nr 8) oraz w rejonie Żabikowa strona prawa km 116+000 (MOP I, nowoprojektowany z włączeniami do przejazdu gospodarczego, jezdni zbiorczych i prawej jezdni drogi nr 8), w rejonie Ostróżnego km 119+000 strona lewa

(MOP II nowoprojektowany z włączeniami do jezdni zbiorczych, „węzła Ostróżne” i jezdni drogi nr 8),

- na całej długości wzdłuż lewej jezdni (po lewej stronie obecnej drogi nr 8) i na ok. 60 % długości prawej strony w przebiegu przez gminę Szumowo projektuje się docelowo jezdnie zbiorcze, gospodarcze obsługujące tereny przyległe do drogi ekspresowej i wykluczające wjazdy i zjazdy z drogi krajowej na tereny przyległe.

W niniejszym studium kierunkowym zakłada się konieczność korekty włączeń i dojazdów do „węzła Szumowo” opracowanych w „Uproszczonej koncepcji programowo-przestrzennej przystosowania drogi krajowej nr 18 (obecnie drogi nr 8) Warszawa- Białystok do parametrów drogi ekspresowej”. Po analizie stwierdzono, że celowa jest korekta włączenia dojazdu do ww. węzła na terenie włączenia do obecnie istniejącej drogi powiatowej na terenie wsi gminnej wg rysunku studium dla Szumowa. W przyszłych opracowaniach urbanistycznych szczegółowych dla Szumowa należy przeanalizować na tle potrzeb gospodarczych i specyfiki przestrzennej funkcjonalność i gęstość sieci drogowe, dostępność oraz zasady obsługi terenów wsi gminnej ze szczególnym uwzględnieniem zagadnienia zbilansowania miejsc postojowych na terenach mieszkaniowych i przy głównych lokalizacjach usług oraz zagadnienia ew. budowy ciągów ścieżek rowerowych. Podstawowym zagadnieniem jest też ostateczna decyzja realizacyjna w sprawie lokalizacji węzłów (etapowo skrzyżowań) w obszarze gminy na drodze ekspresowej „S” i innych włączeń lub przejazdów wiaduktami nad drogą nr 8. Zakłada się konieczność pełnej izolacji terenu Szumowa od uciążliwości ruchu tranzytowego i całkowite wykluczenie zjazdów na tereny miejscowości gminnej bezpośrednio z drogi nr 8 (poza terenami MOP I).

Oprócz dróg tranzytowych i ulic miejskich na terenie Szumowa i gminy występują drogi i ulice wewnętrzne (dojazdy gospodarcze i dojazdy na terenach zamieszkania) oraz drogi zakładowe. Drogi te nie podlegają szczegółowej analizie w ramach studium ogólnego. Drogi ulice lokalne niewydzielone w studium oraz drogi i ulice wewnętrzne są adaptowane w zakresie swej funkcji i przebiegu, mogą być modernizowane zależnie od potrzeb lokalnych. Ostateczna sieć dróg i ulic wydzielona jako sieć podstawowa na terenie gminy (łącznie z głównymi drogami gminnymi) będzie wynosić ok. 130 km. Całość docelowej sieci dróg i ulic wymaga sukcesywnych modernizacji i przebudów tak, aby w ciągu ok. 20 najbliższych lat doprowadzić do ulepszenia nawierzchni i wzmocnienia słabej podbudowy oraz likwidacji

miejsc niebezpiecznych i dostosowania do wymaganych przepisami parametrów technicznych.

Ustala się następujące parametry projektowe i urbanistyczne odcinków dróg i ulicznaczonych na rysunku „kierunki rozwoju sieci drogowej” dla elementów podstawowego układu komunikacyjnego miasta i określonych symbolami klas wg Rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r (Dz. U. Nr 43, poz. 430):

oznaczenie – „S” – docelowy ciąg drogi nr 8

- funkcja – droga ekspresowa, układu dróg ruchu szybkiego kraju,
- podstawowe parametry projektowe – szerokość jezdni dla $V_p=100$ km/h – 8 m (min. 7,0 + opaski 2 x 0,5 m i utwardzone pobocza), dla rozwiązania docelowego, dwujezdniowego 2 x 7,50 m + utwardzone pobocze awaryjne,
- szerokość w liniach rozgraniczających – minimalna, etapowo dla ciągu jednojezdniowego 30 m, docelowo minimum 40 m dla dwóch jezdni dwupasmowych i 50 m dla odcinków dwóch jezdni trzypasmowych z poszerzeniami w rejonach węzłów,
- stopień dopuszczanej obsługi terenu przyległego – wykluczony, tylko przez węzły i zjazdy na tereny MOP, projektowane zapewnienie obsługi przez dojazdy i drogi zbiorcze gospodarcze.

oznaczenie – „Gp” – obecny i etapowy ciąg drogi nr 8

- funkcja – droga i ulice główne ruchu przyspieszonego,
- podstawowe parametry projektowe – szerokość jezdni – 8 m (min. 7,0 + opaski 2 x 0,5m), na skrzyżowaniach zalecane poszerzenia 11- 9 m, na obszarach zabudowy chodniki wydzielone od jezdni zielenią lub barierami ochronnymi szerokości min. 2,0 m, prędkość projektowa $V_p=100-60$ km/h zależnie od obszaru,
- szerokość w liniach rozgraniczających – minimalna 30 m, zalecana przy istniejącej szerokości powyżej 30 wg stanu istniejącego,
- stopień dopuszczanej obsługi terenu przyległego – na terenie zainwestowanym „wyjątkowo dopuszczany lub w pełni ograniczony do zjazdów na drogi zbiorcze”, zalecane zapewnienie obsługi przez zjazdy łączone i przez dojazdy zbiorcze oraz na terenach niezainwestowanych – całkowicie ograniczony lub czasowo dopuszczony do przypadków szczególnych. Docelowo wymagane zapewnienie dojazdów poprzez sieć dróg dojazdowych, zbiorczych.

oznaczenie – „Z”

- funkcja - ulica zbiorcza – główne, istniejące przebiegi dróg powiatowych,
- podstawowe parametry projektowe – szerokość jezdni – min. 7 m , (na skrzyżowaniach zalecane 9 m), na obszarach gęstej zabudowy chodniki wydzielone od jezdni zielenią lub barierami ochronnymi szerokości min. 2,0 m, prędkość projektowa $V_p=60-40$ km/h zależnie od obszaru,
- szerokość w liniach rozgraniczających – minimalna 20 m , zalecana przy istniejącej szerokości powyżej 20 wg stanu istniejącego,
- stopień dopuszczonej obsługi terenu przyległego – na terenie zainwestowanym „częściowo ograniczony”, zalecane zapewnienie obsługi przez zjazdy łączone i przez dojazdy zbiorcze oraz na terenach nie zainwestowanych – ograniczony do przypadków uzasadnionych.

oznaczenie – „L”

- funkcja – ulice i drogi lokalne w rozumieniu Rozporządzenia Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z dnia 2 marca 1999 r (Dz. U. Nr 43, poz.430),
- podstawowe parametry projektowe – szerokość jezdni – min. 7 m, zalecane poszerzenia zjazdowe i zatoki parkingowe (na skrzyżowaniach zalecane 9,0-12,0 m), chodniki wydzielone od jezdni zielenią lub przykrawężnikowe szerokości min. 2,5 m, prędkość projektowa $V_p = 50$ km (prędkości eksploatacyjne wg ustaleń administracji ruchem drogowym – na terenach miejskich 60 km/h),
- szerokość w liniach rozgraniczających – minimalna 12 m , zalecana 15 m i wg stanu istniejącego przy szerokości powyżej 15 m lub więcej,
- stopień dopuszczonej obsługi terenu przyległego – na terenie zainwestowanym – dopuszczalna obsługa przyległych działek oraz stopień obsługi, ograniczony w miejscach niebezpiecznych i o słabej widoczności ”.

Lokalne układy dróg i ulic wiejskich wymagają realizacji dogodnych połączeń z układem zewnętrznym, podstawowym poprzez budowę dróg i ulic dojazdowych „D” o szerokościach jezdni min 5,50 m z izolowanym ruchem pieszym i rowerowym przy szerokości w liniach rozgraniczających minimum 10,0 m.

Zakłada się docelową konieczność realizacji systemu wydzielonych ścieżek rowerowych przez wsie, do terenów zieleni i na odcinkach dróg wylotowych, wszędzie tam gdzie występuje nasilony ruch pojazdów samochodowych.

Wszystkie powyższe kierunki działań planistyczno-gospodarczych w zakresie kształtowania systemów transportowych muszą uwzględniać rachunek ekonomiczny i efektywność możliwych do poniesienia nakładów budżetowych lub pozabudżetowych (fundusze rozwojowe itp.) zarówno w aspekcie skutków docelowych jak i efektów krótko etapowych.

Na terenie ośrodka gminnego istnieje konieczność zaprojektowania i stworzenia niezależnego od jezdni systemu parkowania w postaci zatok i wydzielonych stref parkowania.

Wstępna analiza wykazała, że wszystkie odcinki dróg zaliczonych do podstawowego, lokalnego systemu drogowego gminy nie spełniają wymagań (dla swego poziomu klasy) ww Rozporządzenia w zakresie parametrów technicznych i użytkowych, ilości włączeń, zasad obsługi terenów przyległych itp. Wyjątkiem są niektóre odcinki dróg dojazdowych, dla których wymagania normatywne są liberalne.

3.8.2 Transport ciężki i tranzyt

Teren gminy jest ściśle związany z ciągiem tranzytowym, międzynarodowym, tj. korytarzem drogi nr 8 (Warszawa – Białystok) przebiegający przez teren gminy. Droga nr 8 będzie dostosowana parametrów drogi ekspresowej i do klasy „S” oraz do wymagań ruchu ciężkiego tj. ruchu KR-6 i do nacisków 115 KN/oś.

Na terenie gminy brak innych dróg krajowych i wojewódzkich, w związku z czym drogą, która może zostać dodatkowo obciążona ruchem ciężkim z projektowanego „węzła Szumowo” może być ciąg dróg powiatowych w relacji północ-południe przechodzących przez węzeł i wieś Szumowo. Docelowo podjazdy do węzła powinny być dostosowywane do kategorii ruchu KR-5 i nacisków 100 KN/oś. W rejonie Szumowa istnieje potencjalna możliwość lokalizacji 2-3 „miejsc obsługi podróżnych” z pełnym zapleczem i parkingiem dla samochodów ciężarowych i dla ruchu turystycznego. Przy modernizacji dróg dojazdowych do węzła (na terenie Szumowa) oraz określaniu możliwości zabudowy w rejonie „węzła Szumowo” względem drogi ekspresowej należy izolować istniejące i projektowane tereny zamieszkania leżące wzdłuż obecnej drogi powiatowej od ujemnych wpływów komunikacji

takich jak nadmierne natężenie hałasu, wibracje i spaliny oraz należy zabezpieczyć ruch pieszy i lokalny od kolizji z ruchem tranzytowym.

Przewidywane maksymalne obciążenie ruchem (kategoria ruchu) na pozostałych drogach powiatowych nie przekroczy KR 3.

3.8.3 Ścieżki rowerowe – rekreacyjne

Zakłada się docelową konieczność realizacji systemu wydzielonych ścieżek rowerowych do terenów zieleni, szkół i rekreacji na terenie Szumowa oraz na terenach innych wsi, i na odcinkach dróg wylotowych wszędzie tam, gdzie występować będzie ruch rowerowy przy nasilonym ruchu pojazdów samochodowych.

Oprócz wydzielonych ścieżek rowerowych projektuje się regionalne ciągi rekreacyjne i dalekobieżne ścieżki rowerowe. Postuluje się realizację odcinka regionalnej ścieżki rekreacyjnej rowerowej zlokalizowanego w północno wschodniej części gminy i biegnącego od miejscowości Kaczynek do Szumowa i dalej w kierunku wsi Srebrna, Paproć Duża do Andrzejewa.

3.9 KIERUNKI ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

3.9.1 ZAOPATRZENIE W WODĘ

Zbiorowymi wodociągami w gminie w oparciu o 6 ujęć i stacji wodociągowych objętych jest 15 wsi. W trakcie rozbudowy jest wodociąg "Szumowo", gdzie pozostały do wykonania przyłącza do sieci wodociągowej we wsi Kaczynek.

Podstawowym kierunkiem w zakresie zaopatrzenia w wodę jest zapewnienie ciągłości dostawy wody mieszkańcom gminy, o jakości zgodnej z obowiązującymi normami sanitarnymi, w ilości pokrywającej pełne potrzeby poprzez modernizację istniejących ujęć oraz rozbudowę sieci przesyłowej.

Realizacja w/w kierunku na terenie gminy wymagać będzie następujących działań:

- modernizację istniejącej sieci wodociągowej w Szumowie poprzez wymianę odcinków sieci wykonanej z azbesto-cementu,
- sukcesywną rozbudowę sieci wodociągowej w Szumowie wraz z postępującym zainwestowaniem terenu,

- kontynuacji rozbudowy wodociągu zbiorowego „Szumowo” poprzez realizację przyłączy do sieci rozbiorczej we wsi Kaczynek według opracowanej dokumentacji technicznej,
- rozbudowę wodociągu grupowego „Wyszomierz” poprzez realizację sieci wodociągowej we wsiach: Radwany Zaorze, Zaręby Jartuzy, Stryjki i Mroczi Stylągi według opracowanej dokumentacji technicznej rozbudowy tego wodociągu. Realizację sieci przewiduje się w 2003 roku,
- sukcesywnej modernizacji i rozbudowy wszystkich istniejących ujęć i stacji wodociągowych na terenie gminy w: Szumowie, Paproci Dużej, Pęchratce, Srebrnym Borku, Wyszomierzu i Łętownicy.

3.9.2 ODPROWADZANIE I OCZYSZCZANIE ŚCIEKÓW

Na terenie gminy brak jest urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków. Ścieki sanitarne odprowadzane są głównie do zbiorników bezodpływowych z przeznaczeniem do wywożenia.

W opracowanym w 1994 roku przez Przedsiębiorstwo Projektowania i Realizacji Inwestycji Komunalnych w Białymstoku „Programie ogólnym kanalizacji i oczyszczalni ścieków” dla gminy Szumowo, zaprogramowano mieszany system kanalizacji grawitacyjno – tłoczny z 9 sieciowymi przepompowniami kończącymi układy grawitacyjne. Proponuje się wykonanie 7 układów kanalizacji obejmujących grupy wsi z lokalnymi oczyszczalniami ścieków w wytypowanych miejscowościach. Oczyszczalnie ścieków zostały zlokalizowane we wsiach: Kaczynek, Stryjki, Szumowo, Srebrny Borek, Łętownica, Pęchratka i Paproć Duża. W pierwszej kolejności zaprogramowano realizację sieci kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków, o docelowej przepustowości około 300 m³/d w miejscowości gminnej. Scentralizowanym systemem kanalizacji sanitarnej zostaną według programu objęte wszystkie wsie w gminie.

Miejscowość gminna posiada opracowaną w trzech wariantach „Koncepcję odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków bytowo-gospodarczych” przez Biuro Projektowo-Badawcze PROEKO z 2001 roku według, której do pełnego skanalizowania Szumowa należy wybudować około 8 km sieci (zarówno w wariantcie kanalizacji grawitacyjnej i podciśnieniowej).

Podstawowym kierunkiem w zakresie odprowadzania i oczyszczania ścieków jest:

- zapewnienie normatywnych standardów cywilizacyjnych w tym zakresie,
- ograniczenie wielkości odprowadzanych ładunków zanieczyszczeń do wód powierzchniowych.

W celu zrealizowania kierunków w studium przyjęto wykonanie następujących zadań:

- budowę oczyszczalni ścieków wraz z siecią kanalizacji sanitarnej w ośrodku gminnym (jako priorytetowe zadanie rozwiązania gospodarki ściekowej), według opracowanej koncepcji, po wyborze wariantu kanalizacji,
- rozwiązanie odprowadzenia ścieków we wszystkich pozostałych wsiach w postaci indywidualnych przyzagrodowych oczyszczalni ścieków.

Na obszarach o zabudowie rozproszonej oraz kolonijnej, gdzie nieracjonalna wydaje się budowa systemów scentralizowanych, należy stosować rozwiązania indywidualne. Nie znaczy to jednak możliwości zastosowania zbiorowego odprowadzenia ścieków, jeżeli pozwolą na to środki finansowe. Zbiorniki szczelne bezodpływowe należy traktować jedynie jako rozwiązanie przejściowe.

W realizacji jest sieć kanalizacji sanitarnej ciśnieniowej obejmująca swym zasięgiem miejscowości Szumowo i Srebrna, wraz z budową modułowej oczyszczalni ścieków o przepustowości 350 m³ na dobę z punktem przyjmowania ścieków dowożonych, zlokalizowanymi na gruntach Szumowa. Odprowadzanie oczyszczonych ścieków nastąpi do kanału Szumowo - Łętownica.⁵⁹

2.9.3 ELEKTROENERGETYKA

Kierunki rozwoju elektroenergetyki na terenie gminy Szumowo

- Adaptacja istniejących urządzeń elektroenergetycznych (SN, nn, stacje transformatorowe 15/0,4kV) z koniecznością zachowania stref ochronnych od istniejących i projektowanych linii napowietrznych 15 kV do istniejących i projektowanych obiektów kubaturowych.
- Realizacja na terenach nowo wyznaczonych do zainwestowania stacji transformatorowych 15/0,4kV wraz z liniami zasilającymi 15 kV oraz linii komunalno-oświetleniowych nn.
- Modernizacja istniejącej linii magistralnej 15 kV relacji Zambrów-Szumowo i Zambrów-Srebrna.

⁵⁹ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024r.*

- Remont urządzeń elektroenergetycznych znajdujących się w złym stanie technicznym (np. linie komunalno-oświetleniowe nn, stacje transformatorowe itp.)
- Zmniejszenie uciążliwości urządzeń elektroenergetycznych dla otoczenia poprzez:
 - budowę urządzeń elektroenergetycznych w sposób nie kolizyjny z rozwojem osadnictwa i chronionymi elementami środowiska przyrodniczego,
 - przy realizacji linii SN w sąsiedztwie zabudowy stosowanie rozwiązań i stref ochronnych zmniejszających do minimum wpływ w/w linii na ludzi i środowisko,
 - zmniejszenie do minimum oddziaływania szkodliwego promieniowania na ludzi i środowisko przyrodnicze
- ***Rozwój energetyki w oparciu o odnawialne źródła energii - instalacje fotowoltaiczne o mocy przekraczającej 500 kW,*** ⁶⁰

2.9.4 TELEKOMUNIKACJA

Przez teren gminy przebiega sieć szerokopasmowa Polski Wschodniej. ⁶¹

W zakresie telekomunikacji przyjmuje się następujące kierunki rozwoju:

- Modernizacja i rozbudowa sieci telefonicznej i unowocześnianie central telefonicznych (cyfrowe),
- Unowocześnianie dostępności do sieci informatycznej i zwiększenie dostępności do telefonii komórkowej.

2.9.5 ZAOPATRZENIE W GAZ

Przez teren gminy przebiega gazociąg tranzytowy Rosja - Niemcy. Według "Koncepcji zagospodarowania kraju" przewidywany jest równoległy do istniejącego, drugi przewód gazociągu tranzytowego o takiej samej średnicy.

Istniejący system gazociągów wysokiego ciśnienia na terenie województwa podlaskiego pozwala na bezpośrednie zaopatrzenie w gaz przewodowy gminę Szumowo. Źródłem zasilania będzie gazociąg wysokiego ciśnienia o średnicy 250 mm relacji Zambrów – Ostrów Mazowiecka przebiegający przez teren gminy.

Podstawowym kierunkiem w zakresie zaopatrzenia w gaz jest zapewnienie możliwości dostaw gazu ziemnego do wszystkich miejscowości w gminie.

⁶⁰ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024r.*

⁶¹ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.*

Główne elementy realizacji systemu gazowniczego zapewniające dostawę gazu ziemnego to budowa: gazociągu podłączeniowego wysokiego ciśnienia o średnicy 100 mm i długości około 250 m, stacji redukcyjno – pomiarowej I stopnia o wydajności 3200 m³/h zlokalizowanej w obszarze wsi Szumowo oraz sieci gazowej średniego ciśnienia o długości docelowej 87,6 km, według opracowanej w 1993 roku „Koncepcji gazyfikacji gminy Szumowo” przez Przedsiębiorstwo Projektowania i Realizacji Inwestycji Komunalnych w Białymstoku.

Priorytety zaopatrzenia wsi w gaz przewodowy to:

- miejscowości o największym zadeklarowanym przez mieszkańców zapotrzebowaniu na gaz, w tym położonych najbliżej stacji redukcyjno – pomiarowej i tworzących zwarte ciągi liniowe,
- miejscowości, gdzie przewiduje się duże odbiory gazu na potrzeby ciepłownictwa i urządzeń obiektów komunalnych.\

Przez teren gminy przebiega projektowany gazociąg wysokiego ciśnienia o średnicy 100 mm, który będzie zaopatrywał w gaz gminę Andrzejewo i ewentualnie gminę Czyżew. Przebieg gazociągu przez gminę wynika z będącego w opracowaniu planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego.

2.9.6 ZAOPATRZENIE W CIEPŁO

Podstawowe kierunki rozwoju ciepłownictwa_to sukcesywne zwiększanie udziału proekologicznych nośników energii zmniejszających zanieczyszczenie środowiska. Ekologizacja nośników energii powinna być wprowadzana w pierwszej kolejności w obiektach użyteczności publicznej takich jak np. szkoły i urzędy.

Główne zadania w zakresie rozwoju ciepłownictwa to:

- zmniejszanie zużycia ciepła poprzez termorenowację budynków o złych warunkach termoizolacyjnych, propagowanie stosownych dociepleń budynków i wykorzystywanie nowych rozwiązań w technice grzewczej,
- wprowadzanie nowych rozwiązań technicznych i technologicznych zwiększających efektywność, ułatwiających obsługę i zmniejszających koszty eksploatacji (dotyczy w szczególności sprawności kotłów i ich automatyzacji),
- kontrola i restrykcje w stosunku do emiterów największych ponadnormatywnych zanieczyszczeń,
- propagowanie i wykorzystywanie czystych ekologicznie odnawialnych źródeł energii.

3.9.7 GOSPODARKA ODPADAMI

System gromadzenia odpadów stałych w gminie opiera się o zbiórkę śmieci do kontenerów rozstawionych w poszczególnych wsiach oraz ich wywóz na wysypisko komunalne zlokalizowane w Czerwonym Borze. Zbiórką i wywozem śmieci zajmuje się firma prywatna.

~~*Gromadzenie zwłok zwierzęcych odbywa się w zbiornicy zlokalizowanej na działce nr 378/8 w Szumowie, a następnie ich wywozie do wytwórni mączki kostnej w Górskim Ponikły Stok w gm. Rutki.*~~⁶²

Kierunki rozwoju w zakresie gospodarki odpadami:

- Likwidacja nielegalnych wysypisk wiejskich śmieci i rekultywacja zdegradowanych terenów.
- Wdrażanie systemu selektywnej zbiórki odpadów stałych w oparciu o sieć kontenerów wielokomorowych i małych pojemników na śmieci w poszczególnych wsiach i zagrodach wiejskich oraz ich wywóz na komunalne wysypisko odpadów.
- *Realizacja punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych w Szumowie.*⁶³

2.10 OCHRONA PRZECIWPÓŻAROWA I OBRONA CYWILNA

W gospodarce przestrzennej gminy Szumowo należy stosować następujące zasady służące zabezpieczeniu potrzeb obrony cywilnej.

- w rejonach budownictwa wielorodzinnego należy przewidzieć rezerwę terenów pod budowlę ochronne (schrony, ukrycia, szczeliny);

- w budynkach przemysłowych, usługowych, użyteczności publicznej, mieszkalno – usługowych i mieszkalnych należy na etapie sporządzania planów realizacyjnych przewidzieć schrony i ukrycia,
- w rejonie budownictwa jednorodzinnego należy przewidywać ukrycia typu II wykonane w budynkach przez mieszkańców we własnym zakresie,
- bez względu na typ zabudowy należy zarezerwować tereny pod budowę awaryjnych studni wody pitnej (7,5 l na osobę/dobę), przy zachowaniu odległości maksymalnie 800 m. studni od budynków mieszkalnych,
- istniejące studnie powinny być zabezpieczone przed likwidacją i przystosowane do sprawnego uruchomienia i eksploatacji w sytuacjach kryzysowych,

^{62,63} *Zmiany wprowadzone Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia 22.03.2024 r.*

- oświetlenie zewnętrzne (ulice, zakłady pracy) należy przystosować do zaciemnienia i wygaszenia,
- zabezpieczenie systemów alarmowania i powiadamiania mieszkańców w przypadku zagrożeń, przyjmując promień słyszalności syreny do 300 m.,
- układ projektowanych i modernizowanych dróg powinien spełniać następujące warunki:
 - szerokość ulicy powinna uniemożliwić ewentualne zagruzowanie,
 - połączenia z traktami przelotowymi muszą umożliwiać sprawną ewakuację ludności,
 - konieczność wyznaczenia tras przejazdu dla pojazdów z toksycznymi środkami przemysłowymi.
- przy opracowaniu miejscowych planów wsi w skali 1: 1000 należy na przedsięwzięcia obrony cywilnej wykonać aneks do planu,
- należy zachować istniejące lub projektowane obiekty obrony cywilnej nie dopuszczając do ich likwidacji,
- wszelkie plany zagospodarowania przestrzennego należy przed ich uchwaleniem uzgadniać z Wydziałem Zarządzania Kryzysowego, Ochrony Ludności i Spraw Obronnych.

W zakresie ochrony przeciwpożarowej:

- utrzymanie istniejących obiektów ochotniczej straży pożarnej,
- na terenach zabudowanych zapewnienie na sieci wodociągowej odpowiedniej ilości hydrantów dla celów ochrony pożarowej,
- zabezpieczenie dróg pożarowych dla obiektów przemysłowych i usługowych.

4. KIERUNKI POLITYKI PLANISTYCZNEJ

4.1 OBSZARY, DLA KTÓRYCH SPORZĄDZENIE MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO JEST OBOWIĄZKOWE

Stosownie do art. 13 ustawy z dnia 7 lipca 1994 roku o zagospodarowaniu przestrzennym (tekst jednolity Dz. U. z 1999 r. Nr 15, poz. 139; z późniejszymi zmianami) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego sporządza się obowiązkowo gdy:

- jeżeli przepisy szczególne tak stanowią, (obowiązek przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powstaje po upływie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie stosownego przepisu szczególnego),
- dla obszaru, na którym przewiduje się realizację programów wojewódzkich służących realizacji ponadlokalnych i regionalnych celów publicznych oraz programów zawierających zadania rządowe służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych (obowiązek przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powstaje po upływie 3 miesięcy od dnia ustalenia warunków wprowadzenia zadania rządowego albo zadania samorządu województwa do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego),
- dla obszaru, na którym przewiduje się zadania dla realizacji lokalnych celów publicznych, z wyjątkiem zadań związanych z budową urządzeń infrastruktury technicznej w granicach pasa drogowego,
- dla obszarów, które mogą być przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową wynikającą z potrzeby zaspokajania potrzeb mieszkaniowych wspólnoty samorządowej,
- dla obszarów dla których sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkowe na podstawie przepisów szczególnych lub ze względu na istniejące uwarunkowania, (obowiązek przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego powstaje po upływie dwóch

miesiący od dnia złożenia wniosku o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu),

- dla obszaru, na którym przewiduje się budowę obiektów handlowych, o powierzchni sprzedażowej powyżej 1000 m² - w gminach o liczbie mieszkańców do 20.000 osób.

4.2 OBSZARY, DLA KTÓRYCH OBOWIĄZEK SPORZĄDZENIA MIEJSCOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WYNIKA Z PRZEPISÓW SZCZEGÓLNYCH

W świetle obowiązujących przepisów na terenie gminy Szumowo mogą wystąpić obszary, dla których obowiązek ten wynika z:

- **art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 3 lutego 1995 roku o ochronie gruntów rolnych i leśnych** (Dz. U. Nr 16 poz. 78 z późniejszymi zmianami) - przeznaczenie gruntów na cele nierolnicze i nieleśne dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. W związku z tym przepisem decyzję o przestąpieniu do sporządzenia planów miejscowych, dla terenów rolnych przeznaczonych pod zabudowę nie związanych z gospodarką rolną lub leśną, należy podejmować każdorazowo po zaistnieniu potrzeb i możliwości w tym zakresie.

Dotyczy to terenów udokumentowanych złóż kruszywa naturalnego: Mroczi Stylągi II, Szumowo VII, Zaręby-Jartuzy. ⁶⁴

- **art. 53 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 roku - Prawo geologiczne i górnicze** (Dz. U. Nr 27, poz. 96 z późniejszymi zmianami) - dla terenów związanych z wydobywaniem kopalin sporządza się miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w celu wykonania uprawnień określonych w koncesji, zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego i ochrony środowiska.
- **art.14, ust.3 ustawy z dnia 28 września 1991 roku o lasach** (Dz. U. Nr 101, poz. 444 z późniejszymi zmianami) – grunty przeznaczone do zalesienia określa miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

4.3 OBSZARY, DLA KTÓRYCH SPORZĄDZENIE PLANU MIEJSCOWEGO MOŻE BYĆ OBOWIĄZKOWE ZE WZGLĘDU NA ISTNIEJĄCE UWARUNKOWANIA

Opracowania planów miejscowych dla wskazanych obszarów, terenów leżących w granicach zwartej zabudowy wsi i ewentualnych innych terenów powinny być

podejmowane przez władze gminy sukcesywnie w zależności od pojawiających się potrzeb i koniunktury inwestycyjnej. W „studium” wskazano tereny, dla których należy opracować miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego o stopniu uszczegółowienia zawierającym ustalenia regulacyjne umożliwiające:

- wyznaczenie terenów dla realizacji celów publicznych,
- realizację infrastruktury technicznej i komunikacji,
- zapewniające ład przestrzenny poprzez określenie zasad i standardów kształtowania zabudowy,
- dokonanie podziału terenu na działki budowlane,
- zapewniające powiązania funkcjonalno-przestrzenne z istniejącym zainwestowaniem,
- zapewniające ochronę środowiska przyrodniczego i kulturowego.

⁶⁴ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018 r.*

Obowiązek opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego ze względu na istniejące uwarunkowania występuje dla obszarów:

- terenów zabudowy letniskowej we wsi Głębozcz Wielki i Zaręby Jartuzy,
- obejmującego historyczny układ przestrzenny wsi Paproć Duża,
- terenów poeksploatacyjnych w południowo-zachodniej części wsi Szumowo,
- terenów położonych w centrum wsi Szumowo,
- terenu lokalizacji MOP-u w Żabikowie Rządowym,
- tereny wokół węzłów drogowych w Wyszomierzu Wielkim, Szumowie i Ostróżnem.

Gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla następujących obszarów:

- *P1- terenów zabudowy mieszkaniowej, usługowej i produkcyjno-usługowej położonych pomiędzy ulicami: Szkolną, 1 Maja, Cmentarną i kpt. Antoniego Kozłowskiego oraz drogą ekspresową Nr S8, w Szumowie, dla których ustala się następujące warunki zabudowy i zagospodarowania:*
 - *minimalna powierzchnia działki dla zabudowy:*
 - *jednorodzinnej – 800 m²,*
 - *usługowej – 1200 m²,*

- produkcyjno-usługowej – 2000 m²,
- nieprzekraczalna wysokość zabudowy: trzy kondygnacje nadziemne, w tym poddasze użytkowe.

Plan miejscowy powinien określić:

- zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z węzłem komunikacyjnym drogi ekspresowej Nr S8 i odpowiedniej do funkcji ilości miejsc parkingowych,
- zasady i warunki uzbrojenia technicznego,
- ograniczenia zagospodarowania wynikające z uwarunkowań ekofizjograficznych oraz przebiegu napowietrznych linii elektroenergetycznych i gazociągu wysokiego ciśnienia.⁶⁵

P2 - terenów zabudowy produkcyjno-usługowej w obrębie Srebrna, Szumowo i Żabikowo, dla których ustala się następujące warunki zabudowy i zagospodarowania:

⁶⁵ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018 r.

- realizacja funkcji produkcyjnej i usługowej, łącznie lub rozdzielnie,
- dopuszcza się funkcję mieszkaniową jako uzupełniającą przeznaczenie podstawowe,
- minimalna powierzchnia działki dla zabudowy produkcyjno-usługowej – 1500 m²,
- nieprzekraczalna wysokość zabudowy 20 m, za wyjątkiem obiektów i urządzeń, których wysokość wynika z wymogów technicznych i technologicznych,
- intensywność zabudowy – do 1,5,
- udział powierzchni biologicznie czynnej – minimum 20 %.

Plan miejscowy powinien określić i uwzględnić:

- zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z drogą powiatową Szumowo - Srebrna,
- zasady i warunki uzbrojenia technicznego, w tym rozwiązania gospodarki wodno - ściekowej,
- ochronę akustyczną zabudowy przed oddziaływaniem drogi ekspresowej,
- przebieg ścieżki rowerowej wzdłuż drogi powiatowej,

- ograniczenia w zagospodarowaniu wynikające z: przebiegu drogi ekspresowej, przebiegu gazociągu tranzytowego wysokiego ciśnienia „Jamal” i projektowanej drugiej nitki tego gazociągu, napowietrznych linii elektroenergetycznych 15 kV oraz występowania systemu melioracji wodnych.

Dopuszcza się sporządzanie planu miejscowego etapowo w zależności od bieżących potrzeb gminy.⁶⁶

P3 - terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej położonych przy drodze powiatowej Szumowo – Śniadowo w obrębie Szumowo, dla których ustala się następujące warunki zabudowy i zagospodarowania:

- minimalna powierzchnia działki dla zabudowy mieszkaniowej – 800 m²,
- minimalna szerokość frontu działki – 20 m,
- nieprzekraczalna wysokość zabudowy: dwie kondygnacje nadziemne, w tym poddasze użytkowe,
- intensywność zabudowy nieprzekraczająca 1,0,
- udział powierzchni biologicznie czynnej minimum 40 %.

Plan miejscowy powinien określić:

⁶⁶ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022r.

- zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z drogą powiatową Szumowo – Śniadowo,
- zasady i warunki uzbrojenia technicznego, w tym rozwiązań w zakresie gospodarki ściekowej.⁶⁷

▪ P4 - terenów zabudowy produkcyjno-usługowej położonych przy drodze ekspresowej Nr S8 w obrębie Wyszomierz Wielki, dla których ustala się następujące warunki zabudowy i zagospodarowania:

- wyklucza się lokalizację obiektów związanych z gromadzeniem i unieszkodliwianiem odpadów oraz punktów składowania złomu,
- minimalna powierzchnia działki dla zabudowy produkcyjno – usługowej: nie ustala się,
- minimalna szerokość frontu działki: nie ustala się,

- *nieprzekraczalna wysokość zabudowy: trzy kondygnacje nadziemne,*
- *intensywność zabudowy nieprzekraczająca 1,5,*
- *udział powierzchni biologicznie czynnej minimum 20 %.*

Plan miejscowy powinien określić:

- *zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z jezdnią dodatkową drogi ekspresowej Nr S8,*
- *ochronę akustyczną zabudowy przed oddziaływaniem drogi ekspresowej,*
- *zasady i warunki uzbrojenia technicznego, w tym rozwiązania gospodarki wodno - ściekowej,*
- *uwzględnić ograniczenia wynikające z:*
 - *położenia w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 215 Subniecka Warszawska,*
 - *występowania sieci melioracji wodnych,*
 - *przebiegu napowietrznej linii elektroenergetycznej 15 kV oraz bezpośredniego sąsiedztwa gazociągu wysokiego ciśnienia Rembelszczyzna - Białystok.⁶⁸*
- *ograniczenia wynikające z przebiegu napowietrznej linii elektroenergetycznej 15 kV.*

⁶⁷ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXVIII/257/18 Rady Gminy Szumowo z dnia 10.08.2018 r.*

⁶⁸ *Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XVI/103/20 Rady Gminy Szumowo z dnia 21.02.2020 r. P5 - terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i usługowej w obrębie Szumowo, dla którego ustala się następujące warunki zabudowy i zagospodarowania:*

- *minimalna powierzchnia działki dla zabudowy: mieszkaniowej jednorodzinnej – 800 m², usługowej – 1200 m²,*
- *powierzchnia zabudowy w stosunku do powierzchni działki – 40 %,*
- *nieprzekraczalna wysokość zabudowy: mieszkaniowej jednorodzinnej - dwie kondygnacje nadziemne, w tym poddasze użytkowe, usługowej – trzy kondygnacje nadziemne, w tym poddasze użytkowe,*
- *udział powierzchni biologicznie czynnej w zabudowie: mieszkaniowej jednorodzinnej – minimum 40 %, usługowej – minimum 20 %,*
- *intensywność zabudowy: mieszkaniowej jednorodzinnej – do 0,8, usługowej – do 1,5.*

Plan miejscowy powinien określić i uwzględnić:

- *zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z drogą powiatową Śniadowo – Szumowo – Srebrna,*
- *zasady i warunki uzbrojenia technicznego, w tym rozwiązania gospodarki wodno - ściekowej,*
- *wylączenie gruntów leśnych z użytkowania leśnego,*
- *ograniczenia wynikające z przebiegu napowietrznej linii elektroenergetycznej 15 kV.*
- *wylączenie części gruntów leśnych z użytkowania leśnego,*

P6 - terenów zabudowy mieszkaniowej, usługowej oraz produkcyjno - usługowej w obrębie Szumowo, dla których ustala się następujące warunki zabudowy i zagospodarowania:

- *realizacja funkcji produkcyjnej i usługowej, łącznie lub rozdzielnie,*
- *minimalna powierzchnia działek w zabudowie: mieszkaniowej – 800 m², usługowej i produkcyjno – usługowej – 1500 m²,*
- *nieprzekraczalna wysokość zabudowy: mieszkaniowej – dwie kondygnacje nadziemne, w tym poddasze użytkowe, usługowej – trzy kondygnacje nadziemne, w tym poddasze użytkowe, produkcyjno – usługowej – dwie kondygnacje nadziemne,*
- *intensywność zabudowy: mieszkaniowej – do 0,9, usługowej – do 1,2, produkcyjno – usługowej – do 1,5,*
- *udział powierzchni biologicznie czynnej minimum: zabudowy mieszkaniowej – 30 %, zabudowy usługowej – 20 %, zabudowy produkcyjno – usługowej – 15 %.*

Plan miejscowy powinien określić i uwzględnić:

- *zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z ul. Przemysłową i ul. Kozłowskiego oraz jezdnią dodatkową drogi ekspresowej Nr S8,*
- *zasady i warunki uzbrojenia technicznego, w tym rozwiązania w zakresie gospodarki ściekowej,*
- *ochronę akustyczną zabudowy przed oddziaływaniem drogi ekspresowej poprzez zachowanie istniejących kompleksów leśnych i zadrzewień,*
- *wprowadzenie pasów zieleni izolacyjnej pomiędzy zabudową mieszkaniową a terenami produkcyjno-usługowymi, celem ograniczenia uciążliwości działalności gospodarczej,*

- określenia zasad zagospodarowania stref brzegowych zbiorników wodnych z zachowaniem istniejącej zieleni nieurządzonej jako obudowy biologicznej z dopuszczeniem zagospodarowania na cele rekreacji,
- przebieg sieci szerokopasmowej Polski Wschodniej,
- przebieg ścieżki rowerowej,
- ograniczenia w zagospodarowaniu wynikające z: położenia w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 215 Subniecka Warszawska i Korytarza Ekologicznego GKPN-3 Przelomowa Dolina Narwi – Puszcza Biała, przebiegu gazociągów wysokiego ciśnienia: gazociągu Rembelszczyzna - Białystok i gazociągu „Jamal”, napowietrznych linii elektroenergetycznych 15 kV, sieci szerokopasmowej, występowania zbiorników wodnych, kompleksów leśnych i zabytków archeologicznych.

P7 - terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w obrębie Szumowo, dla których ustala się następujące warunki zabudowy i zagospodarowania:

- minimalna powierzchnia działki dla zabudowy mieszkaniowej – 800 m²,
- nieprzekraczalna wysokość zabudowy – dwie kondygnacje nadziemne, w tym poddasze użytkowe,
- intensywność zabudowy – nieprzekraczająca 0,8,
- udział powierzchni biologicznie czynnej – minimum: 40 %.

Plan miejscowy powinien określić i uwzględnić:

- zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z drogą wewnętrzną (ul. Przemysłowa)
- zasady i warunki uzbrojenia technicznego, w tym rozwiązań w zakresie gospodarki ściekowej,
- przebieg sieci szerokopasmowej Polski Wschodniej,
- wyłączenie gruntów leśnych z użytkowania leśnego,
- ograniczenia wynikające z położenia w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 215 Subniecka Warszawska, przebiegu sieci szerokopasmowej.

P8 - terenów zabudowy produkcyjno – usługowej w obrębie Głębocz Wielki:

Dopuszcza się lokalizację zabudowy jednorodzinnej mieszkaniowej.

Dla terenów ustala się następujące warunki zabudowy i zagospodarowania:

- *minimalna powierzchnia działki dla zabudowy: produkcyjno – usługowej – 1500 m², mieszkaniowej jednorodzinnej – 1000 m²,*
- *powierzchnia zabudowy w stosunku do powierzchni działki: produkcyjno – usługowej – 60 %, mieszkaniowej jednorodzinnej – 40 %,*
- *nieprzekraczalna wysokość zabudowy: produkcyjno – usługowej i mieszkaniowej jednorodzinnej – dwie kondygnacje nadziemne,*
- *intensywność zabudowy nieprzekraczająca: produkcyjno – usługowej – 1,2, mieszkaniowej jednorodzinnej – 0,8,*
- *udział powierzchni biologicznie czynnej minimum: produkcyjno – usługowej – 20 %, mieszkaniowej jednorodzinnej – 30 %.*

Plan miejscowy powinien określić i uwzględnić:

- *zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z drogą powiatową Śniadowo – Szumowo,*
- *zasady i warunki uzbrojenia technicznego, w tym rozwiązania gospodarki wodno - ściekowej,*
- *ograniczenia wynikające z położenia w obrębie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 215 Subniecka Warszawska.⁶⁹*

P9, P10 - terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w obrębie Głęboch Wielki, dla których ustala się następujące warunki zabudowy i zagospodarowania:

- *minimalna powierzchnia działki – 800 m²,*
- *nieprzekraczalna wysokość – dwie kondygnacje nadziemne, w tym poddasze użytkowe,*
- *intensywność zabudowy – nieprzekraczająca 0,8,*

⁶⁹ Zmiana wprowadzona Uchwałą Nr XXXV/242/22 Rady Gminy Szumowo z dnia 28.06.2022 r.

- *udział powierzchni biologicznie czynnej – minimum: 40 %.*

Plan miejscowy powinien określić i uwzględnić:

- *zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z drogami powiatowym: Szumowo – Śniadowo oraz Głęboch Wielki – Gostery (P10),*

- *zasady i warunki uzbrojenia technicznego, w tym rozwiązań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej,*
- *ograniczenia wynikające z:*
 - *konieczności wyłączenia gruntów leśnych z użytkowania leśnego (P9),*
 - *występowania w części terenów gruntów organicznych o słabej przydatności budowlanej (P10 - dolina rzeki Ruż).*

P11 - terenów zabudowy mieszkaniowo-usługowej w obrębie Szumowo, dla którego ustala się następujące warunki zabudowy i zagospodarowania:

- *realizacja funkcji mieszkaniowej i usługowej łącznie lub rozdzielnie,*
- *minimalna powierzchnia działki dla zabudowy: 800 m²,*
- *nieprzekraczalna wysokość zabudowy: mieszkaniowej jednorodzinnej - dwie kondygnacje nadziemne, w tym poddasze użytkowe, usługowej – trzy kondygnacje nadziemne, w tym poddasze użytkowe,*
- *udział powierzchni biologicznie czynnej w zabudowie: mieszkaniowej jednorodzinnej – minimum 40 %, usługowej – minimum 20 %,*
- *intensywność zabudowy: mieszkaniowej jednorodzinnej – do 0,8, usługowej – do 1,2.*

Plan miejscowy powinien określić i uwzględnić:

- *zasady obsługi komunikacyjnej z uwzględnieniem powiązań z drogą powiatową Szumowo – Zaręby-Jartuzy i drogą gminną (ul. Krótka),*
- *zasady i warunki uzbrojenia technicznego, w tym rozwiązania gospodarki wodno – ściekowej,*
- *ograniczenia w zagospodarowaniu wynikające z bezpośredniego sąsiedztwa zbiornika wodnego.*

P12 - terenów zabudowy produkcyjno-usługowej z dopuszczeniem rozmieszczenia urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii w zakresie fotowoltaiki o mocy przekraczającej 500 kW, zlokalizowanych w obrębie Żabikowo, dla których ustala się następujące warunki zabudowy i zagospodarowania:

- *realizacja funkcji produkcyjnej i usługowej, łącznie lub rozdzielnie,*
- *minimalna powierzchnia działki – 1500 m²,*

- *nieprzekraczalna wysokość zabudowy 20 m, za wyjątkiem obiektów i urzędzeń, których wysokość wynika z wymogów technicznych i technologicznych,*
- *intensywność zabudowy – do 1,5,*
- *udział powierzchni biologicznie czynnej – minimum 20 %.*

Plan miejscowy powinien określić i uwzględnić:

- *zasady obsługi komunikacyjnej,*
- *zasady i warunki uzbrojenia technicznego, w tym rozwiązania gospodarki wodno - ściekowej,*
- *strefy ochronne wokół farm fotowoltaicznych związanych z ograniczeniami w zabudowie oraz zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów,*
- *ograniczenia w zagospodarowaniu wynikające z:*
 - *przebiegu drogi ekspresowej nr S8,*
 - *przebiegu napowietrznych linii elektroenergetycznych 15 kV oraz gazociągu tranzytowego wysokiego ciśnienia „Jamal”,*
 - *konieczności wyłączenia gruntów rolnych klasy RIII z użytkowania rolniczego,*
 - *występowania systemu melioracji wodnych ⁷⁰.*

5. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI CELÓW PUBLICZNYCH

Obszary przewidywane do lokalizacji zadań i programów dla realizacji celów publicznych wynikają z polityki zawartej między innymi w:

- koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju,
- w projekcie planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego,
- strategii rozwoju województwa podlaskiego,
- strategii rozwoju gminy Szumowo (w opracowaniu),
- programach wojewódzkich.

5.1 ZADANIA O CHARAKTERZE PONADLOKALNYM

Przy opracowywaniu polityki przestrzennej gminy uwzględniono programy rządowe i wojewódzkie służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

⁷⁰ *Zmiany wprowadzone Uchwałą Nr LII/382/24 Rady Gminy Szumowo z dnia. 22.03.2024r.*

Zgodnie z art. 61 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym wojewoda sporządza i prowadzi rejestr wojewódzki, w którym umieszcza zadania rządowe i zadania samorządu województwa.

Umieszczenie zadania rządowego lub zadania samorządu wojewódzkiego w rejestrze wojewódzkim jest podstawą podjęcia negocjacji z Zarządem Gminy w sprawie wprowadzenia zadań do realizacji ponadlokalnych celów publicznych do miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

Warunkiem zatwierdzenia programów jest zapewnienie środków finansowych niezbędnych do sporządzenia planu miejscowego oraz do pokrycia roszczeń właścicieli lub użytkowników wieczystych nieruchomości, na których planuje się realizację tych programów.

Podstawowym dokumentem polityki przestrzennej na obszarze kraju jest „Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju” przyjęta przez Sejm RP 17 listopada 2000 roku opublikowana w Monitorze Polskim Nr 26 poz. 432.

Zgodnie z „Koncepcją” przez obszar gminy Szumowo przebiegają elementy struktury przestrzennej o znaczeniu krajowym:

- droga ekspresowa Nr S 8 Warszawa – Białystok – Augustów – Budzisko,
- system gazociągów tranzytowych Jamał – Europa Zachodnia 2x 1400 z projektowaną drugą nitką gazociągu oraz stacją redukcyjno - pomiarową.

Listę zadań realizowanych na terenie gminy Szumowo zawarto w opracowanym programie województwa podlaskiego na lata 2001-2002. Są to:

- 1) Kompleksowy program budowy i modernizacji sieci dróg gminnych i powiatowych na terenie powiatu zambrowskiego.
- 2) Utrzymanie i eksploatacja urządzeń melioracji wodnych podstawowych.
- 3) Program wspierania restrukturyzacji zatrudnienia na obszarach wiejskich.
- 4) Budowa informatycznego systemu wspomagania zarządzania województwem przez administrację samorządową.

W projekcie planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego uwzględniono kolejne zadanie o znaczeniu ponadlokalnym: gazociąg DN 100 relacji Szumowo – Andrzejewo – Czyżew.

5.2 ZADANIA O CHARAKTERZE LOKALNYM

W opracowanej i przyjętej przez sejmik województwa „Strategii rozwoju województwa podlaskiego” uwzględniono następujące zadania lokalne zgłoszone przez samorząd gminny oraz inne instytucje i organizacje. Są to:

1. Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków (2000-2015).
2. Modernizacja i rozbudowa obiektów oświatowych (2000-2020).
3. Modernizacja sieci dróg publicznych (2000-2015).
4. Modernizacja sieci elektroenergetycznej (2000-2020).
5. Program poszukiwania i wydobycia kruszyw naturalnych (2001-2002).
6. Punkt skupu i przetwórstwa płodów rolnych (2000-2020).
7. Stacja redukcyjna i sieć gazownicza przewodowa w gminie Szumowo (2000-2020).
8. Wodociąg w Szumowie i Wyszomierzu Wielkim (1999-2020).
9. Zakup zbiorników do selektywnej zbiórki odpadów (2000-2004).

7. MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Przy opracowaniu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowe posłużono się następującymi materiałami źródłowymi:

1. Miejscowy plan ogólny zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowe opracowany przez WBPP w Łomży,
2. Założenia rewaloryzacji województwa łomżyńskiego - gmina Szumowe opracowane przez PKZ Warszawa,
3. Wykaz zabytków i obiektów kulturowych sporządzony przez. Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków w Białymstoku - Delegatura w Łomży,
4. Przyroda województwa łomżyńskiego pod redakcją Aleksandra W. Sokołowskiego,
5. Opracowanie fizjograficzne ogólne dla planu zagospodarowania przestrzennego gminy Szumowo opracowane przez "Geoprojekt" Warszawa,
6. Inwentaryzacja złóż surowców mineralnych stałych na terenie województwa łomżyńskiego - gmina Szumowo -Przedsiębiorstwo Geologiczne w Warszawie "POLGEOL",
7. Stan środowiska województwa podlaskiego - Wojewódzki Inspektorat Środowiska w Białymstoku Delegatura w Łomży,

8. Program małej retencji w województwie łomżyńskim - Instytut Melioracji i Użytków Zielonych, Falenty,
- 9 Waloryzacja agroekologiczna obszaru Zielone Płuca Polski - IUNG Puławy,
10. Wykaz- gruntów sporządzony przez Starostwo Powiatowe w Zambrowie,
11. Ewidencja obszarów zmeliorowanych Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Białymstoku,
12. Materiały Rejonu Energetycznego w Łomży,
13. Dane urzędu statystycznego w Łomży i w Białymstoku,
- 14 Mapa topograficzna w skali 1 : 25 000,
15. Mapa zastępcza w skali 1 : 10 000,
- 16 Wykaz wniosków do studium sporządzony przez Urząd Gminy w Szumowie,
17. Materiały wejściowe opracowane przez Urząd Gminy w Szumowie,
oraz opracowaniami wyższej rangi:
 1. "Strategia rozwoju obszaru funkcjonalnego "Zielone Płuca Polski" - zapis tezewy" opracowana pod kierunkiem prof. dr hab. Elżbiety Wysockiej,
 2. Koncepcja planu zagospodarowania przestrzennego kraju,
 3. Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2010 sporządzona przez Zarząd Województwa Podlaskiego,
 4. Projekt planu zagospodarowania przestrzennego województwa podlaskiego.

